

**ZALA MEGYEI KÖZGYŰLÉS**



**ZALA MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJÁNAK  
TERÜLETI HATÁSVIZSGÁLATA**

**2014. SZEPTEMBER 29.**

Készítette: a forProjekt Kft, a Városfejlesztés Zrt és a Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft

## Tartalomjegyzék

1	Az értékelés kidolgozási folyamatának ismertetése .....	4
1.1	A hatásvizsgálat előzményei, a tervezési folyamat bemutatása.....	4
1.2	A tervezési folyamat más részeihez való kapcsolódása .....	4
1.3	A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a program alakulására .....	6
1.4	A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása, az általuk adott véleményeknek, szempontoknak a környezeti értékelés készítése során történő figyelembevétele, az indokok összefoglalása .....	6
1.5	A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása, az alkalmazott módszer korlátai, nehézségek az előrejelzések érvényességi határai, a felmerült bizonytalanságok. ....	6
2	A program és a kidolgozásakor vizsgált változatok rövid ismertetése.....	8
2.1	A program céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket .....	8
2.2	A program összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal.....	15
2.3	A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása .....	16
3	A program megvalósítása környezeti hatásainak, következményeinek feltárása.....	17
3.1	A program céljainak összevetése a program szempontjából releváns nemzetközi, közösségi, országos vagy helyi szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal.....	17
3.2	Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembevétele a tervben, illetve programban 19	
3.3	A program céljainak egymás közti, illetve a releváns tervek, illetve programok céljaival való konzisztenciája környezeti szempontból.....	21
3.4	A jelenlegi környezeti helyzet releváns, a programmal összefüggésben lévő elemeinek ismertetése .....	21
3.4.1	A terület azon környezeti jellemzőinek azonosítása, amelyeket a program megvalósítása valószínűleg jelentősen befolyásol .....	21
3.4.2	A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása (eltartóképesség, terhelhetőség).....	25
3.4.3	A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és mindezek várható alakulása, ha a program nem valósulna meg .....	25
3.5	A program megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása 27	
3.5.1	Azon intézkedések, amelyek természeti erőforrás közvetlen igénybevételét vagy környezetterhelés közvetlen előidézését jelentik .....	27
3.5.2	Azon tervezett intézkedések, amelyek olyan társadalmi, gazdasági folyamatokat váltanak ki, vagy ösztönöznek, amelyek közvetett módon környezeti következménnyel járhatnak (különösen azok, amelyek olyan befektetői, termelői vagy fogyasztói magatartást váltanak ki, vagy ösztönöznek, illetve egyéb olyan tendenciákat erősítenek, amelyek természeti erőforrás igénybevételéhez vagy környezetterheléshez vezethetnek, olyan fajta beruházásokat, fejlesztési irányokat részesítenek előnyben, amelyek további környezetterhelő vagy igénybevevő fejlesztéseket vonzanak, ösztönöznek vagy ha kumulatív hatások léphetnek fel); .....	28
3.6	Az előző pontok szerint meghatározott információkból kiindulva a program megvalósítása esetén várható, a környezetet érő hatások, környezeti következmények előrejelzése.....	28

4	A terv, illetve program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó, a tervben, illetve programban szereplő intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre.....	58
5	Javaslat olyan környezeti szempontú intézkedésekre, előírásokra, feltételekre, szempontokra, amelyeket a terv, illetve program által befolyásolt más tervben, illetve programban figyelembe kell venni .....	59
6	A program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan a programban szereplő monitorozási javaslatok értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre.....	60
7	Közérthető összefoglaló .....	61
Mellékletek.....		64

## 1 Az értékelés kidolgozási folyamatának ismertetése

### 1.1 A hatásvizsgálat előzményei, a tervezési folyamat bemutatása

A 2014-2020 közötti EU-s költségvetési ciklus támogatásainak fogadása érdekében Magyarországon átfogó tervezési folyamat vette kezdetét 2012-ben. A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 2012. január 1-én hatályba lépő módosítása értelmében a területfejlesztés középszintjének meghatározó szereplői a megyei önkormányzatok lettek. Az új programozási periódusban a területi dimenzió megjelenítése kitüntetett szerepet kap, ennek megfelelően a készülő operatív programok közül a területi fejlesztéseket támogató Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) kiemelten támaszkodik a térségi fejlesztési igényekre. Ezen igények rendszerbe foglalt, átfogó, azonos módszertani elvek és időben összehangolt tervezés mentén készülő megyei fejlesztési programdokumentumokban kerülnek megfogalmazásra.

A megyei önkormányzatok tervezésben elfoglalt szerepköreit a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény, a 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésével és intézményrendszerének kialakításával összefüggő aktuális feladatokról szóló 1600/2012. (XII. 17.) Korm. határozat, valamint a 2014-2020 közötti források területi koordinációjának kereteiről szóló 1115/2013. (III.8.) számú határozat adja meg.

Zala Megye Területfejlesztési Programja (Stratégiai és Operatív Program) a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény; a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 3. sz. mellékletének 2. pontja és az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet alapján készül el, igazodva a 2001/42. EK irányelv 3. cikkelyében rögzített követelményekhez.

A 218/2009. Korm. rendelet 3. sz. mellékletének 2. pontja a megyei területfejlesztési program, mint területi terv kidolgozása esetében a tervezéskísérő eljárások részeként területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat elkészítése szükséges.

A 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet 1. melléklete alapján az 1996. évi XXI. törvény 23.§ (1) bekezdése szerinti területi tervek kidolgozása során stratégiai környezeti vizsgálat készítése kötelező, ennek megfelelően a Zala Megyei Területfejlesztési Program esetében is területi hatásvizsgálat, és annak részeként stratégiai környezeti vizsgálat elvégzése szükséges.

A stratégiai környezeti vizsgálat olyan eszköz, amely a konkrét beruházásokhoz hasonlóan, de léptékét tekintve annál sokkal szélesebb értelemben véve az országos, vagy területi fejlesztési koncepciók, programok környezeti hatásait vizsgálja.

A célorientált megközelítés alapján a környezeti célokat integrálni szükséges a tervezési folyamatba, dokumentumokba. Az SKV feladata a program céljainak megvalósulásával bekövetkező hatások felmérése és értékelése, a program jóváhagyását megelőzően. A bekövetkező hatások nagyszámú hatásviselőt érintenek, ezért az értékelés nem az adott, konkrét helyre és hatásviselőre vonatkozó hatás nagyságának beazonosítása, hanem a térségre vonatkozó kivetítésével a hatás irányának meghatározása.

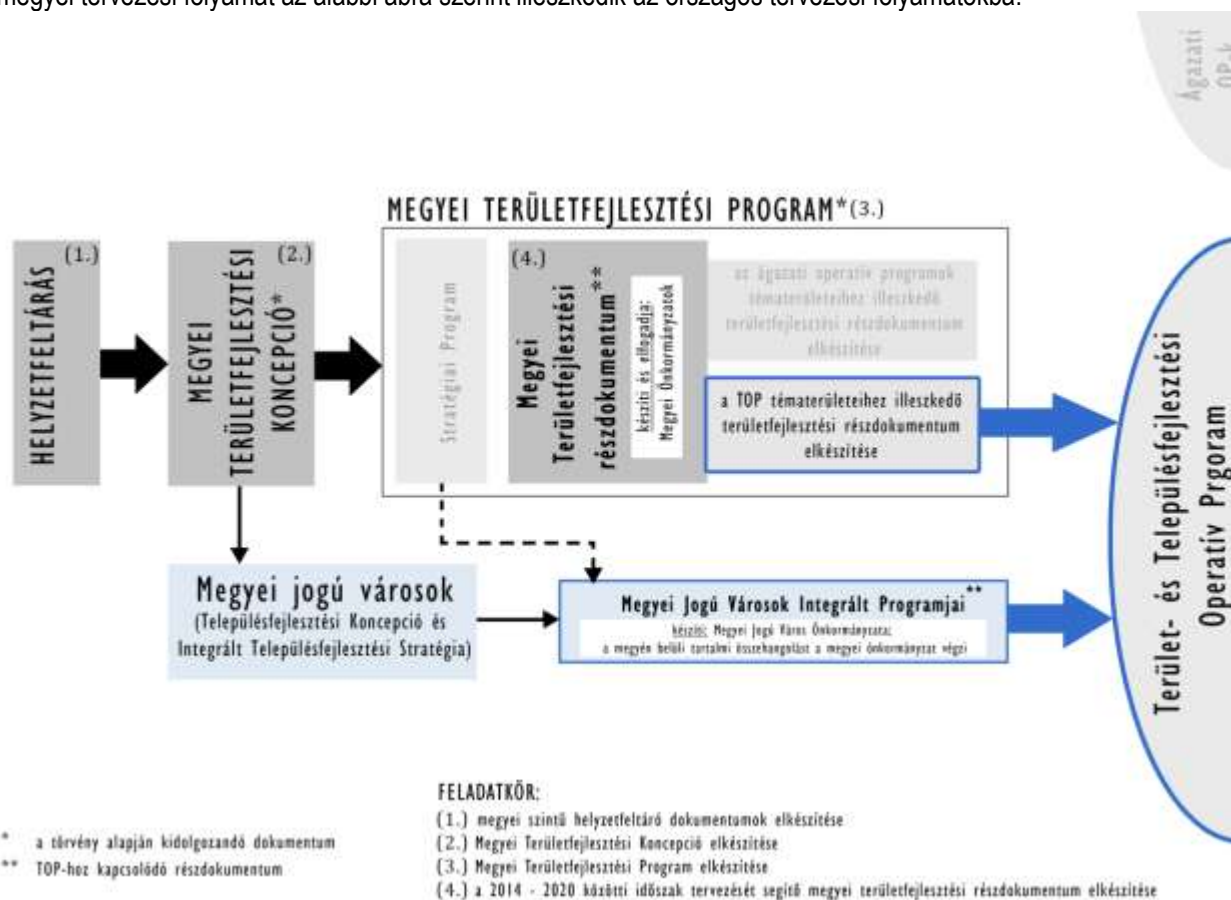
A hatásvizsgálat kidolgozását fővállalkozóként a forProjekt Kft és a Városfejlesztés Zrt. konzorciuma, alvállalkozóként a Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. végezte el. A munkafolyamat keretében a környezetvédelmi szakértői tevékenységet a Végh & Végh MKT Munka-, Környezet- és Tűzvédelmi Mérnökiroda és Szolgáltató Kft. képviselőiben Végh Szilárd biztosította (kamarai tagsági szám: 18-555).

### 1.2 A tervezési folyamat más részeihez való kapcsolódása

A 2014-2020 közötti új uniós ciklushoz kapcsolódóan, 2013. év végére Magyarország elkészítette a „Nemzeti Fejlesztés 2030” címet viselő új Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót. Az EU felé rögzített vállalásainkat, a közösségi támogatási alapok felhasználásának fő irányait a Partnerségi Megállapodás rögzíti, melyet a Kormány 2014 márciusában nyújtott be az Európai Bizottság részére. Az egyes operatív programok felsorolását, beavatkozási logikáját, célrendszerét, így a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program legfontosabb célkitűzéseit is a Partnerségi Megállapodás foglalja össze.

A megyei programozási folyamat első állomásaként 2012 novemberére elkészültek azok a helyzetelemzési munkarészek, amelyek a megyék fejlesztési koncepcióinak megalapozását biztosították. Ezt követően a megyei fejlesztési koncepciók teljes körű kidolgozása történt meg, 2013 folyamán. A koncepciókban megfogalmazott, átfogó stratégiai irányok részletes, a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program által elvárt részletezettségi szintnek megfelelő módon történő kibontása és konkretizálása érdekében megyei stratégiai és operatív programok kidolgozására van szükség. Ez a folyamat 2014 szeptemberében kell, hogy lezáruljon, így a 2014 decemberéig jóváhagyásra kerülő operatív programok, és az azok keretében megnyíló támogatási konstrukciók támaszkodni tudnak a megyei szintű fejlesztési szükségletekre. Ez annak fényében is különös fontossággal bír, hogy a kormányzati szándékoknak megfelelően az új EU-s programozási ciklusban Magyarország szakítani kíván a nyílt pályázati konstrukciók dominanciájával, és – különösen a közsféra esetében – programalapon kívánja meghozni a támogatási döntéseket. Így az adott szakterület elfogadott nemzeti stratégiája, valamint az érintett megye stratégiai célkitűzései adhatják a projektek kiválasztásának alapját.

A megyei tervezési folyamat az alábbi ábra szerint illeszkedik az országos tervezési folyamatokba:



Forrás: A Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal Iránymutatása a megyei szintű tervezési folyamat keretében elkészítendő tervdokumentumok kidolgozásához

A TOP stratégiai céljai a következők:

- Gazdaságélénkítés és foglalkoztatási szint növelése
- Vállalkozásbarát település-, kiemelten városfejlesztés, az életminőség és társadalmi összetartozás javítása

A TOP beavatkozási struktúrája három területi szintet fog át (megye, megyei jogú város, járás). A megyei önkormányzatok területfejlesztési szerepének növelésével összefüggésben a megyei szint a TOP tervezésében és végrehajtásában kiemelt szerephez jut, így biztosítható, hogy a TOP forrásai a térségek egyedi igényeire szabott módon kerülhessenek felhasználásra.

A megyei önkormányzatok összehangolják a megye területén megvalósuló összes tervezési folyamatot (beleértve a megyei jogú városok fejlesztéseit is), amely szerepkör kiterjed a végrehajtásban és a nyomon követésben való közreműködésre is. Ennek megfelelően a megyei önkormányzatok elkészítik a megyei stratégiai és operatív programjaikat, melyek az alábbi részprogramok formájában kerülnek kibontásra:

- megyei gazdaságfejlesztési részprogram,
- járási szintű fejlesztési részprogramok,
- megyei jogú városok fejlesztési részprogramjai.

Ezen három szint tervezésének koordinációját a megyei önkormányzatok látják el. A TOP forrásai mindhárom szint esetében felosztásra kerültek az ország 18 megyéjére vonatkozóan, a 1298/2014. (V. 5.) Kormányhatározat alapján.

A megyei területfejlesztési program kidolgozása mellett zajlik a megyei jogú városok integrált városfejlesztési stratégiáinak (IVS) tervezése is. A megyei jogú városok önállóan készítik városfejlesztési stratégiáikat, ugyanakkor a készülő megyei programdokumentumok összeállítása során a MJV-k által tervezett fejlesztéseket is figyelembe kell venni. Tekintettel arra, hogy Zala megye lakosságának mintegy 38%-a a két megyei jogú városban él, és a megye gazdasági centrumainak egyértelműen ezen két város tekinthető, ezért a megyében megvalósuló fejlesztések környezeti, gazdasági és társadalmi hatásainak elemzése során az MJV-k városfejlesztési stratégiáiban megfogalmazott célokat, beavatkozási irányokat is vizsgálni szükséges.

A megyei területfejlesztési program által megcélzott fejlesztési elképzelések nagy részben a TOP tervezett intézkedéseire (forrásaira) épülhetnek, a beavatkozások egy részének finanszírozását azonban az ágazati operatív programok biztosíthatják.

### **1.3 A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a program alakulására**

Az előző pontban foglaltak összegzéseként a megyei területfejlesztési programok magas szintű, a vonatkozó jogszabályokban foglalt formai és tartalmi követelményeknek megfelelő kidolgozása alapvető elvárás az új EU-s programperiódus támogatásainak felhasználása szempontjából, így garantálható, hogy a programokban tervezett beavatkozások társadalmi, gazdasági és környezeti szempontból egyaránt megfelelőek és fenntarthatóak legyenek. Az ehhez szükséges, a tervezéssel párhuzamosan zajló tervezéskísérő eljárások feladata a programok társadalmi, gazdasági és környezeti hatásainak értékelése, a feltárható pontosítási igények, a fenntarthatóságot pozitívan befolyásoló intézkedések megfogalmazása.

### **1.4 A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása, az általuk adott véleményeknek, szempontoknak a környezeti értékelés készítése során történő figyelembevétele, az indokok összefoglalása**

Az értékelés elkészítésével összefüggésben a bevonandó szervek listáját a 2/2005. Korm. rendelet rögzíti. A folyamat első lépéseként elkészült a vizsgálat módszertani tervezete (ld. 1. sz. melléklet), amely az érintett hatóságok részére megküldésre került.

A megkeresésre a tervezés jelen fázisáig az alábbi hatóságok

- az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat Országos Tisztifőorvosi Hivatala,
- az Országos Kémiai Biztonsági Intézet,
- a Pécsi Bányakapitányság, valamint
- a Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

válaszukban jelezték, hogy nem kívánnak észrevételt tenni.

A Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság javasolja a környezeti tényezők körét az árvizek hatásainak vizsgálatával kiegészíteni, illetve a gazdasági tényezők között a Vízgazdálkodás fejezet kibővítését az alábbiakkal:

- a közműves vízszolgáltatás mennyiségi és minőségi biztonsága,
- a települési szennyvízelvezetés- és tisztítás helyzete.

Az Igazgatóság jelezte egyúttal, hogy a tervezés további fázisaiban is részt kívánnak venni, amennyiben a fejlesztési terv vízgazdálkodási kérdéseket is érint.

Az észrevételek a 3.4, valamint a 3.6 fejezetek kidolgozása során beépítésre kerültek.

### **1.5 A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása, az alkalmazott módszer korlátai, nehézségek az előrejelzések érvényességi határai, a felmerült bizonytalanságok.**

A hatásvizsgálathoz felhasznált dokumentumok:

- Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója (helyzetelemzés), Vital Pro Kft, forProjekt Kft, Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség NKft., 2013. november
- Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója (javaslattételi fázis), Városfejlesztés Zrt., 2013. szeptember
- Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség illetékességi területének környezeti állapota 2012. (<http://nydtktvf.zoldhatosag.hu/>)
- Zala Megye Területrendezési Tervének módosítása - Környezeti Vizsgálat, Budapesti Corvinus Egyetem, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék, 2010.
- Vas Megye Területfejlesztési Konceptiójának Stratégiai Környezeti Vizsgálata, Értékelő Jelentés, BFH Európa Kft, 2014.

A felhasznált környezeti információk forrásai:

- Központi Statisztikai Hivatal ([www.ksh.hu](http://www.ksh.hu))
- Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (OKIR) (<http://okir.kvvm.hu/>)
- Térport ([www.terport.hu](http://www.terport.hu)) adatbázisa

A hatásvizsgálat kidolgozása során tett becslések, a hatások előrejelzésének pontossága alapvetően a Program által javasolt beavatkozások részletezettségi fokától függ. A prioritások keretében megfogalmazott intézkedések tématerületek szempontjából fókuszáltak, földrajzi értelemben viszont nem minden esetben vonatkoztathatók a megye egy-egy konkrét pontjára. Ennek megfelelően az egyes hatások nem projektszinten, hanem a teljes vizsgálati területre vonatkozóan, intézkedések szintjén értelmezhetőek. A Program egyes intézkedései és projektcsomagjai által potenciálisan kiváltott hatások súlyát az adott támogatási eszközre allokált, tervezett források súlyához viszonyítva lehet becsülni, azonban a megvalósuló projektek összköltsége (így a becsült hatásainak volumene) nem feleltethető meg 100%-ban a tervezett összegeknek. (Tekintettel arra, hogy a megvalósuló projektek az előkészítési, engedélyeztetési szakaszban, a projektfejlesztés során jelentős változásokon eshetnek át.)

Ennek megfelelően a hatások becslése jelentős bizonytalansági faktort hordozhat. A Program keretében tervezett fejlesztések konkrét környezeti, társadalmi és gazdasági hatásai kizárólag projektszinten értelmezhetőek konkrét módon, és jósolhatók meg kevesebb bizonytalansággal. A projektszintű hatások pedig alapvetően a tervek műszaki tartalmától, az adott támogatási konstrukció részletes feltételrendszerétől, értékelési szempontrendszerétől függenek. (Különös tekintettel a horizontális minimum-követelményekre és azok szankcionálási rendszerére, hiszen ezek határozzák meg azt, hogy az egyes projektgazdák milyen mértékben veszik figyelembe, és építik be a projektek tervezése során a minimálisan elvárt horizontális szempontokat.)

Így az egyes operatív programok eljárásrendjének szabályozása, a projektek kiválasztási és értékelési szempontjai jelentősen kihathatnak a hatásvizsgálat által előrejelzett következményekre.

## 2 A program és a kidolgozásakor vizsgált változatok rövid ismertetése

### 2.1 A program céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket

Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója Javaslatételi fázis c. dokumentuma az alábbi jövőképet, és célrendszert határozza meg.

JÖVŐKÉP 2030-RA <b>GAZDAG ÉS HARMONIKUSAN FEJLŐDŐ ZÖLD ZALA</b>							
ÁTFOGÓ CÉLOK	1. JÓL MŰKÖDŐ, FEJLETT GAZDASÁG			2. FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSE ÉS TÁRSADALMI KOHÉZIÓ		3. ÉLHETŐ ZALA MEGYE	
STRATÉGIAI ÁGAZATI CÉLOK/ 2014-2020-RA	1.) KKV-k és nemzetközi nagyvállalat ok aktivitásána k élénkítése	2.) Jövő centrikus, piacképes gazdasági tevékenysé gek fejlesztése	3.) Hagyományoko n alapuló gazdasági ágazatok megerősítése, hozzáadott érték növelése	4.) A jövő iparágait és a hagyományos ágazatokat támogató rugalmas képzési rendszer	5.) Társadalmi depresszió kezelése a felkészítés munkára	6.) Egészséges, vonzó, emberközpontú épített- és természeti környezet	7.) Korszerű, elérhető intézményi struktúra és szolgáltatás-rendszer, egyenlőtlenségek csökkentése
STRATÉGIAI TERÜLETI CÉLOK/ 2014-2020-RA	Észak-Zala gazdaság- és iparfejlesztése (Zalaegerszeg, Pacsa, Zalalövő, Zalaszentgrót és térsége)						
	Dél-Zala (Nagykanizsa, Zalakaros, Lenti és Letenye térsége) diverzifikált újraiparosítása és gazdaságának revitalizációja						
	Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése						

HORIZONTÁLIS CÉLOK	1. FOGLALKOZTATÁS NÖVELESE 2. HÁTRÁNYOS ÉS HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ NÉPESSÉG TÁRSADALMI, GAZDASÁGI FELEMELKEDÉSÉNEK ÉS BEILLESZKEDÉSÉNEK ELŐMOZDÍTÁSA 3. AZ INFOKOMMUNIKÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK (IT) MINŐSÉGÉNEK, HASZNÁLATÁNAK ÉS HOZZÁFÉRÉSÉNEK ELŐMOZDÍTÁSA 4. A KLÍMAVÁLTOZÁSHOZ TÖRTÉNŐ ALKALMAZKODÁS, KOCKÁZATKEZELÉS, LÉPÉSEK AZ ENERGIAFÜGGETLENSÉG FELÉ, IVÓVÍZVÉDELME, MEGFELELŐ MINŐSÉGŰ ÉS MENNYISÉGŰ ÉLELMISZERTERMELÉS BIZTOSÍTÁSA 5. ALACSONY VÍZFELHASZNÁLÁSÚ ÉS ALACSONY SZÉNDIOXID (CO <sub>2</sub> ) KIBOCSÁTÁSÚ FORMÁK FELÉ TÖRTÉNŐ ELMOZDULÁS ELŐMOZDÍTÁSA VALAMENNYI SZÉKTORBAN 6. A KÖRNYEZET VÉDELME, A HATÉKONY ERŐFORRÁS- FELHASZNÁLÁS ELŐSEGÍTÉSE 7. A FENNTARTHATÓ KÖZLEKEDÉS TÁMOGATÁSA, SZŰK KERESZTMETSZETEK FELSZÁMOLÁSA KULCSFONTOSAGÚ INFRASTRUKTURÁLIS HÁLÓZATOKBAN
-----------------------	---



## A célrendszer - a jövőkép az átfogó és stratégiai célok kapcsolata

### A jövőkép

Zala Megyei Területfejlesztési Programja az alábbi jövőképben fogalmazza meg a megye számára elérni kívánt célállapotot:

„Zala megye a „Zöld Zala” programra építve, gyógyturizmusra, egészségturizmusra, ipari, logisztikai és mezőgazdasági fejlesztésekre támaszkodva, a természet egyensúlyát megőrizve összetartó társadalmat és tisztas megélhetést biztosító gazdasággal, erős területi kohéziót biztosító közlekedési rendszerrel és élhető települések együttműködő hálózatával harmonikusan fejlődik.”

### Az átfogó célok

Ahogy az a célstruktúrát bemutató ábrából is leolvasható, a jövőkép integráns részét képezik a következő átfogó célok, amelyek a hosszútávon - 14 év alatt - elérni kívánt célállapotokat határozzák meg:

- 1) Jól működő fejlett gazdaság
- 2) Foglalkoztatás bővítése és társadalmi kohézió
- 3) Élhető Zala megye

A jövőképben megfogalmazott fejlődéshez elengedhetetlen a működő és prosperáló gazdaság (1. átfogó cél). Ez egyúttal rendező elvként is szolgál a célrendszerben, hiszen, a lakosságnak munkahelyekre van szüksége a jövedelemtermeléshez, tágabb értelemben az életminőségük fenntartásához és javításához. Ha van helyben megtermelt jövedelem, akkor van helyi kereslet is, ami helyi piacot jelent a gazdaság szereplőinek, ami a termelés fokozásához, általános értelemben gazdaság bővüléshez vezet. Mindez bővülő állami és önkormányzati adóbevételeket is jelent, amely révén az életminőséget fokozó (3. átfogó cél) közcélú beruházásokat tudnak a közszereplők megvalósítani. A gazdasági prosperitás és az emberközpontú élhető környezet együttes fejlődése révén megállítható a népességfogyás is és egy társadalmi-gazdasági értelemben egyaránt harmonikusan fejlődő térsége lehet az országnak Zala megye. A gazdaság fejlődési lehetőségeit azonban alapvető módon határozza meg a munkaerő kínálat, annak mennyiségi és minőségi jegyei. Ezért is oly fontos, a foglalkoztatás bővítése (2. átfogó cél) ami egyrészt jelenti a foglalkoztatottak számának emelését, másrészt a minőségi képzésen és esélyegyenlőségen alapuló munkaerő kínálat helyi bővítését.

A három hosszú távú általános cél valóra váltása érdekében a tervezési terület társadalmi-gazdasági adottságainak és kihívásainak valamint területi sajátosságainak megfelelően középtávon 2020-ig a stratégiai célrendszerben meghatározott ágazati és területi célok elérése szükséges.

### Zala Megye Területfejlesztési Programjának hét ágazati stratégiai célkitűzése:

1. KKV-k és nemzetközi nagyvállalatok aktivitásának élénkítése
2. Jövő centrikus, piacképes gazdasági tevékenységek fejlesztése
3. Hagyományokon alapuló gazdasági ágazatok megerősítése, hozzáadott érték növelése
4. A jövő iparágait és a hagyományos ágazatokat támogató rugalmas képzési rendszer
5. Társadalmi depresszió kezelése felkészítés a munkára
6. Egészséges, vonzó, emberközpontú épített- és természeti környezet
7. Korszerű, elérhető intézményi struktúra és szolgáltatás-rendszer, egyenlőtlenségek csökkentése

Az ágazati stratégiai célok között erős kapcsolat áll fenn. A különböző társadalmi, gazdasági környezeti célok egymás hatásait is erősítik. A kitűzött célok részleges megvalósulása csak rövid távon és csak egy-egy területet illetően hozhat eredményeket, de hosszú távon Zala megye társadalmi- gazdasági- környezeti értelemben vett fenntartható fejlődése csak a kitűzött célok együttes megvalósulása esetén érhető el.

### A három területi stratégiai célkitűzés:

1. Észak-Zala gazdaság- és iparfejlesztése (Zalaegerszeg, Pacsa, Zalalövő, Zalaszentgrót és térsége)
2. Dél-Zala (Nagykanizsa, Zalakaros, Lenti és Letenye térsége) diverzifikált újrapiarosítása és gazdaságának revitalizációja
3. Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése

A területi célok egy-egy meghatározott földrajzi egységre irányulnak, amelyek a megye térszerkezetét meghatározó három nagyobb város - Zalaegerszeg MJV, Nagykanizsa MJV és Keszthely Város - várostérségei körül rajzolódni ki Zala megye stratégiai térszerkezetének megfelelően.

A fenti ágazati és területi célokkal való összhangban **Zala Megye Területfejlesztési Koncepciója** Javaslatételi fázis c. dokumentuma a **következő prioritásokat határozta meg**:

1. Innovatív, jövőbeni húzóágazatok fejlődésének és hálózatosodásának elősegítése
2. Helyi értékekre épülő versenyképes gazdaság megteremtése
3. Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében
4. Integrált programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére és a fiatalok elvándorlásának mérséklése érdekében
5. Integrált környezetvédelmi programok a következő generációk életésélyeinek megtartása és a környezeti szempontból fenntartható fejlődés érdekében
6. A városi szövet és a települési épített környezet fenntartható fejlesztése
7. Összehangolt infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió erősítése érdekében

Az egyes prioritások intézkedéseinek tartalma:

### 1. prioritás: Innovatív, jövőbeni húzóágazatok fejlődésének és hálózatosodásának elősegítése

I/1. Megyei iparfejlesztés – a Nyugat Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ részeként

- *Ipari parkok, iparterületek, inkubátorházak és logisztikai központok fejlesztése: 1.736 mFt (TOP 1.1)*
- *Zalaegerszeg gazdaságfejlesztési projektjei (Mechatronikai és Gépipari Park, LOGIN-Z, SSC, Agráripari Park): 1.300 mFt (TOP 1.1)*
- *Nagykanizsa ipari vezérprojektje (az autópályához kapcsolódó ipari terület fejlesztése a Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ déli pólusaként): 900 mFt (TOP 1.1)*
- *„Versenyképes zalai gazdaság” projektcsomag kapcsolódó fejlesztései: 49.000 mFt (GINOP)*

I/2. Megyei integrált gazdaságfejlesztés és innovatív vállalkozásfejlesztés

- *Zalai Beruházás-ösztönzési Program: 100 mFt (TOP 1.2)*
- *Gazdaságfejlesztéshez kapcsolódó foglalkoztatási, HR-fejlesztési projektek: 1.514 mFt (TOP 6.1) + 250 mFt (TOP 6.2)*
- *„Versenyképes zalai gazdaság” projektcsomag kapcsolódó fejlesztései: 33.600 mFt (GINOP)*

I/3. Térségi léptékű integrált gazdaságfejlesztés

- *Nagykanizsai KKV-fejlesztés, befektetés-ösztönzés: 220 mFt (TOP 1.2)*
- *„Versenyképes zalai gazdaság” projektcsomag kapcsolódó fejlesztései: 4.400 mFt (GINOP)*

I/4. Logisztikai, kiszolgáló és tercier szektor fejlesztése

*A nemzetközi kereskedelem, a logisztika és a gazdaság innovációs bázisának erősítése és fejlesztése a kedvező térszerkezeti pozíció kiaknázásával határon átnyúló együttműködésben. Logisztikai központok fejlesztése.*

*A szolgáltató szektor integrált fejlesztése, továbbá információs és kommunikációs technika (IKT), termék- és szolgáltatás-fejlesztés.*

*Energetikai K+F+I központ a megújuló energiák hasznosítására.*

- *Zalaegerszeg üzleti szolgáltatáshoz kapcsolódó projektjei (Élménykerület, Zala Brands, üzleti infrastruktúra, TTP): 1.330 mFt (TOP 1.2)*
- *Önkormányzati vendégház kialakítása szállásférőhelyekkel Nagykanizsa belvárosában a főtéren (Erzsébet tér) használaton kívüli, önkormányzati tulajdonú műemléképület megújításával: 600 mFt (TOP 2.1)*
- *Zalai integrált gazdaságfejlesztési csomag kapcsolódó fejlesztései: 29.000 mFt (GINOP)*
- *„Szolgáltató zalai közigazgatás” csomag kapcsolódó fejlesztései: 4.000 mFt (KÖFOP)*

## 2. prioritás: Helyi értékekre épülő versenyképes gazdaság megteremtése

### II/1. Megyei turizmusfejlesztés

Zala turisztikai fejlesztési terveinek középpontjában Közép-Európa legversenyképesebb gyógyászati és rekreációs térségének kialakítása áll, ami magában foglalja a turisztikai kínálat minőségének javítását, az egészségturizmus fejlesztését és a családbarát szolgáltatások körének bővítését.

Megyei komplex egészségturisztikai termék fejlesztése a gyógyturizmus, a sport, a wellness, a rekreációs és családbarát szolgáltatások és attrakciók fejlesztése révén.

Megyei komplex ökoturisztikai termék fejlesztése a falusi turizmus szolgáltatásai (szálláshely, horgászat, kerékpározás, természetjárás, helyi termékpiac) és az attrakciók fejlesztése révén.

Konferencia és üzleti turizmus fejlesztése multifunkcionális (konferencia, sport, kultúra, rendezvények igényeit egyaránt kielégíteni képes) központok kialakítása, a vadászati turizmus fejlesztése és szálláshelybővítés révén.

A turizmus szervezeti rendszerének átfogó fejlesztése (termék alapú klaszterizáció elsősorban a gyógy – és az egészségturizmusban, illetve területi alapú TDM szervezeti rendszer fejlesztése), kiegészülve a helyi közösségek turistabarát szemléletének formálásával, a hagyományok ápolásával, a zalai identitástudat erősítésével, hozzájárulva a Zala brand kialakulásához.

- Kiemelt megyei jelentőségű turisztikai szolgáltatásfejlesztés: 2.800 mFt (TOP 1.2)
- Új munkahelyteremtést célzó KKV beruházások kis összegű támogatása a turizmusgazdaságban: 1.068 mFt (TOP 1.2)
- Turisztikai fejlesztések: Zalaegerszeg, 800 mFt (TOP 2.2) + MJV-ken kívüli települések, 1.393 mFt (TOP 2.2)
- „Zala-Tour” projektsomag kapcsolódó fejlesztései: 90.800 mFt (GINOP)

### II/2. Alternatív hálózati gazdaságfejlesztés

Helyi alapanyagokra épülő élelmiszer-feldolgozóipari kisüzemek fejlesztése. Termálvízre alapozott kertészeti kultúrák létrehozása, élelmiszer-feldolgozás a hozzáadott érték növelése érdekében. Helyben termelt élelmiszerek, erdei termékek rövid csatornás, közvetlen értékesítési láncának kialakítása. „Háztáji” program a saját célú és helyi piacon értékesíthető élelmiszertermelés élénkítésére. Bio-gazdaságok kialakításának, fejlesztésének és piacra juttatásának zalai támogatási rendszere.

Újraiparosítás és hozzáadott értéknövelés a bútór-, építő- és kerámia iparban, valamint a feldolgozóiparban (faipar, textilipar, élelmiszeripar), a tradicionális zalai faipar revitalizációja, megújuló energetika, passzívház stb.

- Alternatív gazdaságfejlesztési kezdeményezések és együttműködések komplex beruházásainak támogatása: 500 mFt (TOP 1.1)
- Új munkahelyteremtést célzó térség-specifikus KKV beruházások támogatása: 1.000 mFt (TOP 1.2)
- Zalai helyi gazdaságfejlesztéssel foglalkozó menedzsment szervezet kialakítása: 685 mFt (TOP 6.2)
- Megújuló energiafelhasználáson alapuló élelmiszertermelési és élelmiszer-feldolgozó Agráripark létrehozása, Zalaegerszeg: 3.000 mFt (GINOP)
- A zalai élővizekre (Balaton), ill. mesterséges vizekre, akvakultúrára alapozott fenntartható halászat: 5.000 mFt (MAHOP)
- Zalai vidékfejlesztési programcsomag kapcsolódó fejlesztései: 33.000 mFt (VP)
- Nagykanizsa és térsége egészséges helyi élelmiszerrel történő fenntartható ellátása: 3.000 mFt (VP) + 2.000 mFt (KEHOP) + 3.000 mFt (GINOP)

## 3. prioritás: Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében

### III/1. Kreativitás-fejlesztés az óvodától a főiskoláig

Megyei szakmai munkaközösségek működtetése, folyamatos konzultáció a képző (középszintű intézmény) és a munkáltató (megrendelő) között. Bemeneti és előrehaladási kompetencia szintek meghatározása és mérése. Az idegen nyelvi és IKT kompetencia terület kiemelt fejlesztése. A felnőttképzés fejlesztése. Nevelési és oktatási rendszer fejlesztése (bölcsődei és óvodai intézményfejlesztés).

- Kiemelt megyei jelentőségű foglalkoztatás-bővítő fejlesztésekhez kapcsolódó munkaerő-piaci műveletek: 230 mFt (TOP 6.1)
- Gazdaságfejlesztéshez kapcsolódó emberi erőforrás-fejlesztések, Zalaegerszeg: 550 mFt (TOP 6.1)
- Minőségi szakember-utánpótlás, Nagykanizsa: 100 mFt (TOP 6.2)

- „Beruházás az oktatásba” projektcsomag kapcsolódó fejlesztései: 19.000 mFt (EFOP)

### III/2. Megyei szakképzés-fejlesztés

A megyei szakképzés átstrukturálása a munkaerő-piaci igények szerint, a szükséges profiltisztítás végrehajtása. Nagykanizsa és Zalaegerszeg székhellyel szakképzési centrumok létrehozása. A duális képzés fejlesztése és oktató képzési program elindítása.

Kiemelt szakmacsoportok: gép- és járműipar, mechatronika, elektrotechnika, megújuló energiák, kereskedelem és logisztika, gyógy- és az egészségturizmus, építő- és kerámiaipar, fa- és a textilipar, szociális ellátás.

- A zalai szak- és felnőttképzési hálózat fejlesztése: 5.000 mFt (GINOP)
- Szakképzés, továbbképzés és vállalkozói kompetenciák fejlesztése, Zalaegerszeg: 2.000 mFt (GINOP)

### III/3. Megyei felsőoktatás-fejlesztés

A megye három városában meglévő zalai felsőoktatás bázisán új képzési irányok (energetika, megújuló erőforrások) és helyi ipar-orientált tudásközpontok megteremtése.

- A zalai felsőoktatás fejlesztése: 12.000 mFt (EFOP)
- Egyetemi képzés, mérnökképzés, Nagykanizsa: 2.000 mFt (GINOP) + 2.000 mFt (EFOP)
- Műszaki és informatikai duális képzőközpont létrehozása, Zalaegerszeg: 2.000 mFt (EFOP)

### III/4. Fejlett és elérhető közszolgáltatás

Módszertani fejlesztések, folyamatszabályozások az ÁROP és EKOP programok tapasztalataira építve.

Szervezetfejlesztés a központi, és a területi közigazgatásban.

Közigazgatás-fejlesztéshez (elsősorban a közigazgatási szervezeteket érintő szervezetfejlesztéshez) kapcsolódó továbbképzések, módszertani felkészítések, vezetőképzések szervezése és tartása.

- Ügyfélközpontú zalai közigazgatás: 2.000 mFt (KÖFOP)
- A zalai közszféra humán erőforrás-fejlesztése: 2.000 mFt (KÖFOP)
- Beruházás a zalai közszférába: 2.000 mFt (KÖFOP)

## 4. prioritás: Integrált programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére és a fiatalok elvándorlásának mérséklése érdekében

### IV/1. Megyei szociális gazdaságfejlesztés és foglalkoztatási együttműködés

Családbarát munkahelyek és a távmunka támogatása. A kisgyermekes anyák munkaerő-piaci visszatérését támogató köznevelési kapacitások fejlesztése.

Menedzsment és nyelvi kompetenciák fejlesztése. Térségi jelentőségű beruházásokhoz kapcsolódó közmunka programok. Új típusú, a munkahelyi integrálásra orientált felnőttképzési programok a leszakadó társadalmi rétegek foglalkoztathatóságának biztosítása érdekében.

Falugondnoki hálózat megyei koordinációjának kialakítása. Megyei szociális háló megerősítése (figyelemmel a Zala megye aprófalvas szerkezetéből eredő igényekre). A szociális alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, infrastrukturális fejlesztése. Szociális vállalkozások létrehozásának ösztönzése.

- A foglalkoztatás segítése és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével: 2.456 mFt (TOP 1.4)
- A zalai munkavállalók földrajzi mobilitását elősegítő program: 495 mFt (TOP 6.2)
- Zalai Fecskeház Program: 400 mFt (TOP 6.1)
- „Mindenki Egerszegre”, Zalaegerszeg: 100 mFt (TOP 6.1)
- Társadalmi felzárkózás és integráció, Nagykanizsa: 100 mFt (TOP 6.1)
- Munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítása Zalában: 2.000 mFt (EFOP)
- Rászoruló zalai személyeket támogató hálózat: 2.000 mFt (RSZTOP)
- „Versenyképes zalai gazdaság” projektcsomag kapcsolódó fejlesztései: 36.300 mFt (GINOP)

### IV/2. Közösségi összefogást és önfenntartást segítő helyi kezdeményezések

*Zalai identitás erősítése (pl. helyi fogyasztás és vásárlás ösztönzés, örökség megóvás). Modell értékű helyi kezdeményezések a rászoruló fizikai és életviteli rehabilitációjára a közösségfejlesztés eszközrendszerével. Komplex helyi programok (pl. ösztöndíj- és gyakornokprogram) a fiatalok megtartására.*

*A társadalom peremére szorultak integrációja. Megyei roma integrációs program. Esélyegyenlőségi kisprogramok. Bontakodó intézményfejlesztés, ill. korai nevelés a bölcsődétől a középiskoláig („Gandhi” Program).*

*Gazdaképzés, gazdatanfolyamok valamint speciális agrárképesítést biztosító tanfolyamok, képzések indítása*

- Környezet- és energiatudatos tudatformálás kampány, Zalaegerszeg: 150 mFt (TOP 6.3)
- A befogadó társadalom érdekében a társadalmi együttműködés erősítő helyi szintű komplex programok megvalósítása, Nagykanizsa: 100 mFt (TOP 6.3)
- A helyi identitás és kohézió erősítése: 374 mFt (TOP 6.4)
- Helyi rendezvények, fesztiválok támogatása, Zalaegerszeg: 130 mFt (TOP 6.4)
- A Funkcionális Városrésztársadalmi kohéziójának erősítése, Nagykanizsa: 100 mFt (TOP 6.4)
- Zalai emberi erőforrás fejlesztési programcsomag kapcsolódó fejlesztése: 9.000 mFt (EFOP)
- Zalai integrált gazdaságfejlesztési programcsomag kapcsolódó fejlesztése: 5.000 mFt (GINOP)
- Közösségvezérelt helyi kezdeményezések zalai programja: 4.000 mFt (VP)

## **5. prioritás: Integrált környezetvédelmi programok a következő generációk életésélyeinek megtartása és a környezeti szempontból fenntartható fejlődés érdekében**

### **V/1. Megyei zöldgazdaság-fejlesztések**

*A megújuló energiaforrások felhasználási arányának növelése a megyére jellemző megújuló energiaforrások hatékony felhasználásával, a térségi potenciálok kiaknázásával. Fenntartható erdőgazdálkodás. A fenntartható hulladékgazdálkodás változatlan biztosítása a jövő generációinak védelme érdekében, az illegális hulladéklerakók felszámolása. Integrált vízgazdálkodási beruházások az ivó- és öntözővíz szükséglet tartós kielégítésére. A felszíni és felszín alatti vízbázisok garantált védelme.*

- Zalai integrált környezetvédelmi programcsomag kapcsolódó fejlesztései: 43.000 mFt (KEHOP)
- A zalai agrárgazdaság energetikai programja: 6.000 mFt (VP)

### **V/2. Természeti értékeink védelme**

*Komplex élőhely- és vízvédelmi program, a megye élővizei vízminőségének változatlan biztosítása. Fenntartható tájhasználatot eredményező és GMO-mentes mezőgazdasági termelés támogatása. A termőtalaj, termőföld védelme, a nitrát irányelv gyakorlati érvényesítése. Öko-szemléletet erősítő közösségépítő kisprogramok (pl. szemétszedés, erdőtisztítás, faültetés stb.).*

- Zalai integrált környezetvédelmi programcsomag kapcsolódó fejlesztései: 51.500 mFt (KEHOP)
- Agrár-környezetgazdálkodás zalai programja: 18.000 mFt (VP)

### **V/3. A természeti kockázatok megelőzésének, az ellenálló-képesség fokozásának elősegítése**

- A zalai víziközmű szolgáltatások fejlesztése (KEHOP) Ld. 2.2 projekt

## **6. prioritás: A városi szövet és a települési épített környezet fenntartható fejlesztése**

### **VI/1. Integrált területi beruházások (ITB) megvalósítása a városi élet feltételeinek javítása érdekében**

*Az energiatakarékosság elősegítése a városi szövet, a lakóterületek és a településhálózat fejlesztésével.*

*Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúra-fejlesztés. Köztér-rehabilitáció és közterület-felújítási, településbiztonsági fejlesztések.*

*Üzleti infrastruktúra-fejlesztéshez kapcsolódó közlekedési fejlesztések, belterületi utak, hidak felújítása és fejlesztése.*

- Vállalkozásbarát, népességmegtartó, városi fókuszú településfejlesztés (TOP 2.1): 1.230 mFt (Zalaegerszeg) + 2.041 mFt (Nagykanizsa) + 2.450 mFt (MJV-ken kívüli városok)
- Városi alközpontok funkcióbővítő fejlesztése, Zalaegerszeg: 540 mFt (TOP 4.4)
- Leromlott városi területek rehabilitációja, Nagykanizsa: 150 mFt (TOP 4.4)

- Szociális városrehabilitáció: 824 mFt (TOP 4.4)
- Zalai integrált gazdaságfejlesztési programcsomag kapcsolódó fejlesztései: 17.000 mFt (GINOP)
- Szociális városrehabilitációt támogató szociális és infrastrukturális beavatkozások, Nagykanizsa: 800 mFt (EFOP)

## VI/2. A települési intézmények infrastrukturális fejlesztése

*Az energiahatékonyság és a megújuló energia alkalmazásának támogatása az intézményekben.*

*Az önkormányzati tulajdonú közszolgáltatások hozzáférhetőségének és minőségének fenntartható fejlesztése (pl. egészségügyi, nevelési, oktatási, kulturális, sport ágazatban).*

*A megfelelő sávszélességű gyors internet elérhetőségének biztosítása a lakosság, a vállalkozások és a hivatalok számára. Nagysebességű informatikai hálózatok kiépítése.*

- Önkormányzati energiafejlesztések: 3.595 mFt (TOP 3.2)
- Az egészségügyi intézményrendszer infrastrukturális fejlesztése: 740 mFt (TOP 4.1)
- Intézmények akadálymentesítése: 311 mFt (TOP 4.3)
- Napenergia hasznosítása (közvilágítás), Zalaegerszeg: 5.000 mFt (GINOP)
- Zalai integrált környezetfejlesztési programcsomag kapcsolódó fejlesztései: 32.100 mFt (KEHOP)
- Zalai emberi erőforrás fejlesztési programcsomag kapcsolódó fejlesztései: 38.000 mFt (EFOP)

## VI/3. Komplex térségfejlesztési programokat támogató településfejlesztési akciók

*A megye integrált területfejlesztési stratégiájában és programjában meghatározott műemlékek fenntartható hasznosításának elősegítése az építészeti örökség integrált védelme révén. Barnamezős területek rehabilitációja. Szociális település-rehabilitáció. Turisztikai attrakciók környezetének vonzóvá tétele. Az épületállomány energiahatékonyságának növelése a hőszigetelés fokozásával, a megújuló energiák hasznosításával, energiatudatos építési technológiákkal.*

- A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése (TOP 4.2): 350 mFt (Zalaegerszeg) + 130 mFt (Nagykanizsa) + 405 mFt (MJV-ken kívüli települések)
- Zalai emberi erőforrás fejlesztési programcsomag kapcsolódó fejlesztései: 5.000 mFt (EFOP)
- Zala vidéki térségeinek fejlesztése: 14.000 mFt (VP)

## 7. prioritás: Összehangolt infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió erősítése érdekében

VII/1. A sármelléki repülőtér, a Hévíz-Balaton Airport fejlesztése a megye nemzetközi turisztikai és gazdasági potenciáljának erősítése érdekében, a Keszthely-Sármellék ipari-szolgáltató övezet fejlesztése.

*Keszthely-Sármellék ipari-szolgáltató övezet fejlesztése*

*A Keszthelyi Ipari Park vonatkozásában:*

- Megfelelő szakértelemmel és kapacitással rendelkező menedzsmentszervezet kialakítása
- Az ipari park területére koncentrált befektetési kézikönyv, többnyelvű honlap, illetve komplex PR –és marketing terv készítése
- A menedzsment intenzív, innovatív beruházását ösztönző tevékenysége, az innovációt segítő együttműködések kialakítása.

*Hévíz-Balaton Airport vonatkozásában:*

- A repülőtér állapotának a felmérése, ez alapján a működéshez szükséges felújítások, beruházások
- Nemzetközi piacon történő megjelenést szolgáló befektetési csomag- és lobbiterv elkészítése
- Térségi finanszírozási együttműködés kialakítása
- Teherszállítás megalapozó felmérések készítése

*(Fly Balaton) Sármellék-Zalavári Ipari Park vonatkozásában:*

- Befektetési csomag elkészítése a repülőtérrel összhangban
- Többnyelvű honlap, illetve a repülőtéri menedzsmenthez kapcsolódó menedzsment kialakítása.

## VII/2. Közúthálózat fejlesztés

A megye „gazdasági vérkeringésének” javítása, a megye, illetve a Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ területi kohéziójának erősítése, valamint a megye székhelyének közvetlen hozzákapcsolása Horvátország, Szlovénia és Észak-Olaszország autópálya-hálózatához a Zalaegerszeg MJV és Nagykanizsa MJV közötti 2X2 sávú gyorsforgalmi út kiépítésével, az M9-es Zalaegerszeg-Nagykanizsa szakaszának megvalósításával.

A megye „gazdasági vérkeringésének” felpezsdítése a Zalaegerszeg és a megyehatár közötti 76. sz. főút fejlesztésével, a szükséges, településeket elkerülő útszakaszok (Bagod, Hagyárosbörönd, Nagykápolna) kiépítésével.

Új közúti kapcsolatok (Szlovénia-Bajánsenye)-Zalalövő-Zalaszentgyörgy; 75. sz. főút: Pacsa, Lenti; 86. sz. főút: Zalabaksa, Kálócfa, Kozmadombja, Zalalövő) fejlesztése. A 75. számú főút Lenti elkerülő út megépítése. A meglévő közutak és határmenti utak fejlesztése és karbantartása.

- A zalai munkaerő-piaci vonzásközpontok elérhetőségét szolgáló kisebb léptékű közúti fejlesztések (TOP 1.3): 1.000 mFt (Zalaegerszeg) + 600 mFt (Nagykanizsa) + 3.950 mFt (MJV-ken kívüli települések)
- „Tudásterület” elérhetősége, Zalaegerszeg: 700 mFt (GINOP)
- A nemzetközi közúti elérhetőség feltételeinek javítása, zalai útszakaszok + Regionális közúti elérhetőség és közlekedésbiztonság javítása, zalai útszakaszok: 77.700 mFt (IKOP)

### VII/3. Vasúthálózat fejlesztése

A Szombathely – Zalaegerszeg – Nagykanizsa vasúti kapcsolat kötőtpályás integrált agglomerációs közlekedési rendszerrel fejlesztése. A Nagykanizsai térségi intermodális gazdasági és logisztikai központ kialakítása. Nagykanizsa-Zalaegerszeg-Szombathely vasútvonal villamosítása. A Rédics-Lendva vasútvonal kiépítése. A sármelléki repülőtér vasúti kapcsolatának fejlesztése

- A nemzetközi vasúti elérhetőség feltételeinek javítása, zalai útszakaszok: 30.000 mFt (IKOP)
- „Északi ipari zóna vasúti bekötése iparvágánnyal”, Zalaegerszeg: 1.500 mFt (IKOP)
- IMCS projekt, Nagykanizsa: 4.500 mFt (IKOP)

### VII/4. A városi és térségi közösségi és alternatív közlekedés fejlesztése

Zalaegerszegen és Nagykanizsán intermodális csomópont kialakítása (kötőtpályás). Nem kötőtpályás kisléptékű közösségi közlekedés-fejlesztések. Helyi és térségi kerékpárutas közlekedési rendszer (út és kerékpáros-barát létesítmények, szolgáltatások) fejlesztése. Környezetbarát városi közlekedés.

- A zalai munkaerő-piaci vonzásközpontok elérhetőségét szolgáló hivatásforgalmi kerékpárút-fejlesztések: 900 mFt (TOP1.3)
- Gyalogosbarát és élményközpontú belváros közlekedési feltételeinek megteremtése, Zalaegerszeg: 1.400 mFt (TOP 3.1)
- Fenntartható települési közlekedésfejlesztés: 1.951 mFt (TOP 3.1)
- IMCS projekt, Zalaegerszeg: 5.000 mFt (IKOP)
- Demonstratív hatású közlekedési projektek, Zalaegerszeg: 2.000 mFt (GINOP)
- Hivatásforgalmi és ökoturisztikai kerékpárút-hálózat, Nagykanizsa: 2.000 mFt (GINOP)

## 2.2 A program összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal

A programkörnyezet összefüggéseit az 1.1 és az 1.2 pontok részletesen taglalják. Az ott bemutatott tervezési környezethez kötődően az alábbi, a Zala Megyei Fejlesztési Program szempontjából lényeges programok emelhetők ki:

A 2014-2020 közötti időszakra vonatkozóan tervezett operatív programok:

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program [GINOP]
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program [EFOP]
- Környezeti és Energetikai Hatékonysági Operatív Program [KEHOP]
- Intelligens Közlekedésfejlesztés Operatív Program [IKOP]
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program [TOP]
- Magyar Halászati Operatív Program [MAHOP]
- Vidékfejlesztési Program [VP]
- Közigazgatás-és Köszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program [KÖFOP]
- Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program [RSZTOP]

- Országos Területfejlesztési és Fejlesztéspolitikai Konceptió
- Zala Megye Területrendezési Terve
- egyéb ágazati tervek, programok
  - Országos és regionális Intelligens Szakosodási Stratégia (innováció-ösztönzés)
  - Nemzeti Kis- és Közép-vállalkozás Fejlesztési Stratégia
  - Nemzeti Foglalkoztatási Stratégia
  - Nemzeti Turisztikai Stratégia
  - Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégia
  - Nemzeti Fenntartható Fejlődés Stratégia
  - Nemzeti Energia Stratégia
  - Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégia
  - Nemzeti Foglalkoztatási Stratégia
  - Nemzeti Fenntartható Fejlődés Stratégia

### 2.3 A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása

Az értékelés kidolgozása során az egyes beavatkozások hatásainak elemzése két változat szerint történik meg. Az egyik változat az adott beavatkozás megvalósulásával, a másik annak elmaradásával számol.

A mátrix a program célrendszere alapján mutatja be az egyes hatások irányát és mértékét az adott környezeti tényező vonatkozásában. A hatások minőségi elemzését szöveges értékelés teszi teljessé, figyelembe véve a hatások alábbi dimenziót:

- Irány
- Tartósság, időtartam
- Időpont
- Gyakoriság
- Visszafordíthatóság
- Jelentőség
- Bekövetkezés valószínűsége
- Térbeli kiterjedés

Az egyes állapotjellemzők értékelését elvégezve, a Program beavatkozásainak hatásait az alábbi kategóriák mentén foglaljuk rendszerbe:

- Egyértelműen pozitív hatás várható
- Valószínűleg pozitív hatás várható
- Nem várható hatás
- Valószínűleg negatív hatás várható
- Egyértelműen negatív hatás várható
- A hatás beazonosítása nem lehetséges

Az egyes hatások értékelése becslésen alapul, melynek mélységét értelemszerűen a Program beavatkozásainak részletezettsége határozza meg.

Az értékelés a Program kidolgozásáért felelős szakértőkkel történő egyeztetéssel készül el, az értékelés megállapításai, a javasolt módosítások, intézkedések Program végső jóváhagyásra kerülő változatába történő beépítéssel garantálhatják a Program környezeti, társadalmi és gazdasági teljesítményének növelését, a negatív hatások mérséklésének lehetőségét.

Ezen eljárással biztosítható, hogy a Program végső változata a hatályos tervezési jogszabályoknak megfelelő formai és tartalmi követelményeknek megfelelően készülhessen el.

A mátrixban a pozitív, a negatív és a semleges hatásokat eltérő színnel és jelöléssel tüntettük fel. Ahol a hatás nem beazonosítható, ott ezt külön jelöltük.



### 3 A program megvalósítása környezeti hatásainak, következményeinek feltárása

#### 3.1 A program céljainak összevetése a program szempontjából releváns nemzetközi, közösségi, országos vagy helyi szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal

A Program prioritásai között a gazdaságfejlesztési, a társadalmi és környezeti célok egyaránt tetten érhetők. A célkitűzések összhangban vannak a hazai és nemzetközi fejlesztéspolitikai dokumentumokban szereplő fő célkitűzésekkel.

Zala Megye Területfejlesztési Programja a vizsgált, országos hatókörű stratégiák, programok céljaival alapvetően összhangban van. Néhány olyan célkitűzés, intézkedés is szerepel azonban ezen dokumentumok célrendszerében, amelyek nem, vagy kevésbé hangsúlyosan jelennek meg Zala Megye Fejlesztési Programjában.

**Magyarország Nemzeti Reform Programjában** a következő fő témakörök kapnak helyet:

- foglalkoztatás;
- K+F+I;
- klímaváltozás és energiahatékonyság;
- oktatás;
- szegénység.

Ezek a tématerületek rendre megjelennek a megyei program célrendszerében, ám a megjelenítés mélysége eltérő. A foglalkoztatás több prioritás (1. és 2.) esetében is közvetlen módon megjelenik, a K+F+I nem külön intézkedés formájában, hanem a gazdaságfejlesztési beavatkozások között kvázi horizontális célként vonul végig. A klímaváltozás és energiahatékonyság területe az 5. prioritásban kerül megjelenítésre. Az oktatás területe a teljes 3. prioritásban megjelenik, míg a szegénység problémakörét közvetlen módon a 4. prioritás hivatott kezelni.

**A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia (NFFS)** prioritásai az alábbiak:

1. Fenntartható népesedési politika kialakítása
2. Az egészségi állapot javítása
3. A társadalmi kohézió és a foglalkoztatás javítása
4. A természeti értékek védelme
5. A klímaváltozás elleni küzdelem
6. A fenntartható vízgazdálkodás
7. A versenyképesség fenntartható erősítése
8. A fenntartható termelési eljárások és fogyasztói szokások erősítése
9. Az energiagazdálkodás átalakítása
10. A fenntartható mobilitás és térszerkezet kialakítása
11. A gazdasági szabályozás eszközeinek a fenntarthatóság szolgálatába való állítása

A felsorolt célkitűzések többségében állami hatókörben, országos szinten kezelendő és kezelhető területeket érintenek. Ezek megyei szinten csak közvetett módon érvényesíthetők, így a megyei területfejlesztési programban is közvetett módon tükröződhetnek. A 3., 7 és 11. cél, mint gazdasági dimenzióval kapcsolatos törekvések közül a megyei program gazdaságfejlesztési intézkedései a társadalmi kohézió és foglalkoztatás javításához, valamint a versenyképesség fenntartható erősítéséhez járulnak hozzá, a gazdaságsszabályozás eszközeihez a program beavatkozásai nem társítanak fejlesztéseket.

A környezetvédelmi dimenziót jellemző 4., 5., 6., és 9. prioritások rendre visszaköszönnek a Zala Megye Területfejlesztési Programjában. A klímaváltozás elleni küzdelmet illetően inkább a megelőzés irányába tett lépések (pl. az energiahatékonysági intézkedések útján) kapnak helyet a megyei programban, a klímaváltozás következményeire történő reagálás, így pl. a szélsőséges időjárási eseményekre történő felkészülés csak érintőlegesen jelenik meg.

Az NFFS társadalmi céljai közül az 1. prioritás értelemszerűen állami szintű beavatkozásokkal mozgítható elő alapvetően, azonban a 2., 3., és 10. célok Zala Megye Területfejlesztési Programjában is megjelennek. Az egészségi állapot javításához a megyei program döntően az egészségügyi alpinfrastruktúra javításán keresztül tud kapcsolódni, a társadalmi és területi kohézió javításához pedig a járásokban tervezett fejlesztésekkel,

valamint a közlekedési infrastruktúra javításával járulhat hozzá. Utóbbi esetében fontos kérdés, hogy a nagytérégi elérhetőség javításán túl az alsórendű közúthálózat fejlesztésére tudnak-e elegendő forrást biztosítani a megyei program finanszírozását adó operatív programok. Amennyiben nem, úgy a belső perifériák feltártsága, a térségközpontokban található közszolgáltatások elérhetősége tovább romolhat az infrastruktúra egyre gyorsuló ütemű elhasználódásával.

Az **Országos Hulladékgazdálkodási Terv** Országos Megelőzési Programjában foglalt célrendszer fókuszterületei az alábbiak:

- Építési-bontási hulladék kezelése
- Újrahasználat
- Zöld közbeszerzés
- Környezettudatos termelés és vállalati működés
- Szemléletformálás

Zala Megye Területfejlesztési Programja az építési-bontási hulladékokra vonatkozóan nem fogalmaz meg külön intézkedéseket, bár a közszolgáltatások fejlesztése, mint cél ezen témakör fejlesztésének lehetőségeit is biztosítja. Az újrahasználat elősegítése a szükséges eszközrendszerek és infrastruktúrák kialakításával, fejlesztésével jelenik meg a 4/1. intézkedés beavatkozási területei között. A zöld közbeszerzés gyakorlatának elterjesztése nem jelenik meg igényként, ezt a projektek megvalósítása során kell majd érvényesíteni. A környezettudatos termelés az agrár-környezetgazdálkodási rendszerek terjesztésével az agráriumot illetően megjelenik a Program 5. prioritásában, az egyéb termelő vállalkozások energia-, és nyersanyag-felhasználásának racionalizálására az 1/4. intézkedésben találtunk példát, de az ipari szektor által okozott egyéb környezeti externáliák mérséklésére nem találunk utalást.

A szemléletformálás, mint intézkedés a Programban nem a hulladékgazdálkodási témakörhöz, hanem az energiahatékonysághoz kapcsolódóan jelenik meg. Utalás található továbbá a NATURA-2000 területek kezelésével kapcsolatos szemléletformálási eszközökre is.

A **Nemzeti Energiastratégia 2030** c. dokumentum stratégiai célkitűzései a következők:

- I. a teljes ellátási és fogyasztási láncot átfogó energiahatékonysági intézkedések;
- II. az alacsony CO<sub>2</sub>-intenzitású – elsődlegesen megújuló energiaforrásokra épülő – villamosenergia-termelés arányának növelése;
- III. a megújuló és alternatív hőtermelés elterjesztése;
- IV. az alacsony CO<sub>2</sub>-kibocsátású közlekedési módok részesedésének növelése.

Ezek közül Zala Megye Területfejlesztési Programja érinti a célok között a II., III. és IV. célt. Az I. cél estében a teljes vertikumokat átfogó energiahatékonysági intézkedések közvetlen módon nem jelennek meg, ilyenek például az energiaszállítás, vagy a közlekedés során fellépő veszteségek mérséklésére vonatkozó törekvések.

A második **Nemzeti Éghajlat-változási Stratégia** fő cselekvési irányai:

1. Dekarbonizáció;
2. Éghajlati sérülékenység vizsgálata;
3. Alkalmazkodás és felkészülés;
4. Éghajlati partnerség.

A megyei területfejlesztési program a dekarbonizációs célokhoz a gazdasági létesítmények (külön taglalta a mezőgazdaság és élelmiszeripar energiahatékonyságát az 5. prioritásban), valamint az épületek és távhőrendszerek energiahatékonyságának javításával járul hozzá.

Az éghajlati sérülékenység vizsgálatára külön beavatkozást nem tervez a megyei program, azonban ennek a célnak a jellege inkább országos szinten végrehajtandó lépéseket kíván. Az alkalmazkodás és felkészülés témaköre már megyei szinten is megjeleníthető beavatkozásokat feltételezhet, ezek részben megjelennek a programban az árvízvédelmi, csapadékvíz-elvezetési rendszerek megújítása révén, azonban pl. a katasztrófavédelmi beavatkozások, vagy agrár K+F tevékenységek fejlesztése terén (pl. a Veszprémi Egyetem keszthelyi karaihoz kapcsolódóan) további intézkedések erősíthetnék a program idevágó eszközrendszerét.

Az éghajlati partnerség, mint célkitűzés megyei szinten a helyi szemléletformálási akciókkal segíthető elő, ezek az energiahatékonyság témakörét illetően megjelennek a Zala Megyei Területfejlesztési Programban, bár nem kifejezetten az éghajlatváltozásra fókuszálnak.

### **3.2 Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembevétele a tervben, illetve programban**

Zala megye jövőképe a „Gazdag és harmonikusan fejlődő zöld Zala” szlogenben jól összefoglalható. Ez a kívánatos jövőbeli állapot 2030-ra Zala Megye Területfejlesztési Konceptiójában meghatározott három hosszú távú átfogó cél együttes megvalósulása esetén érhető el. A jövőképben is megfogalmazott „zöld” jelző, illetve a természet egyensúlyának megőrzésének igénye a környezeti értékek fontosságára hívja fel a figyelmet. A társadalmi szempontok is alapvető jelentőségűek a társadalom kohéziója kapcsán, valamint a területi kohézió célja is meghatározó tényező a gazdasági szempontok mellett.

A stratégiai program átfogó céljai a gazdasági, a társadalmi és a környezeti dimenziók hármas felosztását követik. A környezetvédelem az „Élhető Zala megye” célban jelenik meg. A környezet- és természetvédelem kérdéskörét emberközpontú megközelítéssel fogalmazza meg. A stratégiai program 7 db horizontális célja közül három foglalkozik az esélyegyenlőségi, társadalmi tématerülettel, négy pedig a környezeti fenntarthatósági kérdéskörével. A fenntartható közlekedésre vonatkozó horizontális cél a közszolgáltatások elérhetőségének javításán keresztül az esélyegyenlőség területét is érinti.

Előremutató, hogy a környezeti fenntarthatósággal foglalkozó horizontális célok közül megjelenik a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás kérdésköre. A horizontális célok szintjén tehát megfelelő súlyt kapnak a környezeti fenntarthatósági szempontok. Ezek valódi hatása a környezeti állapot javulására (vagy a romlás mérséklésére) azonban az egyes intézkedések keretében végrehajtott konkrét projektektől függ. A pozitív hatás csak abban az esetben garantálható, ha a horizontális célok a program végrehajtása során, projektszinten is megfelelő súllyal érvényesülnek, és számonkérésük is hatékony szankcionálási rendszer mellett történik meg.

Az 1. stratégiai célkitűzés esetében fontos szempont, hogy a nagyvállalatok és a közepes méretű vállalkozások valamint a kisvállalkozások által foglalkoztatottak számának növekedése elősegíti a helyi gazdasági folyamatok erősödését is. A megyei jogú városokon kívüli térségek életlehetőségeinek javítása szempontjából ugyanis alapvető jelentőségű, hogy a térségi belső felvevőpiacra termelő helyi mikro-, illetve kisvállalkozások értékesíteni tudják termékeiket, és ezáltal eredményességük javuljon. Ennek elengedhetetlen előfeltétele, hogy a növekedés motorjaiként működő, a népesség, a gazdaság és a sokféle munkavállalói kompetencia sűrűsödésének, koncentrálódásának helyszíneit jelentő megyei jogú városokban a KKV-k és a nagyvállalatok aktivitásának élénkülése által új munkahelyek keletkezzenek. Ezáltal növekedjen a foglalkoztatás és a fizetőképes kereslet a térségben a helyi piacra előállított termékek és szolgáltatások iránt. A helyi piacra szánt helyi termékek piacra jutásának és értékesítésének a fizetőképes kereslet mellett az a másik előfeltétele, hogy a helyi vállalkozások képesek legyenek piacképes termékek előállítására és értékesítésére. Ezért az 1. stratégiai célkitűzés eléréséhez olyan komplex vállalkozásfejlesztési programok is szükségesek a helyi őstermelők, mikro- és kisvállalkozások számára, melyek a korszerű marketing- és menedzsment-ismeretek elterjesztéstől indulva minden szempontból biztosítják a szükséges vállalkozási ismeretek elterjedését, emellett támogatják a vállalkozásokra nehezedő adminisztrációs terhek mérséklését és a jogszabályi környezet befolyásolását is.

A 2. stratégiai célkitűzés kapcsán fontos a jövőcentrikus, globális szempontból versenyképes gazdasági tevékenységek (mint például a járműipar, az elektronika, és azon belül a globális piacvezető vállalkozás által a megyében képviselt korszerű világítástechnika) erősítésének igénye, ugyanakkor célszerű arra is figyelni, hogy a fejlesztendő iparágak közül a környezeti szempontból minél inkább fenntartható tevékenységek és a lehető legkorszerűbb technológiák kerüljenek támogatásra, amelyek a környezeti védelme szempontjából elfogadhatóak, vagy kifejezetten elősegítik a fenntartható fejlődéshez szükséges környezeti feltételek - például egészséges ivóvíz és élelmiszer, alacsony CO<sub>2</sub> kibocsátású és energiahatékony közszolgáltatási rendszerek, mobilitás - kialakulását. Másrészt a jövedelemtermelő képesség és a népességmegtartó képesség összefüggéseire is tekintettel kell lenni. A megyei jogú városokban koncentrálódó, exportvezérelt, munkaintenzív iparágaknak és a tömeges városi munkahelyteremtésnek az eddigi tendenciák szerint elnéptelenedő kistélepülésekre, aprófalvakra gyakorolt kedvező hatását sem szabad figyelmen kívül hagyni. Ezek a perifériára szoruló, hátrányos helyzetű települések - különösen például a Nagykanizsa MJV körüli, megyehatáron átnyúló,

depressziós gyűrűben - amelyekben sem a magánszféra, sem a közszféra részéről nem várható reálisan a reálgazdaság integráns részét képező munkahelyek kellő számban történő megteremtését előidéző befektetés, csak akkor tudnak megmaradni, ha munkavállaló korú népességüknek a versenyszférában történő foglalkoztatását a közeli megyei jogú város (Zalaegerszeg, Nagykanizsa) vagy jelentős gazdasági potenciállal rendelkező járásszékhely (Keszthely, Lenti) biztosítja. Zala megye kedvező adottságai miatt mindezeket kiegészítik azok a termálvízhez kapcsolódó turisztikai, egészségturisztikai, ökoturisztikai tevékenységek, amelyek a kisebb városokban is országos (Zalakaros), sőt globális jelentőségűek (Hévíz), és a kisebb településeken is jelen vannak, és jelentős helyi gazdaságfejlesztő erőt képviselnek (pl. Zalacsány, Kehidakustány).

Hasonló összefüggések érvényesek a 3. stratégiai célkitűzés esetében is, a hagyományos iparágak erősítése, a hozzáadott érték növelése abban az esetben mozdíthatja elő a területi és társadalmi kohéziót, ha a nagyvárosokon kívüli térségek népességét is képes helyzetbe hozni.

A 4. stratégiai célkitűzés esetében a pozitív társadalmi hatások egyértelműen megjelennek. Az elvándorlás mérséklése a külföldi (elsősorban ausztriai) munkavállalás szempontjából is fontos kérdés. A kirekesztettség kezelése szintén fontos horizontális, társadalmi cél, melynek a területi dimenziói egybeesnek a periférikus helyzetű, vidéki térségek problémakörével. Ez, a komplex megoldást kívánó helyzet a dél-zalai térségek egyes, szegregátumokkal rendelkező településeire (pl. Zalakomárra) jellemző.

Az 5. stratégiai célkitűzésben jelennek meg a környezeti fenntarthatósági célok a leginkább kifejezett módon.

A 6. célkitűzés esetében a városi térségek problémáinak komplex kezelése kívánatos, így itt egyidejűleg dominálnak a társadalmi és a környezetvédelmi szempontok is. Pl. egy leromlott állapotú városrész fejlesztése esetében a fenntartható eredményhez a közösségerősítő, képzési és mentorálási tevékenységek éppúgy elengedhetetlenek, mint az épületek energiahatékonyságának javítása, vagy a leromlott települési infrastruktúra fejlesztése.

A 7. stratégiai cél a területi kohézió erősítését szolgálja, infrastrukturális beavatkozások révén. Itt értelemszerűen a területi célok dominálnak, de a leszakadó térségek bekapcsolása révén az esélyegyenlőségi célok, illetve a gazdasági potenciál növekedése révén a gazdasági célok is érvényesülhetnek.

A program 7 db prioritása közül 2 a gazdasági célokhoz, 2 a társadalmi célokhoz, 2 a környezeti célokhoz, 1 pedig a területi dimenzióhoz kapcsolható. A két, környezeti fenntarthatósággal foglalkozó prioritás közül a 6. számú (*A városi szövet és a települési épített környezet fenntartható fejlesztése*) a településfejlesztési feladatokra fókuszál. A komplexen megközelített környezeti fenntarthatóság szempontja áthatja az egész stratégiát, így a közvetlenül és kizárólagosan környezetvédelmi célokat szolgáló, környezetvédelminek nevezett prioritás 24 milliárd Ft összegű forrásai az említettekkel szinergiában hatékonyan tudják szolgálni a környezetvédelem ügyét, bár nagyságuk alacsonyabb a többi prioritás forrásainál.

Az egyes célok pontosabb környezeti értékelése az adott célhoz tartozó eszközrendszer, a célok elérése érdekében kidolgozásra kerülő konkrét fejlesztési projektek részleteinek ismerete alapján válik lehetségessé. A környezeti fenntarthatóság érdekében a foglalkoztatás jelentős mértékű növelését célzó ipari munkahelyteremtő beruházásokat azokra a helyszíneken kell megvalósítani, ahol a népesség, a gazdaság, valamint a műszaki infrastruktúra hálózatok koncentrációja és a nélkülözhetetlen befektetésekhez fizikai és szolgáltatási szempontból elengedhetetlen urbanizációs háttér már megvan, és a meglévő egyéni és közösségi közlekedési rendszerek révén a lehető legnagyobb számú, és a lehető legtöbbféle kompetenciával rendelkező potenciális munkába járó népesség számára ésszerű időn belül elérhető, és nem igényli a befektetésekhez szükséges, fent említett előfeltételek egész rendszerének a kialakítását zöldmezős beruházással. Ezért a megye értékes természeti adottságainak hatékony védelmét is az szolgálja, ha a nagyobb léptékű ipari munkahelyteremtő beruházások a fenti szempontoknak maradéktalanul megfelelő két megyei jogú városban (Zalaegerszeg, Nagykanizsa), valamint az igények és lehetőségek mértékével összhangban a nagyobb gazdaságfejlesztési potenciállal rendelkező kisebb járási központokban (Keszthely, Lenti) valósulnak meg. A megye fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődéséhez hosszú távon nélkülözhetetlen, lakóhely és munkahely közötti, ingázás potenciálisan jelentkező kedvezőtlen környezeti hatásainak kiküszöbölése érdekében alapvető fontosságú a közlekedési infrastruktúra fejlesztése:

- a Zalaegerszeg - Zalaszentiván - Nagykanizsa vasútvonal korszerűsítése és villamosítása, áru- és személyszállítási kapacitásának növelése, integrált, térségi érdekű kötőtpályás közösségi közlekedési rendszer kialakítása a Murakeresztúr - Nagykanizsa - Zalaegerszeg, Nagykanizsa - Keszthely vonalakon, jól működő vasúti kapcsolattal Szombathely, valamint a Balaton északi és déli partja felé;
- a vasúti gerincvonalakra ráhordó, illetve az említett ipar- és gazdaságfejlesztési központokba közvetlenül behordó zéróemissziós, energiatakarékos, integrált és intelligens autóbuszos közösségi közlekedési rendszer közlekedési eszközeinek biztosítása és úthálózatának megfelelő színvonalú kialakítása;
- biztonságosan használható, professzionálisan üzemeltetett, az energiahatékony, környezetkímélő multimodális, térségi közösségi közlekedési rendszerbe integrált hivatásforgalmi kerékpárút-hálózat, illetve bérelhető kerékpáros eszközpark kialakítása;
- a megye észak-dél irányú közúti közlekedési gerincének kiépítése a települések elkerülésével Nagykanizsa és Zalaegerszeg között, a felesleges környezetterhelő beruházások elkerülése érdekében a tervezett észak - dél irányú M9 autópálya nyomvonalán.

### **3.3 A program céljainak egymás közti, illetve a releváns tervek, illetve programok céljaival való konzisztenciája környezeti szempontból**

A program céljainak konzisztenciája megfelelő. A területi célok esetében a Program által beazonosított három térség lehatárolásának elvi alapjait Zala Megye Területfejlesztési Koncepciója adja meg. A három térség a következő:

- Észak-Zala gazdaság- és iparfejlesztése,
- Dél-Zala diverzifikált újraiparosítása és gazdaságának revitalizációja,
- Zala balatoni térsége kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése.

A területi célok keretében megjelenő iparosítási, újraiparosítási törekvések a fentebb említetteknek megfelelően összefüggő rendszert alkotnak a horizontális környezeti célokkal, és a gazdasági, társadalmi realitásoknak megfelelően elősegítik teljesülésüket. Ezt a meglévő konzisztenciát a projektfejlesztés folyamán, a részletkérdésekben történő döntések meghozatala során is fenn kell tartani. Ennek érdekében ügyelni kell arra, hogy új ipari területek zöld mezős kialakítása a meglévő ipari területek folytatásaként, a fentebb említett szempontoknak megfelelő, a szükséges infrastruktúrákkal gazdaságosan ellátható helyeken történjen, és lehetőség szerint segítse a barnamezős területek rehabilitációját.

Hasonlóképpen kell biztosítani a konzisztencia fennmaradását a környezetvédelmi és a közlekedési célok között is, a fentebb említetteknek megfelelően.

Társadalmi szempontból különösen fontos a konzisztencia tekintetében, hogy a térségi vonzásközpontokat jelentő megyei jogú városok gazdaságának fejlődése nélkül a belső perifériákat jelentő, leszakadó vidéki települések halálra vannak ítélve.

A vízrendezési beavatkozások esetében fontos kérdés, hogy ezeket átfogó, az adott vízgyűjtő egészére kitékintő módon tervezik-e meg. Ellenkező esetben a települési csapadékvíz-elvezetési projektek a külterületi rendszerek további leromlását, eróziót, illetve a környező térségek vízháztartásának megváltozását, a vizes élőhelyek károsodását okozhatják.

A 2.2 pontban felsorolt, nemzeti szintű programokkal kapcsolatos konzisztencia megfelelően visszatükröződik a program céljainak szintjén.

### **3.4 A jelenlegi környezeti helyzet releváns, a programmal összefüggésben lévő elemeinek ismertetése**

#### **3.4.1 A terület azon környezeti jellemzőinek azonosítása, amelyeket a program megvalósítása valószínűleg jelentősen befolyásol**

Tekintettel arra, hogy a Program Zala megye teljes területét érinti, beleértve a megyei jogú városok területén tervezett fejlesztéseket is, ezért a környezeti jellemzők értékelése során a megye egész területét kell figyelembe venni.

A megyei programok teljes tervezéssel készülnek, azaz minden tématerületre, amely az adott megyében a térség általános fejlődése szempontjából relevánsak, ki kell terjedniük. Éppen ezért a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások értékelése során minden környezeti elemet tekintetbe kell venni.

Zala megye alapvetően kedvező környezeti adottságokkal rendelkezik. Erdősültsége az egyik legjelentősebb a megyék közül, két nemzeti park (Őrségi, Balaton-felvidéki) is érinti, a nehézipari termelés kevésbé volt jellemző. A megyében további három, országos jelentőségű természetvédelmi terület található (a keszthelyi kastélypark, a Hévízi-tó és a Zalakomári madárrezervátum). Jelentősek a NATURA-2000 területek, illetve az Ex-lega védett területek. Ezekkel együtt a természetvédelmi oltalom alatt álló területek a megye területének 20%-át teszik ki. A megye érint két Ramsari területet (az unikális természetvédelmi értékek között számon tartott Kis-Balaton Ramsari Területet és a Balaton Ramsari Területet.)

### **Felszíni vizek**

A felszíni vízrendszert a Zala vízgyűjtője uralja, ami a Balaton vízutánpótlásának mintegy felét biztosítja. A Murához tartoznak a megye déli és délnyugati területei, míg a megye északkeleti szeglete a Marcal folyó vízgyűjtőjéhez tartozik. A megye területén belül további jelentősebb vízfolyások az Alsó- és Felső-Válicka, a Principális a Kerka, a Cserta, Szévíz, és Gyöngyös-patak. A Kis-Balaton területén kialakított I. és II. tározók további jelentős összefüggő – állandó és időszakos – vízfelületet alkotnak. A Balaton vízminősége 2000 óta folyamatosan javul, amely főként a Kis-Balaton szűrőhatásának és a kiépített szennyvízcsatorna-hálózatoknak köszönhető. Az évtizedek óta rossz vízminőségű Keszthelyi-öböl adatai az elmúlt években már kifejezetten jó vízminőséget mutatnak.

Az illetékes vízügyi igazgatóság folyamatos vízminőségi monitoring tevékenységet végez 2007 óta. Tápanyagterhelés szempontjából a legkedvezőtlenebb helyzetben a Principális-csatorna van. A Zala folyó esetében a foszfáttartalom haladta meg a jó állapotra vonatkozó előírást. A Kis-Balaton vízvédelmi rendszer fennállása óta jelentős mennyiségű foszfort tartott vissza, így a pontszerű szennyezőforrások felszámolása és a szennyvízkezelés mellett jelentősen hozzájárult a Balaton vízminőségének javulásához.

Zala megye az ország egyik legcsapadékosabb megyéje, déli részén az éves csapadékmennyiség eléri a 950 mm-t. A csapadékvíz-elvezetés esetében a domborzati adottságoknak köszönhetően jelentős lehet a hirtelen, nagy intenzitással lezúduló csapadék kártétele, azokon a településeken, ahol a belterületi csapadékvíz-elvezető rendszerek állapota, méretezése nem megfelelő. A Balaton térségében ennek a problémának a turizmusra is jelentős kihatása lehet, így gazdasági szempontból is számolni kell a kérdéssel.

Az árvízvédelmi beavatkozások közül kiemelendők a Mura folyón történő, a gátak koronájának magasítására és állékonyság-javítására vonatkozó munkálatok. A vízhozama jelentős részét külföldről szállító folyó árvízvédelmi rendszerében komoly fejlesztések váltak szükségessé, ezek megvalósulása a 2007-2013. évi uniós ciklus keretében folyamatban van.

A Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság határon átnyúló projekt keretében a Mura folyó vízgyűjtő területén árvízi riasztó és előrejelző rendszert épített ki (Mura árvízi riasztórendszer).

### **Felszín alatti vizek**

A felszín alatti vizek esetében a legfontosabb a talaj állapota. A Nemzeti Környezetvédelmi Program célja alapján 50 éven belül a talajminőségnek el kell érnie a természetes állapotot - a talajminőség ugyanis közvetlen befolyással van a felszín alatti vizek állapotára.

A talajvíz összefüggően csak a folyóvölgyekben és a vízfolyások által feltöltött, alacsonyabb térszínű területeken érhető el. Összefüggő talajvíztükör elsősorban a Kerka- és a Mura-mentét jellemzi és a Zala-völgyet teljes hosszában. Zala megye a Mol Zrt. által hazánk egyik legjobban megkutatott és szénhidrogén kutakkal sűrűn feltárt területe. Szinte a teljes megye alatt megtalálhatók a magas hőmérsékletű, különböző rétegekben található termálvizek. Ezek között a legjelentősebb a Hévízi-tavat tápláló réteg, de feltártak termálvizet jelentős mennyiségben Pusztadericsen (90°C) és Zalakaroson (99°C) is. A termálvizek legjelentősebb hasznosítói jelenleg a termálfürdők, de születnek elképzelések geotermikus hasznosításra is.

**Vízellátás, szennyvízkezelés**

A megyében 20 sérülékeny és 13 egyéb ivóvíz-bázis található, illetve a távlati vízbázisok között 3 sérülékenynek minősül. Zalaegerszeg Keleti vízbázisa a klórozott szénhidrogénnel történt szennyezettség okán (tekintettel arra, hogy a vízbázis a belterület alatt található), átalakításra került. A használatban lévő vízbázisok szinte kivétel nélkül felszín alatti vizekből táplálkoznak, parti szűrészű kutak egyedül a nagykanizsai vízellátó rendszer szükségletét biztosítják. Az arzéntartalom tekintetében több településen is határérték-túllépés történt, ennek orvoslása érdekében a bagodi, a becsvölgyei és a milejszegi vízművek KEOP forrásból megvalósuló Ivóvízminőség-javító Program keretében a zalaegerszeg nyugati vízműhöz csatlakoznak és Barlahida településen a meglévő rendszer fejlesztése történik (utóbbi település esetében szükségmegoldásként átmeneti vízellátást kellett biztosítani).

A Hévízi-tó 1990-ig tartó vízhozam-csökkenése a nyirádi bányászat leállításától megállt, a 2000-es évek elejére elérte a 400 liter/s értéket.

A szennyvízkezelés helyzetére jellemző, hogy a megye 258 településéből 88-ban még nem megoldott a szennyvízelhelyezés problémája (az el nem látott települések közül 83 a felszín alatti vizek szempontjából érzékeny, 5 fokozottan érzékeny területen található).

Zalaegerszeg város és 44 település szennyvize a Zalaegerszegi regionális szennyvíztisztító telepre van bevezetve. A tisztítás hatékonysága megfelelő. Keszthely város és 16 település szennyvízelvezető rendszere alkot közös rendszert, a tisztítás a keszthelyi telepen történik, melynek kapacitásbővítése folyamatban van. A fejlesztés során biogáz-hasznosítás is megvalósul. Zalakaroson 2007-ben új szennyvíztisztító épült, a városén kívül még 5 település szennyvize érkezik a telepre. Zalakomár szennyvíztisztító telepe négy község szennyvízcsatorna hálózatával alkot egy közös rendszert, a pacsai telep a város mellett további 7 település szennyvizét fogadja be. A Mura részvízgyűjtő területen a regionális szennyvíztisztítás a nagykanizsai szennyvíztisztító telepen történik. A város csatornahálózata kiterjed Nagyrécse községre, de az agglomeráció többi 18 településéből 14 településen nincs csatorna. A telep bővítése, ezzel párhuzamosan a csatornahálózat további 12 községre való kiterjesztése folyamatban van.

A Nyugat-dunántúli Operatív Program 2007-től elérhető szennyvízkezelési forrásainak köszönhetően a 2000 lakosegyenérték alatti települések ellátottsága is sokat javult, jóllehet a tervezett további fejlesztések megvalósulása a források kimerülése miatt nem valósulhatott meg, ami a vidéki térségek fejlődésének komoly gátja lehet, így társadalmi szempontok és a területi kohézió elve is csorbát szenvednek a szennyvízkezelés hiányosságai miatt.

A megyében tisztítatlan szennyvíz az élővízi befogadókba legálisan nem kerül. Valamennyi zalai szennyvíztisztító telep minimum kétfokozatú (mechanikai és biológiai) tisztítást valósít meg, de a nagyobbak, ill. azok, amelyek érzékeny területeken találhatók tápanyag-eltávolítást (III. fokozat) is végeznek. Összefoglalóan elmondható, hogy a több települést érintő szennyvízrendszerek korszerűsítése megvalósult, így a szennyvíztisztításból adódó felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezésének kockázata nagymértékben lecsökkent, de a megye területén kis számban üzemelnek olyan szennyvíztisztító telepek, melyek nem tudják teljesíteni az érzékeny felszíni vízgyűjtőre vonatkozó kibocsátási határértékeket. A megyében található nagyobb ipari üzemek kibocsátott szennyvizei zömében előkezelést követően települési szennyvíztisztítóba kerülnek. Ennek következtében jelentős ipari szennyezés nincs. A szennyvíztisztító telepek kibocsátásait a Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség rendszeresen ellenőrizte.

A csatornázott területeken a lakások szennyvízcsatorna-hálózatra való rákötöttségének aránya növekszik. A rákötöttség aránya egyes településeken meghaladja a 90%-ot, azonban a megye átlagos rákötési aránya csak 70%-os. A rákötés nélküli lakások száma kb. 38.000 db a megyében. A csatornahálózatba bekötött lakások aránya értelemszerűen a nagyvárosi környezetben magasabb, miközben a több kisebb méretű településsel rendelkező kistérségekben alacsonyabb (Pacsa, Letenye, Zalakaros, Zalaszentgrót, Lenti). A közműoilló mértéke 24% (2010), ami az országos vidéki átlagnál (27%) valamivel kedvezőbb.

Tekintettel arra, hogy a megye aprófalvas településszerkezete, a települések közötti kis távolságok a nagyobb méretű szennyvíz-agglomerációk létrehozását ösztönözték az elmúlt évtizedekben. A sajátos, szabdalt domborzati viszonyok azonban nem mindenhol teszik ésszerűvé a kiterjedt csatornahálózat létesítését, így az

egyedi, alternatív szennyvízkezelési megoldásoknak is van létjogosultsága a megyében. Ennek példáján készült el egy gyökerteres szennyvíztisztító Kacorlak községben, vagy Gétyén a szennyvízkezelési közszolgáltatás egyedi kisberendezésekkel történő megoldása.

### **Levegőminőség**

A megye légszennyezettségi állapota általánosságban jónak mondható, a mérőhelyek többségén a légszennyező anyagok koncentrációja határérték alatti. Egyes mérőpontokon alkalmanként szálló por (PM10) és nitrogén-dioxid (NO<sub>2</sub>) tekintetében határérték túllépéseket tapasztaltak, az éves átlagok azonban nem haladják meg a határértéket. Zala megyében különösen a nagy közúti forgalmat lebonyolító főútvonalak (76-os és 86-os sz. utak) belterületi szakaszai okoznak légszennyezési problémákat. Az érintett útszakaszokon a felújítás során elmaradt az elkerülő út kiépítése Zalabaksa, Kozmadombja, Bagod és Kálócfa településeken. Nagykanizsa, Zalaegerszeg és Keszthely közlekedési eredetű légszennyezésének csökkentésében jelentős eredményt hoztak az utóbbi évtizedben átadott elkerülő utak: az M7 autópálya, 71-es, 74-es és 76-os számú főutak új szakaszai. A kiépített elkerülő útvonalak ellenére a városokon belüli gépjárműforgalom növekvő tendenciát mutat, Nagykanizsa és Zalaegerszeg belvárosának levegője ennek következtében gyakran szennyezett, ezért elengedhetetlen a tervezett elkerülő, tehermentesítő utak megépítése.

A jelentősebb légszennyezőanyag-kibocsátók a telephelyek hőenergia ellátását, a települési hőszolgáltatást végzik, az ásványolaj feldolgozást, az üveg-, téglá-, és kerámiagyártási tevékenységet, ill. ffeldolgozást folytatók közül kerülnek ki. A légszennyező anyagok kibocsátásának trendje több évre visszamenően csökkenő tendenciát mutat, melyben az utóbbi években, évtizedekben lezajlott gazdasági szerkezetváltás, illetve recesszió is szerepet játszott.

A megyében 494 db légszennyező telephely található. A megyére nem jellemző a magas fokú iparosodottság, a pontszerű légszennyező források a döntő többségében a kisebb méretű telephelyek működésével hozható összefüggésbe. Nehézvegyipari létesítmény csak Zalaegerszegen található (kőolaj-finomító), erőművi jellegű szennyezőforrás nincs a megyében.

Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat részeként a megyében Zalaegerszegen, Nagykanizsán, Keszthelyen és Lenti-ben működik levegőterheltségi szintet vizsgáló mérőpont, amelyek közül a megyeszékhelyen kén-dioxid-, és lebegőpor-koncentráció mérésére is van lehetőség. A mérési eredmények alapján a megye levegőterheltségi állapota általánosságban jónak mondható. Zalaegerszeg esetében a szállópor (PM10) és a benz(a)pirén szennyezettség mértéke megközelíti, a nitrogén dioxid esetében pedig a két megyei jogú város forgalmas csomópontjainál meghaladja a határértéket. Lenti, és főként Keszthely a két nagyvároshoz képest kedvezőbb levegőterheltséggel rendelkezik. A megyében nem található a 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet szerinti szennyezetségi zóna.

### **Zajvédelem**

Zajvédelem szempontjából kibocsátási határértékeket a legtöbb megyei termelőüzem betartja. A legtöbb zajproblémát az okozza, hogy egyes üzemek – a korábbi nem megfontolt településfejlesztések miatt – lakóterületekkel határosak, továbbá már meglévő ipari létesítmények közelében is előfordult új lakóövezet kijelölése. Az M7-es autópálya és az M70-es gyorsforgalmi út átadásával Zala megye déli és a dél-nyugati településein a közúti közlekedéstől származó zajterhelés is jelentősen csökkent. A 71-es sz. főút Keszthely várost elkerülő szakasza csak részben készült el, az elkerülő út északi részének megépítése eredményez majd jelentős zajterhelés csökkenést a településen. Hasonló a helyzet a 86-os sz. főút Zalalövőt elkerülő szakaszával is.

A Boba-Ukk-Zalaegerszeg-Zalalövő-országhatár (Hódos) vasútvonal teljes hosszában megvalósult korszerűsítés során kiépítették a villamos vezetékeket, a dízel vonatokat a vonal teljes hosszában felváltotta a villamos vontatás, ami mind zajvédelmi, mind levegőtisztaság-védelmi szempontból kedvezőbb.

### **Talajállapot**

Zala megye legjobb talajadottságokkal rendelkező vidékei a Zala észak-déli irányú völgyétől keletre húzódnak. A meredekebb domboldalakon az erózió hatásaként jelentősen csökken a területek termőképessége. A Kis-Balaton térségében a szántóföldi termelés szempontból gyenge lápos réti talajok az uralkodóak. A megyében a



talajviszonyok inkább az erdőgazdálkodásnak kedveznek, a mezőgazdasági termelés szempontjából jó minőségű, termékeny talajok a megye északkeleti tájain húzódnak.

Az infrastruktúrák fejlesztése következtében jelentős termőterületek kerültek kivonásra, az átsorolások mértéke 2000-2010 között jelentősen, mintegy 32,5 százalékkal meghaladta az országos átlagot. A 2000-hez képest eltelt bő évtized alatt jelentős visszaesés volt tapasztalható a szántó-, szőlő-, gyepterület, erdő- és gyümölcsös művelési ágakban. Az 1990-es évektől a műtrágya-felhasználás jelentősen csökkent, ami szoros összefüggést mutat pl. a Zalaán keresztül a Balatonba jutó tápanyagterhelés csökkenésével, és a Balaton vízminőségének javulásával. A szerves trágyázás visszaszorulása a talajok általános állapotának romlásával jár együtt. A mérsékelt vegyszerhasználatlal járó, vagy vegyszermentes művelési módok a talajminőség javulásában komoly eredményeket hozhatnak.

### **Hulladékgazdálkodás**

A megyében 3 db, műszaki védelemmel is ellátott hulladéklerakó üzemel (Nagykanizsa-Bagola, Zalaegerszeg, Zalabér). A Lenti korábban működő, műszaki védelem nélküli lerakót a hatályos jogszabályok alapján fel kellett számolni. A megyében működő, települési lerakók közül 109 db rekultivációja történt meg, az illegális lerakók felszámolása is folyamatban van. A lerakók lezárása és rekultivációja túlnyomórészt a Nyugat-balatoni és Zala völgye Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer kialakítására jóváhagyott ISPA projekt keretén belül valósult meg.

A megyében 12 helyen működik hulladékudvar, amelyek a szelektíven gyűjtött hulladék fogadására alkalmasak. Zalaegerszeg, Lenti, Nagykanizsa, Letenye, Zalamerénye, Zalalövő, Pacsa, Zalaszentgrót, valamint Keszthely biztosít erre lehetőséget az adott térségek lakói számára a PET palack, papír, üveg és fém hulladékok beszállítására. A hulladék utóválogatására Zalaegerszegen, Nagykanizsán, Zalabéren és Keszthelyen van lehetőség. A hulladékgazdálkodás, ezen belül is a hulladékhasznosítás fejlesztése és korszerűsítése, az erre vonatkozóan megjelenített fejlesztési elképzelések megvalósítása társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi szempontból egyaránt fontos.

Jelentősebb ipari szennyezés Zalaegerszegen, az olajfinomító területén található, 21 ha-on, illetve szintén a megyeszékhelyen a hulladéklerakó területén (klórozott szénhidrogének). A kármentesítés mindkét esetben folyamatban van. Emellett meg kell még említeni a csesztregi kármentesítést, a bázakerettyei gázolin-tárolóhoz kapcsolódó, valamint a zalaegerszegi és a nagykanizsai vasútállomásokon, illetve a sármelléki volt katonai repülőtéren folyamatban lévő kármentesítési feladatokat is.

#### **3.4.2 A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása (eltartóképesség, terhelhetőség)**

A megye környezeti állapota összességében kedvezőnek mondható. A mérsékelt ipari tevékenység terhelő hatásait a magas erdősültség, a víztestek viszonylagosan jó állapota kompenzálni tudja. Az egyes pontforrások okozta kibocsátások néhány térségben (döntően a két megyei jogú városban) koncentrálnak, a határértékek és egyéb vonatkozó követelmények betartását elsősorban ezekben a városokban célszerű fokozottan ellenőrizni. A kedvező terhelhetőség azonban nem jelenti azt, hogy egy-egy nagyobb léptékű beruházás ne okozhatna akár jelentős negatív irányú változásokat a környezeti állapot terén. A felszíni és felszín alatti vizek (Víz Keretirányelvvel összefüggő) jó állapotának megőrzése (elérése) különösen a Zala vízgyűjtőjén kiemelkedően fontos, mivel a Balaton vízminőségét a vízgyűjtő vizeinek állapota alapvetően meghatározza.

#### **3.4.3 A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és mindezek várható alakulása, ha a program nem valósulna meg**

Az alábbi, fontosságukat tekintve kiemelkedő környezeti konfliktusok azonosíthatók be a megyében:

Ivóvíz-minőséggel kapcsolatos problémák:

- A megyében 20 sérülékeny ivóvíz-bázis található, valamint a távlati ivóvíz-bázisok is sérülékenyek. Ezek állapotának megóvása elsődleges fontosságú, a zöldmezős beruházások során a védelmüket fokozottan figyelembe kell venni.
- A felszín alatti vizek szempontjából fokozottan érzékeny, de a szennyvízkezelés szempontjából ellátatlan települések az ivóvíz-bázisok minőségét veszélyeztethetik (Dióskál, Kistolmács, Pördefölde, Zalaköveskút).

#### Szennyvízkezeléssel kapcsolatos problémák:

- A megye településeinek több mint egyharmada még nem rendelkezik korszerű, a jogszabályi követelményeknek megfelelő szennyvízkezelési megoldásokkal. A településszerkezetből kifolyólag jelentős azon kistelepülések száma, amelyek nem kerültek besorolásra szennyvíz-elvezetési agglomerációkba. Ezekre a településekre ezért az EU által megszabott derogációs kötelezettség nem vonatkozik. Ennek ellenére a szennyvízkezelés megoldatlansága nagyon komoly problémákat okoz ezeken ezen térségek számára. A közvetlen (és visszafordíthatatlan) környezeti károkon túl vállalkozások, gazdasági tevékenységek indítását is gátolja, és esélyegyenlőségi szempontokat is felvet az egészséges környezethez való jog elvének sérülése okán. Az ellátatlan településeken a szennyvízgyűjtők ürítése egyre költségesebbé válik, így kevesen élnek ezzel a lehetőséggel, helyette az emésztők vízzáróságának megszüntetését, vagy rosszabb esetben a felhagyott ássott kutakba történő közvetlen beleeresztést választják. Megoldást az egyedi, vagy néhány település ellátását biztosító szennyvíztisztítók és csatornahálózat kiépítése, vagy egyedi (házankénti vagy házcsopontonkénti) szennyvíztisztító kisberendezések alkalmazása hozhat. Utóbbiak mellett érvként hozható fel, hogy a közműves szennyvízelvezetés és –tisztítás pluszköltségeit egyre kevésbé vállalni tudó, alacsony jövedelmű lakosság rákötési hajlandósága egyre rosszabb, így a hagyományos szennyvíztisztítók kihasználtsága, működése, a szennyvíz besűrűsödése miatt nehezebben biztosítható.

#### Felszíni vizekkel kapcsolatos problémák:

- A Principális-csatorna és a Zala folyó vízminősége kívánnivalókat hagy maga után. A Principális-csatorna tápanyagterhelés szempontjából, a Zala folyó pedig a foszfáttartalom szempontjából haladta meg a jó állapotra vonatkozó előírást. A Zala esetében a vízminőség közvetlen összefüggésben van a Keszthelyi-öböl, közvetve az egész Balaton vízminőségével.

#### Hulladékgazdálkodással kapcsolatos problémák:

- A települések egy részén nem megoldott a szelektív hulladékgyűjtés, és a veszélyes hulladék szervezett gyűjtése, annak ellenére, hogy ezen közszolgáltatások biztosítására törvényi kötelezettség van érvényben.
- Az illegális hulladéklerakók felszámolása nem megoldott maradéktalanul.
- Egyes ipari szennyezések (Zalaegerszegen a kőolajfinomító, a vasútállomás, illetve a hulladéklerakó területe, Nagykanizsán a vasútállomás, Bázakerettyén az egykori gázolintároló, és Sármelléken a volt szovjet katonai repülőtér területén feltárt környezeti károk) felszámolása még nem mindenhol történt meg, a folyamatban lévő, illetve tervezett projektek megvalósítása szükséges a tervezett gazdaságfejlesztési, illetve barna mezős rehabilitációs projektekkel összhangban.

#### Levegőminőséggel kapcsolatos problémák:

- A fő közlekedési útvonalak (köztük az országosan is kiemelkedő szintű teherforgalmat bonyolító 86-os főút) környezetterhelése. Az útvonal terheltsége az EU-csatlakozás, majd az ausztriai, hasonló irányú főutak díjkötelessé tétele óta növekedett meg extrém mértékben. A nagyszámú belterületi átkelési szakasszal rendelkező útvonal a légszennyezésen túl az útpálya elhasználódásának hatványozott mértékében, a rezgésártalmak terén, és a közlekedésbiztonság szempontjából is nagyon jelentős problémákat okoz a megyében. Az elkerülő szakaszok kiépítése mellett (amelyek csak a problémák áthelyezését, illetve rövid távú kezelését jelentik) a hosszú távú megoldást a teherforgalom által okozott károk útdíjba történő beépítése, és a kamionforgalom vasútra történő átirányítása jelentené. Ennek feltételrendszerét meg kell teremteni, részben pályafelújításokkal, részben RO-LA szállítás szervezési, koordinációs feladatainak megoldásával.
- Zalaegerszeg esetében a PM10 és benz(a)pirén szennyezettség mértéke megközelíti, a nitrogén dioxid esetében pedig a két megyei jogú város forgalmas csomópontjainál meghaladja a határértéket.
- A gazdasági válság okán a hagyományos, szilárd tüzelőanyagok újbóli terjedése országosan megfigyelhető tendencia. A korszerűtlen, rossz hatásfokú kazánokban eltűzelt szén, tűzifa (rosszabb esetben háztartási hulladék, gumi) égetése a szálló por koncentrációját jelentősen növelheti a fűtési időszakban, különösen szélcsendes időben. A szálló por (PM 10) légúti megbetegedéseket okozhat, és a növényzetre is káros hatást gyakorol. Fontos megjegyezni, hogy a hangsúly a korszerűtlen berendezéseken és rossz fűtési módokon van, a fatüzelés, mint feltételelesen megújuló energiaforrás használata (különösen a nagymértékben erdősült Zala megyében) környezeti fenntarthatósági és társadalmi szempontból is kifejezetten előnyös, főként, ha korszerű, pl. faelgázosító kazánok alkalmazásával történik. Mellette természetesen folyamatos faültetés szükséges.

A felsorolt környezeti problémák és veszélyforrások kezelésére – megfelelő forrás elérhetősége és felhasználása esetén – a Program megoldást kínálhat, amennyiben az egyes intézkedések keretében tervezett projektek figyelembe veszik azokat. A projektek kidolgozása során javasoljuk a felsorolt problémákra is választ adó fejlesztések beépítését!

### 3.5 A program megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

A fejezetben a legfontosabb, és legnagyobb valószínűséggel bekövetkező, negatív környezeti hatást eredményező intézkedéseket, okokat nevezzük meg.

#### 3.5.1 Azon intézkedések, amelyek természeti erőforrás közvetlen igénybevételét vagy környezetterhelés közvetlen előidézését jelentik

- a) Az 1. prioritás keretében tervezett, a megye gazdaságának fejlesztéséhez nélkülözhetetlen ipari munkahelyteremtő beruházások zöldmezős megvalósulása során a tervezett gazdaságfejlesztési beruházások, ipari parkok, ipari területek fejlesztése, vagy ipari telephelyek fejlesztése (Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Keszthely-Sármellék, Lenti) a természeti erőforrások közvetlen igénybevételét vagy környezetterhelés közvetlen előidézését jelenti ugyan, ez azonban nélkülözhetetlen a megye társadalmi szempontból fenntartható fejlődése érdekében, valamint elősegíti a barna mezős területek rehabilitációját is, és a fentiekben leírtak alapján belátható, hogy a foglalkoztatás megfelelő mértékű növeléséhez nélkülözhetetlen, nagy tömegű ipari munkahelyteremtés minden szempontot figyelembe véve, összességében a megye nagyvárosaiban jár a viszonylag legkisebb hátrányokkal a környezet védelme szempontjából. A szokásosnál sokkal költségesebb, bonyolultabb, hosszabb és kockázatosabb barna mezős beruházások megvalósíthatóságának elengedhetetlen előfeltétele, hogy a projektek értékelési rendszere a barnamezős fejlesztések említett nehézségeit képes legyen elismerni és kezelni, ezen fejlesztések ezek miatt a többletigények miatt ne lehetetlenüljenek el a megvalósítás során azért, mert az európai uniós támogatási rendszer eddigi gyakorlatától eltérő atipikus kihívást jelentenek a rendszer működtetői számára.
- b) Az 1. prioritásban szereplő gazdaságfejlesztési beavatkozások esetében felmerülhet, hogy a gazdasági tevékenységek bővülése mekkora többletterhelést jelent környezeti szempontból, ezt a kockázatot azonban az EU-konform környezetvédelmi szabályok a konkrét beruházás-előkészítés és engedélyezés folyamata során a minimálisra csökkentik, hiszen az egyes beruházásoknak be kell tartaniuk az EU szigorú környezetvédelmi szabályaival harmonizált tagállami környezetvédelmi jogszabályokat, amelyeket megsértő beruházásoknak eleve nincs esélyük a megvalósításra. Ugyanakkor társadalmi és gazdasági szempontból az ipari fejlesztések egyértelműen pozitív hatással járnak. A helyi gazdaságfejlesztési törekvések kedvezőek. A helyi gazdaságfejlesztési intézkedés társadalmi (és területi) kohézióra gyakorolt hatása kedvező, mert a célcsoportja nagyobb részben alapul az adott térség népességére, és lakosság helyben tartásához hatékonyan járul hozzá.

Az 1. prioritás 4.4 sz. projektcsomagja (*Zalai vállalkozások megújuló energiafelhasználását, energiahatékonyságát és erőforrás-hatékonyságát javító fejlesztések*) előremutató módon ismerte fel a vállalkozások energetikai fejlesztései terén elérhető környezeti és gazdasági hasznokat.

- c) A termőterületek művelésből történő végleges kivonásával kell számolni a 7. prioritás keretében tervezett közlekedési projektek (kiemelten az elkerülő utak) vonatkozásában is. Jóllehet ezek a települések központjait tehermentesítik, ám esetükben a tervezési folyamatokat különös körültekintéssel kell véghezvinni, ügyelve az esetlegesen érintett természetvédelmi területek állapotának megőrzésére, a barrier-hatás lehetséges elkerülésére, illetve a felszíni és felszín alatti vízrendszerek módosításának elkerülésére.

A fokozódó levegő- és zajszennyezés velejárója lehet a nagyléptékű fejlesztéseknek, a többletforgalom generálása révén, aminek a kedvezőtlen hatásait a fentebb említett közlekedésfejlesztési beruházások megvalósítása küszöböli ki. Elméletileg a vasút- és kerékpárfejlesztések is járhatnak zavaró hatásokkal, ezek léptéke azonban jóval elmarad azoktól, amelyek az említett közúti közlekedésfejlesztési beruházások elmaradása nélkül terhelnék a településeket. A vasút-, és különösen a kerékpárút-fejlesztéseknek azonban környezeti és társadalmi szempontból jóval több előnye van. (Pl. a lakosság egészségi állapotának javítása, a rekreációs lehetőségek bővítése révén, a kerékpárhálózatok fejlesztése esetében.)

**3.5.2 Azon tervezett intézkedések, amelyek olyan társadalmi, gazdasági folyamatokat váltanak ki, vagy ösztönöznek, amelyek közvetett módon környezeti következménnyel járhatnak (különösen azok, amelyek olyan befektetői, termelői vagy fogyasztói magatartást váltanak ki, vagy ösztönöznek, illetve egyéb olyan tendenciákat erősítenek, amelyek természeti erőforrás igénybevételéhez vagy környezetterheléshez vezethetnek, olyan fajta beruházásokat, fejlesztési irányokat részesítenek előnyben, amelyek további környezetterhelő vagy igénybevevő fejlesztéseket vonzanak, ösztönöznek vagy ha kumulatív hatások léphetnek fel);**

- a) A Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ keretében az 1. prioritásban tervezett projektek megvalósulásának az előző fejezetben említett, Zalaegerszegen és Nagykanizsán jelentkező környezeti hatások mellett azzal is számolni kell, hogy a két megyei jogú város és közvetlen térségük népessége a fejlesztési céloknak megfelelően várhatóan jelentősen megnövekszik majd, és ez a kedvező társadalmi és gazdasági hatások mellett egyúttal komoly terheket is ró az önkormányzati, állami ellátó és szolgáltató rendszerekre. Ezekre a feladatokra fel kell készülni a lakóingatlanok biztosítása, a bölcsődei, közoktatási ellátás, egészségügyi alap- és járóbeteg-ellátás, közösségi közlekedés-szervezése, illetve rekreációs lehetőségek és energiaigény biztosítása stb. terén egyaránt. Társadalmi szempontból fontos kérdés emellett a leromlott városrészek, szegregátumok átépítésével, felszámolásával járó problémák megoldása.

Környezeti szempontból pedig további terheket jelenthet a lakónépesség számbéli gyarapodásával összefüggően erősödő motorizáció is.

- b) Szintén az 1. prioritáshoz kapcsolódó igény, hogy a K+F+I kezdeményezések, befektetés-ösztönzési programok, képzési, mentorálási tevékenységek, valamint a 3. prioritásban szerephez jutó kreativitás-fejlesztési, szakképzési és felsőoktatás-fejlesztési intézkedések során végrehajtandó projektek figyelembe vegyék a környezetvédelmi szempontokat, és ezek eredményeképpen a lakosság, a vállalkozások környezettudatossága javuljon, teret nyerjenek az anyag- és energiatakarékos, a természeti erőforrásokkal fenntarthatóan gazdálkodó magatartásformák, érvényesüljön az elővigyázatosság és a megelőzés elve, és a térség gazdasági folyamatai fenntarthatóbb irány vehessenek. Ellenkező esetben a jelenleg fennálló problémák, hibás beidegződések rögzülése, súlyosbodása várható, és a környezeti, társadalmi dimenzió alárendeltsége a gazdasági szempontokkal szemben tartóssá válik. Megfordítva: a környezetkímélő technológiákhoz, a megújuló energiaforrásokhoz kapcsolódó kutatási, gazdasági tevékenységek hosszabb távon komoly versenyelőnyt is jelenthetnek a megye számára.
- c) A 7. prioritás keretében tervezett elkerülő utak fejlesztésével, és egyéb útfejlesztések hatásával kapcsolatban fontos leszögezni, hogy ezek a belvárosi területeket valóban mentesítik a teherforgalom káros hatásai alól, így a légszennyezettségi mutatók a belvárosi mérőpontok mérései alapján javulhatnak. Mindezzel együtt azonban az útfejlesztések az egyéni gépjárműhasználatot összességében ösztönzik, a motorizáció terjedése irányába hatnak, hiszen az új, jobb minőségű, nagyobb áteresztőképességű közutak az autózás feltételeit javítják. A motorizáció ezzel tehát növekszik, így a térségre gyakorolt összesített terhelő hatás is növekedik (noha nem egy-egy forgalmas belvárosi csomópontban összpontosul). Az elkerülő utak építésének tehát célszerű a közösségi közlekedési módok (kiemelten a vasút) feltételrendszerének javításával és a közösségi közlekedést népszerűsítő kampányokkal társulnia, annak érdekében, hogy ezek a közútfejlesztések ne járjanak a közösségi közlekedés részarányának csökkenésével.

Mindezen túl, a területfejlesztési program operatív programrészében konkrét projektcsomagok szerepelnek. Ezek pontos tartalma azonban nem minden esetben látható olyan részletezettséggel, hogy a környezeti, társadalmi és gazdasági hatások tételesen láthatóak lennének. A gazdaságfejlesztési, telephely-fejlesztési beavatkozások esetében például természetszerűleg nem látható előre, hogy ezek mekkora arányban járnak meglévő épületek felújításával, korszerűsítésével, és mekkora hányaduk tartalmaz bővítést, új létesítmények létrehozását, ezáltal művelésből történő kivonást. Hasonlóképpen nem lehet becsülni a megújuló energiaforrásokat alkalmazni kívánó építési, felújítási beruházások arányát. (A kifejezetten ezen céllal induló projektek volumene ettől függetlenül megbecsülhető, tekintettel arra, hogy a Program definiál olyan intézkedéseket, projektcsomagokat is, amelyek kizárólagosan energiahatékonysági fejlesztéseket támogatnak.)

**3.6 Az előző pontok szerint meghatározott információkból kiindulva a program megvalósítása esetén várható, a környezetet érő hatások, környezeti következmények előrejelzése**

Zala Megyei Területfejlesztési Program hatásvizsgálata során környezeti, társadalmi, és gazdasági tényezőket azonosítottunk be, amelyekhez állapotjellemzőket, indikátorokat rendeltünk. A megjelölt állapotjellemzőket

befolyásoló, a Program megvalósulásával (vagy annak elmaradásával, azaz a zéró állapottal) bekövetkező hatásokat mátrix formában rendeljük hozzá az adott környezeti indikátorokhoz. A mátrix a program célrendszere alapján mutatja be az egyes hatások irányát és mértékét az adott környezeti tényező vonatkozásában. Az állapotjellemzők a gazdasági, a társadalmi és a környezeti dimenziókat egyaránt figyelembe veszik. Az értékelés során az egyes intézkedéseket, illetve az azok kibontását szolgáló projektcsomagok szintjét vizsgáltuk. A beavatkozásokhoz hozzárendelt indikatív forrásallokáció az adott beavatkozás súlyára is enged következtetni, így a betervezett összeg az adott intézkedés (projektcsomag) fontosságát, volumenét, így a jövőben bekövetkező hatások mértékét is mutatja.

Az egyes állapotjellemzők értékelését elvégezve, a Program beavatkozásainak hatásait az alábbi kategóriák mentén foglaljuk rendszerbe:

- Egyértelműen pozitív hatás várható (++)
- Valószínűleg pozitív hatás várható (+)
- Nem várható hatás (0)
- Valószínűleg negatív hatás várható (-)
- Egyértelműen negatív hatás várható (--)
- A hatás beazonosítása nem lehetséges (x)

A hatások nagysága, illetve a bekövetkezés valószínűsége három kategória szerint került besorolásra (\*: kicsi, \*\*: közepes, \*\*\*: nagy)

Az egyes hatások értékelése becslésen alapul, melynek mélységét értelemszerűen a Program beavatkozásainak részletezettsége határozza meg.

#### Az értékelt tényezők változása, ha a Program nem valósul meg

Állapotjellemzők, indikátorok	Hatás iránya	Hatás nagysága	Hatás bekövetkezésének valószínűsége	Értékelés indoklása
<b>Környezeti hatások</b>				
Földhasználati módok	-	*	*	A zöldmezős beruházások mérsékeltébb dinamikájának köszönhetően a művelésből kivont területek nagysága mérsékelt ütemben növekszik.
Vízminőségre gyakorolt hatások	--	**	**	A szennyvízkezelés további lépéseinek elmaradása, a felszín alatti vizek további szennyezésével jár együtt, a mezőgazdasági termelési módok vegyszerintenzitásának csökkenése viszont a mezőgazdasági eredetű terhelés csökkenésével jár. A felszíni vizek árvízvédelmi rendszereinek továbbfejlesztése nélkül a leromló védművek a klímaváltozás szélsőséges hatásainak köszönhetően alulméretezetté válhatnak, és az árvízi kockázatot növelhetik.
Légköri kibocsátások	-	***	**	A városi elkerülő utak megépülésének elmaradásával a légszennyezés, különösen a nitrogén-oxidok, a szállópor (PM10) vonatkozásában tovább növekedhet a forgalmas belvárosi mérőpontokon. A tervezett vasúti fejlesztések elmaradásával (a dízelvontatás további alkalmazásával) a lég-, és zajszennyezés továbbra is megmaradhat.
Élőhelyek természetességének változása	0			Az EU-forrásból megvalósuló turisztikai projektek elmaradásával a természeti vonzerőkre alapuló infrastrukturális beavatkozások alacsonyabb dinamikával történnek meg, így az élőhelyek természetességi állapotában nem következik be

				romlás.
Biodiverzitásra gyakorolt hatások	+	*	*	A természetvédelmi területekre, erdőterületekre vonatkozó szabályozás eredményeként (pl. az özönnövények elleni hatékony fellépés, az agresszív fajok telepítésnek korlátozása) a biodiverzitás terén lassú javulást mutat.
Energiafelhasználás változása, közlekedési módok változása, beépítettség változása	-	**	**	Az energiafelhasználás terén egyrészt az energetikai támogatások elmaradása miatt a tervezett energiahatékonysági projektek nem, vagy csak késve valósulnak meg, így a CO <sub>2</sub> -kibocsátás, és az energiatermeléssel járó terheléssel megrekedhetnek a jelenlegi szinten, másrészt a zöldmezős gazdaságfejlesztési projektek elmaradásával többletenergiaigény nem keletkezik. A megújuló energiaforrások elterjedését visszafogja a hagyományos energiaforrások költségének csökkentése. A közösségi közlekedést, a kerékpározást támogató projektek elmaradásával ezen közlekedési formák részaránya továbbra is alacsony szinten marad, amelyet a korábban megkezdett vasútfejlesztések sem tudnak kompenzálni.
Földhasználati módok, beépítettség változása, hulladékgazdálkodás	-	*	*	A mezőgazdasági termelési módok vegyszerintenzitásának csökkenése a mezőgazdasági eredetű terhelés csökkenésével jár. A támogatásból megvalósítandó infrastrukturális fejlesztések elmaradása miatt a beépítettség lényegesen nem változik. A hulladékgazdálkodás terén a szelektív gyűjtési rendszerek kiterjesztésének, a szemléletformáló akciók elmaradásának köszönhetően pozitív elmozdulás nem várható. A válság okozta csökkenés az anyaghasználatokban lassan visszajára fordul, ezen a téren enyhe növekedés várható.
Hatások összegződése, többszörös kölcsönhatások	+	*	*	A környezettudatosság lassú terjedésével, az oktatási rendszerekben tetten érhető szemléletformáló akciókkal hosszabb távon pozitív elmozdulás várható. A gazdasági válság okozta visszaesés az anyag-, és energiahasználatokban a gazdasági növekedés újbóli beindulásával megáll, és enyhe romlást eredményezhet a környezeti elemek állapotában. A romlás mértéke nagyban függhet a környezetvédelmi szabályozás változásától.
<b>Gazdasági hatások</b>				
Térszerkezet változása, települési szerepkörök módosulása	-	**	**	Európai szinten a Közép-Európában tervezett, járműgyártásra alapuló, észak-déli fejlesztési tengely erősödése várható. A tervezett, elsősorban a megyei jogú városokra koncentrált beruházási támogatások elmaradása esetén ennek a megyét érintő beruházásai elhúzódhatnak, illetve elmaradhatnak. Ennek egyik járulékos következményeként a város-vidék leszakadás üteme számottevően nem fog módosulni. Az aprófalvas települések közül a periférikus helyzetűek funkcióvesztése, kiüresedése fokozódni fog.
Nyersanyagok elérhetőségének	+	**	*	Az energiahordozók árának növekedésével a hagyományos, fosszilis energiaforrások kiaknázása

változása, ásványvagyon, energiaforrások hozzáférhetőségének változása, helyi gazdaság súlyának változása				iránti igény növekedhet, így a korábban nem gazdaságosan kitermelhető nyersanyagbázisok kiaknázása is lendületet kaphat. A tűzifa, mint megújuló energiaforrás iránti kereslet megnövekedése (akár a nagy erőművek részéről) árfelhajtó hatású lehet. A program megvalósulásának elmaradásával a nagyobb léptékű, jelentős plusz energiaforrások bevonásával járó beruházások lassulása, elmaradása várható.
Fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződése, a potenciál változása	-	***	*	A feldolgozóipari és gyártó kapacitások globális átrendeződése következtében továbbra is számolni kell jelentős ipari tevékenységek Távol-Keletre történő áthelyeződésével. Ezzel együtt a munkaerő szakképzettsége, illetve az elérhetőségi viszonyok is felértékelődnek.
Földhasználati módok változása, élelmiszeripari potenciál és ellátási láncok változása	+	**	*	A vidékfejlesztési támogatási rendszerek hangsúlyeltolódása következtében a munkaintenzív ágazatok, illetve a kis-közepes gazdaságok felértékelődése, és a helyi termékek szerepének megnövekedése várható. A program megvalósulásának elmaradása ezen folyamatok intenzitását mérsékelheti.
Erdőterületek mérete és állapota	+	*	*	A vidékfejlesztési támogatási rendszerek az erdőtelepítések további ösztönzését célozzák meg. A tűzifa iránti kereslet fellendülése, és nagyüzemi szántóföldi gazdaságok támogatásának leépítése közvetve az erdőtelepítések ösztönzése irányába hathat.
Turisztikai forgalom változása, turisztikai attrakciók minőségi változása	+	**	*	Az egészséges életmóddal, testi-lelki egészséggel kapcsolatos elvárások növekedésével a kiváló rekreációs lehetőségeket kínáló Zala megye szerepe felértékelődhet. A gyógyfürdők, a Balaton térsége, illetve a dél-zalai öko- és aktív turisztikai vonzerők kihasználtsága növekszik.
Ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változása	0			A szennyvízkezelés további lépéseinek elmaradása, a felszín alatti vizek további szennyezésével jár együtt, a mezőgazdasági termelési módok vegyszerintenzitásának csökkenése viszont a mezőgazdasági eredetű terhelés csökkenésével járhat. Az ipari nyersanyag-intenzitások mérséklésével, illetve a lakossági felhasználás során tapasztalható takarékosági törekvések eredményeként a vízfelhasználás dinamikus bővülésére nem kell számítani, összességében lényeges változás nem várható.
A gazdaság versenyképessége, a helyi gazdasági folyamatok sajátosságai, a térség gazdasági stabilitása	+	**	*	A feldolgozóipari és gyártó kapacitások globális átrendeződése következtében továbbra is számolni kell jelentős ipari tevékenységek Távol-Keletre történő áthelyeződésével. Ezzel együtt a munkaerő szakképzettsége, illetve az elérhetőségi viszonyok is felértékelődnek. A helyi gazdasági folyamatok, rövid ellátási láncok felértékelődnek, különösen a vidéki térségekben, ahol a globális piacra termelő, nagyléptékű üzemek megjelenése középtávon sem realitás.
Vonalas infrastruktúrák állapota	--	*	**	A vonalas infrastruktúrák állapota a támogatások elmaradása esetén jelentősen leromlik, illetve a romlás üteme nem tompítható. Ez a vidéki térségek esetére hatványozottan igaz, nemcsak a

				közlekedési infrastruktúra, de az energiaellátás (kiemelten az elektromos hálózat) terén is.
Épületek és közlekedés fajlagos energiahatékonysága, megújuló energiaforrások részarányának változása	-	**	**	A program elmaradása esetén az épületenergetikára vonatkozó beruházások stagnálása várható. Az energiaköltségek árszabályozáson alapuló csökkentése az energiahatékonysági, és a megújuló energiaforrások hasznosítását célzó beruházások megtérülését számottevően ronthatja. Az épületek energiafelhasználására vonatkozó szabályozás hosszú távon, az új építések esetében előremutató trendet eredményezhet.
<b>Társadalmi hatások</b>				
Demográfiai jellemzők, a népesség koncentrációjának változása	--	**	*	A periférikus helyzetű települések estében a népesség előregedésének felgyorsulása várható, ami a humán ellátórendszerek stabilitását, egyben ezen települések jövőképességét is nagyon komolyan befolyásolhatja. A járműipari centrummal kapcsolatos beruházások elmaradása a városi területek a vidéki népesség megélhetésének további nehezítését idézi elő, és abba az irányba hat, hogy a munkavállalásra alkalmas lakosság más térségekbe vándoroljon. Ezáltal az említett települések beláthatatlan társadalmi és demográfiai kockázatokkal szembesülnek, és társadalmi szempontból fenntartható fejlődésük nagy valószínűséggel lehetetlenné válik.
Foglalkoztatási, munkanélküliségi ráták változása, a népesség foglalkoztathatóságának változása	+	**	*	A gazdasági válság hatásainak lecsengésével a foglalkoztatási mutatók lassú javulása várható. A program elmaradásával a foglalkoztatásra pozitív hatást kifejtő munkahely-teremtő beruházások stagnálása, rosszabb esetben visszaesése várható. A nagy feldolgozóipari üzemek esetleges leépítéseit ezért a kkv-k munkahely-teremtő bővítései nem tudják kellő mértékben ellensúlyozni.
Rekreációs lehetőségek sokszínűségének és elérhetőségének változása	+	*	*	Az egészséges életmóddal, testi-lelki egészséggel kapcsolatos elvárások növekedésével a kiváló rekreációs lehetőségeket kínáló Zala megye szerepe felértékelődhet. A gyógyfürdők, a Balaton térsége, illetve a dél-zalai öko- és aktív turisztikai vonzerők kihasználtsága növekszik, ez a növekedés azonban elmarad attól a mértéktől, amelyet a Program hatásaként tapasztalhatnánk.
Egészségügyi mutatók, szociális ellátórendszerek teljesítményének változása	+	*	*	Az egészségügyi mutatók az egészséges életmód népszerűsítésével, és az ellátórendszerek infrastrukturális javulásával pozitív irányba változhatnak, azonban az ellátórendszerek stabilitása, humán állományának megőrzése egyre nagyobb nehézségeket okoz.
Relatív biztonságérzet változása	+	*	*	A lakosság biztonságérzetére a bűncselekmények számának lassú csökkenése, és az elmúlt időszak településfejlesztési beavatkozásai pozitívan hatnak.



## A Program megvalósulásával járó hatások értékelése prioritások szerint

## 1. prioritás: Innovatív, jövőbeni húzóágazatok fejlődésének és hálózatosodásának elősegítése

Állapotjellemzők, indikátorok	Hatás iránya	Hatás nagysága	Hatás bekövetkezésének valószínűsége	Értékelés indoklása
<b>Környezeti hatások</b>				
Földhasználati módok	0			A Programban szereplő fejlesztéseknek a népesség, a gazdaság és az infrastruktúrák koncentrálódásának helyszíneire koncentrálódó nagyobb zöldmezős beruházásoknak köszönhetően a művelésből kivont területek nagysága csak nagyon alacsony arányban növekedhet meg néhány településen belül az adott város művelésből kivont összes területéhez képest, ami a megye egész területe szintjén a művelésből kivont összes területhez képest még sokkal kisebb arányt jelent. Ez olyan kis arányú növekedést jelent, amelynek káros hatása kétséges.
Vízminőségre gyakorolt hatások	0			A gazdaságfejlesztési beavatkozások, amennyiben a létesítendő építmények (pl. ipari parkok) a jogszabályi előírásoknak megfelelően készülnek el, érdemi hatást nem váltanak ki a felszíni és felszín alatti vizek minőségére. A burkolt felületek arányának növekedése a felszín alatti víz mennyiségének csökkenését eredményezheti, lokális jelleggel.
Légköri kibocsátások	0			A beavatkozások következtében létrejövő ipari létesítményeknek be kell tartaniuk az egyre szigorúbb környezetvédelmi jogszabályokat, amelyek elejét veszik annak, hogy az ipari beruházások következtében a levegőminőségre számottevő mértékű kedvezőtlen hatást gyakoroljanak.
Élőhelyek természetességének változása	0-			Védett élőhelyeket a tervezett fejlesztések a két megyei jogú városban nem érintenek, és az egyéb esetleges helyszíneken is a természetvédelmi jogszabályok betartásával valósulnak meg, ami részleteiben a projektfejlesztés következő szakaszaiban értékelhető.  A Programban szereplő fejlesztéseknek a népesség, a gazdaság és az infrastruktúrák koncentrálódásának helyszíneire koncentrálódó nagyobb zöldmezős beruházásoknak köszönhetően a művelésből kivont területek nagysága csak nagyon alacsony arányban növekedhet meg néhány településen belül az adott város művelésből kivont összes területéhez képest, ami a megye egész területe szintjén a művelésből kivont összes területhez képest még sokkal kisebb arányt jelent. Ennek megfelelően a megyei szinten érzékelhető, esetleges káros irányú változást nem támasztják alá adatok.
Biodiverzitásra gyakorolt hatások	0			A gazdaságfejlesztési projektek a hatályos jogszabályok alapján nem járhatnak a természetvédelmi oltalom alatt álló területek

				csökkenésével.
Energiafelhasználás változása, közlekedési módok változása, beépítettség változása	+	*	*	Az energiafelhasználás terén az 1.4.4. projektsomag keretében a tervezett energiahatékonysági projektek megvalósulásával a CO <sub>2</sub> -kibocsátás, és az energiatermeléssel járó terhelés csökken az adott létesítmények vonatkozásában.
Földhasználati módok, beépítettség változása, hulladékgazdálkodás	0			A hulladékgazdálkodási szempontból előre vetíthető esetleges negatív hatást kompenzálják a másodnyersanyagokat, újrahasznosított anyagokat feldolgozó ipari tevékenységek, illetve közvetetten a hulladékgazdálkodásra vonatkozó K+F tevékenységek eredményei, valamint a fejlesztések által előidézett gazdasági, társadalmi fejlődéssel párhuzamosan várható szemléleti átalakulás, amit a korszerű hulladék feldolgozó tevékenységhez kapcsolódó szemléletformáló beavatkozások is valószínűsítenek, így az összességében kedvezőtlen irányú hatás kétséges, a kedvezőtlen irányú változás pedig nem bizonyítható.
Hatások összegződése, többszörös kölcsönhatások	+	*	*	A prioritás keretében megfogalmazott intézkedések, projektsomagok a megye szintjén összességükben inkább enyhe pozitív hatást fejthetnek ki környezeti szempontból, ami az egyes projektek tartalmának részletesebb ismeretében értékelhető pontosabban. Bizonyos tevékenységek esetében egymással ellentétes előjelű hatások is megjelenhetnek.
<b>Gazdasági hatások</b>				
Térszerkezet változása, települési szerepkörök módosulása	++	***	***	A Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ beruházásai nyomán Zalaegerszeg és Nagykanizsa centrum szerepe gazdasági értelemben tovább erősödik.
Nyersanyagok elérhetőségének változása, ásványvagyon, energiaforrások hozzáférhetőségének változása, helyi gazdaság súlyának változása	0			A nagyobb léptékű ipari beruházások nem a helyi nyersanyagok fokozottabb kiaknázására irányulnak, sem az esetleges pozitív, a megye egésze szintjén sem az esetleges negatív hatás mibenléte és mértéke nem azonosítható be a jelenlegi ismeretek alapján. Egyaránt megnövelheti a keresletet, de a hozzáférhetőségre megyei szinten érdemi kihatást általában nem okoz. A fa, mint ipari alapanyag esetében az erőművi felhasználás miatt a hozzáférhetőség kismértékben romolhat is. Energetikai szempontból elméletileg a fosszilis energiaforrások (pl. földgáz) iránti igény növekedése várható. A helyi gazdaság súlya abban az esetben növekedhet, ha a program megvalósulásának induló nagyobb léptékű beruházások helyi beszállítói is megerősödnek a kapacitások felfutása által, egyéb esetben az exportorientált nagyvállalkozások a helyi vállalkozások gazdasági súlyát relatív értelemben csökkenthetik.
Fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződése, a potenciál változása	++	***	***	A Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ beruházásai nyomán Zalaegerszeg és Nagykanizsa centrum szerepe gazdasági értelemben tovább erősödik. Ezzel együtt a térségben a munkaerő szakképzettsége, illetve az elérhetőségi viszonyok is felértékelődnek.
Földhasználati módok változása, élelmiszeripari	0			A prioritásban tervezett intézkedések alapvetően nem az agrárgazdasághoz kötődnek.

potenciál és ellátási láncok változása				
Erdőterületek mérete és állapota	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések az erdőterületek méretére és állapotára közvetlen módon nem gyakorolnak hatást.
Turisztikai forgalom változása, turisztikai attrakciók minőségi változása	++	**	**	A prioritás keretében tervezett intézkedések a turisztikai vonzerőkre közvetlen módon nem gyakorolnak hatást. A beruházások eredményeképpen növekvő jövedelmek közvetve a belföldi turizmus erősítéséhez járulnak hozzá. A létrejövő ipari létesítmények zavaró hatása nem jelentkezik, mivel a fő turisztikai vonzerők fizikai értelemben is távol esnek az ipari centrumoktól.
Ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változása	0			A gazdaságfejlesztési beavatkozások, amennyiben a létesítendő építmények (pl. ipari parkok) a jogszabályi előírásoknak megfelelően készülnek el, érdemi hatást nem váltanak ki a felszíni és felszín alatti vizek minőségére.
A gazdaság versenyképessége, a helyi gazdasági folyamatok sajátosságai, a térség gazdasági stabilitása	++	***	***	A Nyugat-Pannon Járműipari és Mechatronikai Központ beruházásai nyomán Zalaegerszeg és Nagykanizsa centrum szerepe gazdasági értelemben tovább erősödik, így a megye versenyképességére mindez pozitív hatást vált ki. A térség gazdasági stabilitása a foglalkoztatás növekedésével javul.
Vonalas infrastruktúrák állapota	+	*	*	A vonalas infrastruktúrák állapotát a prioritás intézkedései közvetlenül nem érintik. Az ipari parki fejlesztések, telephelyfejlesztések a törzshálózat mellékágait fejleszthetik (pl. egy ipari parkhoz vezető bekötő út kiépítésével).
Épületek és közlekedés fajlagos energiahatékonysága, megújuló energiaforrások részarányának változása	++	***	**	A prioritás 1.4.4 projektsomagja az épületenergetika és a megújuló energiaforrások terén jelentőst javulást eredményezhet. A közlekedés fajlagos energiahatékonyságára a prioritás nincs hatással.
<b>Társadalmi hatások</b>				
Demográfiai jellemzők, a népesség koncentrációjának változása	++	***	***	A járműipari centrummal kapcsolatos, nagyívű beruházások a városi területek felértékelődését, és népességének növekedését okozhatják. Ezeken a településeken, és közvetlen agglomerációjukban a demográfiai folyamatokat ezek a beruházások közvetett módon, hosszabb időtávon pozitívan befolyásolhatják.
Foglalkoztatási, munkanélküliségi ráták változása, a népesség foglalkoztathatóságának változása	++	***	***	A járműipari centrummal kapcsolatos, nagyívű beruházások megvalósulásával a foglalkoztatási mutatók javulása várható közvetlen, és a beszállítói kapacitások bővülésével együtt közvetett módon is. Az 1.2.8 és 1.2.10 projektsomagok a népesség foglalkoztathatóságára, a vállalkozói képességek javulására is pozitív hatással vannak.
Rekreációs lehetőségek sokszínűségének és elérhetőségének változása	+	*	*	A rekreációs lehetőségek elérhetőségére (megfizethetőségére) a prioritás hatásaként javuló foglalkoztatási mutatók közvetve pozitívan hatnak. A vonzerők sokszínűségére az intézkedések nem fejtenek ki hatást.
Egészségügyi mutatók, szociális ellátórendszerek teljesítményének változása	+	*	*	Az egészségügyi mutatók a foglalkoztatottság bővülésével, a jövedelmi viszonyok javulásával közvetett módon, áttételesen javulhatnak, közvetlen hatást a prioritás erre a dimenzióra nem gyakorol.
Relatív biztonságérzet	+	*	*	A lakosság biztonságérzetére a prioritás keretében

változása				megfogalmazott intézkedések nem fejtenek ki közvetlen hatást. A foglalkoztatottság és a jövedelmi viszonyok javulásával a vagyon elleni bűncselekmények visszaszorulása várható, hosszú távon.
-----------	--	--	--	--

A nagy léptékű fejlesztések a már urbanizált helyszíneken, a megyén belül a népesség, a gazdaság és az infrastruktúrák koncentrálódásának helyszínein valósulnak meg, ezért megyei szinten nem jelentenek olyan környezeti terhelés növekedést, amelynek káros hatása bizonyítható lenne, így a tervezett energiahatékonysági beruházások miatt a prioritás keretében előirányzott fejlesztések következtében a beavatkozások hatása környezeti szempontból összességében kedvező irányú. A fejlesztések társadalmi és gazdasági hatásai nagyon kedvezőek.

## 2. prioritás: Helyi értékekre épülő versenyképes gazdaság megteremtése

Állapotjellemzők, indikátorok	Hatás iránya	Hatás nagysága	Hatás bekövetkezésének valószínűsége	Értékelés indoklása
<b>Környezeti hatások</b>				
Földhasználati módok	0			A prioritás 1. intézkedésében szereplő turisztikai beruházások esetében, ismerte a támogatási rendszer irányait, kapacitásbővítés és új építés szálláshelyekhez kapcsolódóan nem lesz támogatható. Ezért zöldmezős beruházások az attrakciók fejlesztéséhez kapcsolódóan kerülhetnek csak támogatásra. Az említett fejlesztések léptéke azonban megyei szinten nem okoz értelmezhető arányú változást a földhasználati módokban. A 2. intézkedés keretében tervezett hálózati gazdaságfejlesztési projektcsomagok agrárfejlesztéseket, élelmiszeripari fejlesztéseket céloznak meg, amelyek esetében a művelésből történő kivonás kevésbé jellemző, mint az egyéb gazdaságfejlesztési projektek esetében.
Vízminőségre gyakorolt hatások	0			A 2. intézkedés keretében tervezett mezőgazdasági fejlesztések megvalósulása egyrészt az állattenyésztés korszerűsítése révén a felszíni és felszín alatti vizek minőségére pozitív hatást vált ki. A kertészeti és növénytermesztési ágazatokban történő fejlesztések a termelés módok intenzifikálásával járhatnak, így a vízminőséget hátrányosan érinthetik. A turisztikai beavatkozások, amennyiben a létesítendő építmények (pl. látogatóközpontok) a jogszabályi előírásoknak megfelelően készülnek el, érdemi hatást nem váltanak ki a felszíni és felszín alatti vizek minőségére. (A termálvíz hasznosításán alapuló projektek esetében a víz visszasajtolása jogszabályi előírás, mezőgazdasági cél estében azonban nem, így ebben az esetben a visszasajtolás elmaradása negatív következményekkel jár.)
Légköri kibocsátások	0			A prioritás keretében tervezett turisztikai és agrárgazdasági fejlesztések a levegőminőségre érdemi hatást nem gyakorolnak. Az állattartó telepek korszerűsítése révén a lokális bűzhatások mérséklődése várható, ugyanakkor pl. szárító, takarmánykeverő üzemek a porszennyezés növekedésével járhatnak.
Élőhelyek természetességének változása	0			A turisztikai és agrárgazdaság-fejlesztési projektek a hatályos jogszabályok alapján nem járhatnak a természetvédelmi oltalom alatt álló területek csökkenésével.
Biodiverzitásra gyakorolt hatások	0			A turisztikai és agrárgazdaság-fejlesztési projektek a hatályos jogszabályok alapján nem járhatnak a természetvédelmi oltalom alatt álló területek csökkenésével.
Energiafelhasználás változása, közlekedési módok változása, beépítettség változása	+	*	*	Az energiafelhasználás terén a turisztikai és helyi gazdasági projektcsomagok keretében tervezett projektek egy része energiahatékonysági projektelemeket is tartalmazhat. Tekintettel arra,

				<p>hogy a turisztikai projektsomagok megnevezésében a környezeti fenntarthatóság is említésre került, ezért a projektek többsége vélhetően az energiahatékonysági szempontokat is figyelembe veszi. Ezek megvalósulásával a CO<sub>2</sub>-kibocsátás, és az energiatermeléssel járó terhelés csökken az adott létesítmények vonatkozásában. Ugyanakkor a zöldmezős projektek megvalósulásával többlet-energiaigény keletkezhet. Közlekedési szempontból a turisztikai vonzerők környezetében a motorizált forgalom növekedésével kell számolni. A 2.1.10 projektsomag megvalósulásával a kerékpáros közlekedés (turizmus) fontos lendületet kaphat a megyében.</p>
Földhasználati módok, beépítettség változása, hulladékgazdálkodás	0			<p>Hulladékgazdálkodási szempontból a prioritás keretében tervezett fejlesztések érdemi hatás nem váltanak ki, a turisztikai és agrárgazdasági beruházások mérsékelt hulladéktermeléssel járnak.</p>
Hatások összegződése, többszörös kölcsönhatások	+	*	*	<p>A prioritás keretében megfogalmazott intézkedések, projektsomagok összességében enyhe pozitív hatást fejthetnek ki környezeti szempontból.</p>
<b>Gazdasági hatások</b>				
Térszerkezet változása, települési szerepkörök módosulása	++	***	**	<p>A prioritás keretében tervezett beruházások a megye területének kiegyensúlyozott fejlesztését segítik elő, így a térszerkezetre gyakorolt hatásuk egyértelműen pozitív. Mivel a 2. intézkedés az agrárium és élelmiszeripar fejlesztésére fókuszál, ezért ezek a projektsomagok a vidéki térségek leszakadásának fontos ellensúlyaiává válhatnak.</p>
Nyersanyagok elérhetőségének változása, ásványvagyon, energiaforrások hozzáférhetőségének változása, helyi gazdaság súlyának változása	+	*	*	<p>A prioritás a nyersanyagok elérhetőségének változására nem gyakorol érdemi hatást, ugyanakkor a helyi gazdaság dinamizálásának fontos eszköze. A vidéki, periférikus térségekben a gazdaságfejlesztés szinte kizárólag ezen prioritás keretében tervezett tevékenységek révén segíthető elő.</p>
Fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződése, a potenciál változása	+	*	*	<p>A prioritás a fő kereskedelmi csomópontok átrendeződésére nem gyakorol hatást. A vidéki térségek gazdasági potenciáljára főként a 2. intézkedés hat pozitívan. A turisztikai fejlesztések a Nyugat-Balaton térségének idegenforgalomban betöltött szerepét tovább erősíthetik, tekintettel arra, hogy az 1. intézkedés forrásainak jelentős hányada erre a térségre koncentrálódik.</p>
Földhasználati módok változása, élelmiszeripari potenciál és ellátási láncok változása	+	**	*	<p>A prioritásban tervezett 2. intézkedés alapvetően az agrárgazdasághoz kötődik, a vidékfejlesztési politikai irányával összhangban a munkaerőigényes kertészeti, állattenyésztési ágazatok erősödése várható. A helyi gazdaságok fejlesztése révén az ellátási láncok rövidülhetnek.</p>
Erdőterületek mérete és állapota	0			<p>A prioritás keretében tervezett intézkedések az erdőterületek méretére és állapotára közvetlen módon nem gyakorolnak hatást, a 2. intézkedés keretében tervezett agrár-ipari fejlesztések várhatóan nem járnak az erdőterületek csökkenésével.</p>
Turisztikai forgalom változása, turisztikai attrakciók minőségi	+	**	**	<p>Az 1. intézkedés keretében tervezett turisztikai projektek eredményeként a turisztikai attrakciók minőségében pozitív változás áll be. Az érintett</p>

változása				térsegek látogatószáma jelentősen megnőhet, ami a természeti vonzerők esetében már a vonzerő alapjait veszélyeztetheti. Ez különösen a Balaton térségében lehet releváns probléma.
Ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változása	0			A 2. intézkedés keretében tervezett agrárgazdasági beruházások a növénytermesztési módok intenzitási szintjének emelésével a felszíni és felszín alatti vizek minőségére negatív hatást gyakorolhatnak. Az öntözési rendszerek fejlesztése azonban pozitív hatást vált ki vízgazdálkodási szempontból. A két ellentétes irányú potenciális hatás eredőjéről a jelenlegi ismeretek alapján nem bizonyítható, hogy valószínűleg negatív irányú lenne.
A gazdaság versenyképessége, a helyi gazdasági folyamatok sajátosságai, a térség gazdasági stabilitása	++	**	**	A prioritás a megye gazdaságának versenyképességére pozitív hatással bír. Tekintettel arra, hogy a megcélzott fejlesztések mind a turisztikai, mind a helyi gazdasági fejlesztések esetében zömmel a kkv szektorra alapulnak, és a vidéki térségekre koncentrálnak, ezért a megye egésze szempontjából a térség gazdasági stabilitására jelentős pozitív hatást gyakorolnak.
Vonalas infrastruktúrák állapota	0			A vonalas infrastruktúrák állapotát a prioritás intézkedései közvetlenül nem érintik.
Épületek és közlekedés fajlagos energiahatékonysága, megújuló energiaforrások részarányának változása	++	***	**	A prioritás intézkedései projektszinten, az adott fejlesztés keretében tervezett energiahatékonysági elemek függvényében (pl. gyógyfürdők esetében a termálhő épületgépészeti berendezésekben történő hasznosítása útján) válhatnak ki pozitív hatást. A közlekedés fajlagos energiahatékonyságára a prioritás nincs hatással.
<b>Társadalmi hatások</b>				
Demográfiai jellemzők, a népesség koncentrációjának változása	++	*	*	A prioritás eredményeként a vidéki térségekben megvalósuló munkahely-teremtési beavatkozásokkal a népesség helyben tartása hatékonyan elősegíthető.
Foglalkoztatási, munkanélküliségi ráták változása, a népesség foglalkoztathatóságának változása	++	***	***	A prioritás eredményeként a vidéki térségekben megvalósuló munkahely-teremtési beavatkozásokkal a foglalkoztatási mutatók javulása várható. A népesség foglalkoztathatóságára az intézkedések nincsenek hatással.
Rekreációs lehetőségek sokszínűségének és elérhetőségének változása	+	**	*	A rekreációs lehetőségek elérhetőségére az 1. intézkedés közvetlen módon gyakorol pozitív hatást. Jó példa erre az 1.10 projektcsomag, amelynek eredményeként az EuroVelo13 és a Balatoni Bringakörút összekötése valósul meg, így az ökoturisztikai vonzerők kerékpáros elérhetősége jelentősen javul.
Egészségügyi mutatók, szociális ellátórendszerek teljesítményének változása	+	*	*	Az egészségügyi mutatók az egészségturisztikai fejlesztések és szolgáltatások ösztönzésével javulhatnak..
Relatív biztonságérzet változása	0			A lakosság biztonságérzetére a prioritás keretében megfogalmazott intézkedések nem fejtenek ki közvetlen hatást. A foglalkoztatottság és a jövedelmi viszonyok javulásával a vagyon elleni bűncselekmények visszaszorulása várható, hosszú távon, az idegenforgalom bővülése viszont növelheti egyes bűncselekmények kockázatát.

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból enyhén pozitív társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.



**3. prioritás: Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében**

Állapotjellemzők, indikátorok	Hatás iránya	Hatás nagysága	Hatás bekövetkezésének valószínűsége	Értékelés indoklása
<b>Környezeti hatások</b>				
Földhasználati módok	0			A prioritás a földhasználati módokra, a beépítettségre nem gyakorol közvetlen hatást. Új építéssel járó, intézményfejlesztési beruházások a beépítettséget kismértékben növelhetik.
Vízminőségre gyakorolt hatások	0			A prioritás a vízminőségre nem gyakorol közvetlen hatást.
Légköri kibocsátások	0			A prioritás a levegőminőségre nem gyakorol közvetlen hatást.
Élőhelyek természetességének változása	0			A prioritás az élőhelyek természetességére nem gyakorol közvetlen hatást.
Biodiverzitásra gyakorolt hatások	0			A prioritás a biodiverzitásra nem gyakorol közvetlen hatást.
Energiafelhasználás változása, közlekedési módok változása, beépítettség változása	+	*	*	A prioritás keretében tervezett, új építéssel járó, intézményfejlesztési beruházások a beépítettséget, illetve az energiafelhasználást kismértékben növelhetik, a meglévő épületek rekonstrukciója viszont az energiahatékonyság javulását okozza. Összességében enyhe pozitív hatás várható.
Földhasználati módok, beépítettség változása, hulladékgazdálkodás	0			A prioritás a hulladékgazdálkodási módokra nem gyakorol érdemi hatást.
Hatások összegződése, többszörös kölcsönhatások	+	*	*	A prioritás keretében megfogalmazott intézkedések, projektsomagok összességében semleges, vagy enyhén pozitív hatást fejthetnek ki környezeti szempontból. Tovagyűrűző hatásként az oktatásba történő beruházás általában a lakosság képzettségi szintjének, így környezettudatosságának növekedésével is jár, hosszú távon.
<b>Gazdasági hatások</b>				
Térszerkezet változása, települési szerepkörök módosulása	++	***	***	A prioritás keretében tervezett projektsomagok, kiemelten a 3.1 és a 3.2 projektsomag esetében azzal járnak, hogy a megyei jogú városok és Keszthely be tudják tölteni hivatásukat a megye gazdaságának fejlesztésében.
Nyersanyagok elérhetőségének változása, ásványvagyon, energiaforrások hozzáférhetőségének változása, helyi gazdaság súlyának változása	0			A prioritás a nyersanyagok elérhetőségére, az energiaforrások hozzáférhetőségére közvetlen hatást nem gyakorol.
Fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződése, a potenciál változása	++	***	**	A prioritás a fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződésével nem jár, a felsőoktatás fejlesztésére fordított forrásokkal Nagykanizsa, Zalaegerszeg és Keszthely szellemi központként történő erősítésével közvetve az ipari és kereskedelmi potenciál is erősödhet ezeken a településeken.
Földhasználati módok változása, élelmiszeripari potenciál és ellátási	0			A prioritásban tervezett intézkedések a földhasználati módokban, az élelmiszeripari potenciálban nem okoznak változást.

láncok változása				
Erdőterületek mérete és állapota	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések az erdőterületek méretére és állapotára közvetlen módon nem gyakorolnak hatást.
Turisztikai forgalom változása, turisztikai attrakciók minőségi változása	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések a turisztikai vonzerőkre közvetlen módon nem gyakorolnak hatást.
Ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változása	0			A közoktatás fejlesztésével kapcsolatos beavatkozások, érdemi hatást nem váltanak ki a felszíni és felszín alatti vizek minőségére.
A gazdaság versenyképessége, a helyi gazdasági folyamatok sajátosságai, a térség gazdasági stabilitása	++	***	***	A tervezett oktatás-fejlesztési intézkedések a megye versenyképességére pozitív hatással vannak. A 2. intézkedés keretében tervezett szakképzési projektsomagok az akut munkaerőpiaci igények kielégítéséhez, az 1. és 3. prioritás fejlesztései pedig a humán erőforrások hosszú távú minőségfejlesztéséhez járulnak hozzá, így a térség gazdasági stabilitása javul, hiszen a nagyvállalatok a középtávú beruházási döntéseik során jelentős súllyal veszik figyelembe a szakképzett munkaerő elérhetőségét.
Vonalas infrastruktúrák állapota	+	*	*	A vonalas infrastruktúrák állapotát a prioritás intézkedései közvetlenül nem érintik, az oktatási intézményekhez kapcsolódó műszaki infrastruktúra (pl. nagysebességű internethálózatok) állapota azonban javul.
Épületek és közlekedés fajlagos energiahatékonysága, megújuló energiaforrások részarányának változása	++	***	**	A prioritás által tervezett azon beavatkozások, amelyek épületek felújítására, vagy új épületek építésére vonatkoznak, az épületenergetikai állapotra pozitív hatást fejthetnek ki (abban az esetben, ha támogatási konstrukciók megfelelő ösztönzőket fognak tartalmazni az energiahatékonysági projektelemek betervezésére.). A közlekedés fajlagos energiahatékonyságára a prioritás nincs hatással.
<b>Társadalmi hatások</b>				
Demográfiai jellemzők, a népesség koncentrációjának változása	++	***	**	A prioritás keretében tervezett projektsomagok, kiemelten a 3.1 és a 3.2 projektsomag esetében, a megyei jogú városok (és Keszthely) súlyának erősödésével, így hosszú távon a lakosságszám bővülésével járnak. Ennek megyei szinten belül értelmezve ellensúlyozását jelenti, hogy az 1. prioritás keretében a vidéki térségekben tervezett beruházási projektek (1.5 projektsomag) a teljes intézkedés forrásának 40%-ában részesülnek. A közoktatási intézmények megújítása a vidéki térségek, aprófalvak esetében a kiüresedés, az elöregedési folyamatok tompításának, megakadályozásának egyik alapvető feltétele.
Foglalkoztatási, munkanélküliségi ráták változása, a népesség foglalkoztathatóságának változása	++	***	***	A tervezett intézkedések egyrészt közvetlen módon is növelhetik a foglalkoztatást, amennyiben a 3. intézkedés keretében induló felsőoktatási beruházási programok pl. új szakok indításával járnak. Emellett a foglalkoztathatóságra is pozitív hatást gyakorolnak a fejlesztések, különösen a 2. intézkedés esetében beépített szakképzés-fejlesztésre irányuló projektek révén.
Rekreációs lehetőségek sokszínűségének és	0			A rekreációs lehetőségek elérhetőségére a prioritás keretében tervezett fejlesztések nem gyakorolnak

elérhetőségének változása				közvetlen hatást. A megerősödő felsőoktatási centrumok révén a rekreációs lehetőségek iránti megnövekvő kereslet pozitív hatással bírhat.
Egészségügyi mutatók, szociális ellátórendszerek teljesítményének változása	+	*	*	Az egészségügyi, szociális dimenziókra közvetlen hatást a prioritás keretében tervezett fejlesztések nem gyakorolnak. A munkaerő-piaci beavatkozások révén a közszolgáltatások minősége is javulhat.
Relatív biztonságérzet változása	+	*	*	A lakosság biztonságérzetére a prioritás keretében megfogalmazott intézkedések nem fejtenek ki közvetlen hatást. A lakosság képzettségi szintjének általános növelésével azonban a létbiztonság helyzete javulhat.

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból enyhén pozitív társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.

**4. prioritás: Integrált programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére és a fiatalok elvándorlásának mérséklése érdekében**

Állapotjellemzők, indikátorok	Hatás iránya	Hatás nagysága	Hatás bekövetkezésének valószínűsége	Értékelés indoklása
<b>Környezeti hatások</b>				
Földhasználati módok	0			A prioritás a földhasználati módokra, a beépítettségre nem gyakorol közvetlen hatást. Új építéssel járó, intézményfejlesztési beruházások a beépítettséget kismértékben növelhetik.
Vízminőségre gyakorolt hatások	0			A prioritás a vízminőségre nem gyakorol közvetlen hatást.
Légköri kibocsátások	0			A prioritás a levegőminőségre nem gyakorol közvetlen hatást.
Élőhelyek természetességének változása	0			A prioritás az élőhelyek természetességére nem gyakorol közvetlen hatást.
Biodiverzitásra gyakorolt hatások	0			A prioritás a biodiverzitásra nem gyakorol közvetlen hatást.
Energiafelhasználás változása, közlekedési módok változása, beépítettség változása	+	*	*	A prioritás keretében tervezett, új építéssel járó, intézményfejlesztési beruházások a beépítettséget, illetve az energiafelhasználást kismértékben növelhetik, a meglévő épületek rekonstrukciója viszont az energiahatékonyság javulását okozza. összességében enyhe pozitív hatás várható.
Földhasználati módok, beépítettség változása, hulladékgazdálkodás	0			A prioritás a hulladékgazdálkodási módokra nem gyakorol érdemi hatást.
Hatások összegződése, többszörös kölcsönhatások	+	*	*	A prioritás keretében megfogalmazott intézkedések, projektsomagok összességében semleges, vagy enyhén pozitív hatást fejthetnek ki környezeti szempontból.
<b>Gazdasági hatások</b>				
Térszerkezet változása, települési szerepkörök módosulása	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések a térszerkezet változására nem gyakorolnak érdemi hatást. A 4.1.9 projektsomag keretében az alkonygazdaság fejlesztésére irányuló jelentős források a vidéki térségek, és a jelentős természeti vonzerőkkel rendelkező térségek fejlődését segíthetik elő. Hasonló hatást váltanak ki a mélyszegénységben élők, és a romák felzárkóztatását célzó 4.2.6 és 4.2.8 sz. projektsomagok is.
Nyersanyagok elérhetőségének változása, ásványvagyon, energiaforrások hozzáférhetőségének változása, helyi gazdaság súlyának változása	0			A prioritás a nyersanyagok elérhetőségére, az energiaforrások hozzáférhetőségére közvetlen hatást nem gyakorol. A helyi gazdaság súlya a szociális gazdaságba történő beruházásokkal emelkedhet, különösen az elmaradottabb, vidéki térségekben.
Fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződése, a potenciál változása	0			A prioritás a fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződésével nem jár. A szociális gazdaság fejlesztése azonban azokon a vidéki periférikus helyzetű településeken is munkalehetőségeket teremthet, ahol a versenyszféra nem indukál érdemi, jelentős volumennel jelentkező munkaerőpiaci keresletet.
Földhasználati módok	0			A prioritásban tervezett intézkedések a

változása, élelmiszeripari potenciál és ellátási láncok változása				földhasználati módokban, az élelmiszeripari potenciálban nem okoznak változást.
Erdőterületek mérete és állapota	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések az erdőterületek méretére és állapotára közvetlen módon nem gyakorolnak hatást.
Turisztikai forgalom változása, turisztikai attrakciók minőségi változása	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések a turisztikai vonzerőkre közvetlen módon nem gyakorolnak hatást. Az alkonygazdaság fejlesztését célzó 4.1.9 projektcsomag a minőségi rekreációhoz szükséges helyszínekbe történő beruházásokkal a turisztikai vonzerők fejlesztésével is járhat.
Ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változása	0			A szociális gazdaság fejlesztésével kapcsolatos beavatkozások érdemi hatást nem váltanak ki a felszíni és felszín alatti vizek minőségére.
A gazdaság versenyképessége, a helyi gazdasági folyamatok sajátosságai, a térség gazdasági stabilitása	++	***	***	A szociális gazdaság fejlesztése azonban azokon a vidéki periférikus helyzetű településeken is munkalehetőségeket teremthet, ahol a versenyszféra nem indukál érdemi, jelentős volumennel jelentkező munkaerőpiaci keresletet. A munkakörülmények fejlesztése, a munkába állást segítő intézmények (bölcsődék, óvodák) a népesség foglalkoztathatóságára, így az egész térség versenyképességére, gazdasági stabilitására is pozitív hatással vannak.
Vonalas infrastruktúrák állapota	0			A vonalas infrastruktúrák állapotát a prioritás intézkedései közvetlenül nem érintik.
Épületek és közlekedés fajlagos energiahatékonysága, megújuló energiaforrások részarányának változása	+	**	*	A prioritás által tervezett azon beavatkozások, amelyek épületek felújítására, vagy új épületek építésére vonatkoznak, az épület-energetikai állapotra pozitív hatást fejthetnek ki (abban az esetben, ha támogatási konstrukciók megfelelő ösztönzőket fognak tartalmazni az energiahatékonysági projektelemek betervezésére). A közlekedés fajlagos energiahatékonyságára a prioritás nincs hatással.
<b>Társadalmi hatások</b>				
Demográfiai jellemzők, a népesség koncentrációjának változása	++	*	*	A 4.1.9 projektcsomag keretében az alkonygazdaság fejlesztésére irányuló jelentős források a vidéki térségek, és a jelentős természeti vonzerőkkel rendelkező térségek fejlődését segíthetik elő. Hasonló hatást váltanak ki a mélyszegénységben élők, és a romák felzárkóztatását célzó 4.2.6 és 4.2.8 sz. projektcsomagok is. A szociális gazdaság fejlesztése azonban azokon a vidéki periférikus helyzetű településeken is munkalehetőségeket teremthet, ahol a versenyszféra nem indukál érdemi, jelentős volumennel jelentkező munkaerőpiaci keresletet. Így a vidéki térségek problémaköreinek eszkalálódását, egyes települések kiüresedését a prioritás intézkedései bizonyos mértékben ellensúlyozhatják.
Foglalkoztatási, munkanélküliségi ráták változása, a népesség foglalkoztathatóságának változása	++	***	***	A tervezett intézkedések egyrészt közvetlen módon is növelhetik a foglalkoztatást, a munkakörülmények fejlesztése, a gyermekelhelyezés kapacitásainak növelése, vagy az alkonygazdaságba történő beruházások révén. Emellett a foglalkoztathatóságra is pozitív hatást gyakorolnak a fejlesztések, főként a hátrányos helyzetű

				népesség körében, a 4.1.15 projektcsomag révén.
Rekreációs lehetőségek sokszínűségének és elérhetőségének változása	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések a rekreációs lehetőségeket közvetlenül nem érintik. Az alkonygazdaság fejlesztésére irányuló projektcsomag a rekreációs lehetőségek sokszínűségére enyhe pozitív hatást gyakorolhat.
Egészségügyi mutatók, szociális ellátórendszerek teljesítményének változása	+	**	**	A prioritás a szociális ellátórendszerek fejlesztésére közvetlenül is pozitív hatást vált ki. A prioritás keretében tervezett fejlesztések az egészségügyi mutatókra közvetlenül nem gyakorolnak hatást, közvetve azonban, a jövedelmi viszonyok és a foglalkoztathatóság javulásával, a munkakörülmények kedvezőbbé válásával hosszú távon pozitív hatások prognosztizálhatóak.
Relatív biztonságérzet változása	+	*	*	A lakosság biztonságérzetére a prioritás keretében megfogalmazott intézkedések nem fejtenek ki közvetlen hatást. Közvetve azonban, a szociális ellátórendszerek és a foglalkoztathatóság javulásával, a munkakörülmények kedvezőbbé válásával hosszú távon pozitív hatások prognosztizálhatóak az általános biztonságérzet szempontjából.

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból enyhén pozitív társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.

**5. prioritás: Integrált környezetvédelmi programok a következő generációk életésélyeinek megtartása és a környezeti szempontból fenntartható fejlődés érdekében**

Állapotjellemzők, indikátorok	Hatás iránya	Hatás nagysága	Hatás bekövetkezésének valószínűsége	Értékelés indoklása
<b>Környezeti hatások</b>				
Földhasználati módok	++	**	**	A prioritás, elsősorban az 5.2.9 projektcsomag, az agrár-környezetgazdálkodás zalai programja révén a földhasználati módokra pozitív hatásokat gyakorol. A NATURA 2000 területek ismertségére vonatkozó, 4.2.7 projektcsomag a földhasználati módokat az érzékeny természeti területeken történő gazdálkodási módok népszerűsítésével szintén kedvezően befolyásolhatja.
Vízminőségre gyakorolt hatások	++	**	*	A prioritás a vízminőségre közvetlen módon is pozitív hatást gyakorol, egyrészt a hulladékgazdálkodási rendszerek fejlesztése, másrészt 2. intézkedés keretében tervezett vízminőség-védelmi beavatkozások révén. Az agrár-környezetvédelmi intézkedések a Zala vízgyűjtőjén a vegyszerhasználatból adódó diffúz terhelést jelentősen mérsékelhetik, így a Balaton vízminőségére is pozitív hatást gyakorolnak. Problémát jelent viszont, hogy a projektcsomagok a 2000 LE alatti települések szennyvízkezelésének fejlesztésére nem térnek ki, így ezeken a településeken a felszín alatti vizek terhelése továbbra is megmarad. A felszíni vizek okozta árvízi kockázatok mérséklésére (melyre a klímaváltozással összhangban mindinkább figyelemmel kell lenni), a 2. intézkedés keretében tervezett beavatkozások, a Mura, a Zala és a Kerka folyókon tervezett árvízvédelmi célú projektek pozitív hatást fejtenek ki.
Légköri kibocsátások	++	**	**	A prioritás az 5.1 intézkedés projektcsomagjai révén, a megújuló energiaforrások elterjesztése és az energiahatékonysági beruházások eredményeképpen a fosszilis tüzelőanyag-használat mérséklésével a levegőminőségre közvetlen hatást gyakorol.
Élőhelyek természetességének változása	+	**	*	A prioritás az élőhelyek természetességére az agrár-környezetgazdálkodási projektcsomag révén, illetve a védett természeti értékek és területek állapotának javítása útján gyakorol közvetlen hatást.
Biodiverzitásra gyakorolt hatások	+	*	**	A prioritás a biodiverzitásra az agrár-környezetgazdálkodási projektcsomag révén, illetve a védett természeti értékek és területek állapotának javítása útján gyakorol közvetlen hatást. A NATURA 2000 területek ismertségének növelése is közvetett módon javíthatja a biodiverzitás állapotát, a gazdálkodók szemléletformálása útján.
Energiafelhasználás változása, közlekedési módok változása, beépítettség változása	++	**	**	A prioritás az 5.1 intézkedés projektcsomagjai révén, a megújuló energiaforrások elterjesztése és az energiahatékonysági beruházások eredményeképpen az épületenergetika és az

				agrárgazdaság energetikai teljesítményének javítása révén szolgálja az energiahatékonysági célokat.
Földhasználati módok, beépítettség változása, hulladékgazdálkodás	+	*	*	A prioritás, elsősorban az 5.2.9 projektcsomag, az agrár-környezetgazdálkodás zalai programja révén a földhasználati módokra pozitív hatásokat gyakorol. A beépítettség mértékét a felsorolt intézkedések nem befolyásolják érdemi szinten, a környezetvédelmi infrastruktúra egyes beruházásai (pl. hulladéklerakók) növelhetik kismértékben a művelésből kivont területek arányát, azonban ezek a beruházások a 2007-2013 közötti ciklus során nagyrészt már megvalósultak. A hulladékgazdálkodási rendszerek hatékonyságára, a szelektív gyűjtés feltételrendszerének további megerősítésére a prioritás pozitív hatással bír.
Hatások összegződése, többszörös kölcsönhatások	+	**	*	A prioritás keretében megfogalmazott intézkedések, projektcsomagok összességében egymás hatását erősítik (pl. az agrárgazdaság energetikai programja és az agrár-környezetgazdálkodási programok együttes hatásaként az agrárgazdaság környezeti teljesítménye jelentősen javulhat a megyében). Hasonlóképpen pozitív szinergiát váltanak ki a szennyvízkezelésre vonatkozó programok az agrár-környezetvédelmi programokkal, például a Zala vízminőségének további javítása révén.
<b>Gazdasági hatások</b>				
Térszerkezet változása, települési szerepkörök módosulása	+	*	*	A prioritás keretében tervezett intézkedések a térszerkezet, és a települési szerepkörök változására nem gyakorolnak érdemi hatást. A területhasználat okszerűségének fokozódásával és a települések funkcionális megerősödésével enyhe pozitív hatás várható.
Nyersanyagok elérhetőségének változása, ásványvagyon, energiaforrások hozzáférhetőségének változása, helyi gazdaság súlyának változása	+	*	*	A prioritás a nyersanyagok elérhetőségére, az energiaforrások hozzáférhetőségére közvetlen hatást nem gyakorol. A megújuló energiaforrások elérhetősége az megcélzott beavatkozások révén javul. A zöldgazdaságba történő beavatkozások a helyi gazdaságra pozitív hatással bírnak. A megújuló energiaforrásokra, az energetikai programokra szánt jelentős források a környezettechnológiához kapcsolódó gyártó, kereskedő és építőipari vállalkozások számára jelentős piaci lehetőségeket adhatnak.
Fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződése, a potenciál változása	0			A prioritás a fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződésével nem jár.
Földhasználati módok változása, élelmiszeripari potenciál és ellátási láncok változása	+	*	*	A prioritás, elsősorban az 5.2.9 projektcsomag, az agrár-környezetgazdálkodás zalai programja révén a földhasználati módokra pozitív hatásokat gyakorol. Az agrárgazdaság energetikai programja az élelmiszeripari potenciálra pozitív hatást gyakorol, az élelmiszeripari üzemek versenyképességének javulása révén.
Erdőterületek mérete és állapota	+	*	*	A prioritás keretében tervezett intézkedések az erdőterületek méretére közvetlenül nem, viszont az állapotára az agrár-környezetgazdálkodási projektcsomag és a NATURA 2000 területek ismertségére vonatkozó projektcsomag révén



				pozitív hatást gyakorol.
Turisztikai forgalom változása, turisztikai attrakciók minőségi változása	+	*	*	A prioritás keretében tervezett intézkedések, elsősorban az agrár-környezetgazdálkodási projektsomag és a NATURA 2000 területek ismertségére vonatkozó projektsomag révén pozitív hatást gyakorolnak, pl. a biotóp-hálózatok kiterjesztése következtében. Szintén hatással lehetnek a turisztikai vonzerőkre a vízminőség javítását célzó beavatkozások is, pl. a Balaton vízminőségének további javulása következtében. Amennyiben az 5.1.1 projektsomag keretében megfogalmazott hulladékgazdálkodási célok részeként illegális hulladéklerakók felszámolása is meg fog történni, úgy ez is javíthatja pl. az ökoturizmus feltételrendszerét.
Ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változása	+	*	*	A prioritás az ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változására is pozitív hatást gyakorol, egyrészt a hulladékgazdálkodási rendszerek fejlesztése, másrészt 2. intézkedés keretében tervezett vízminőség-védelmi beavatkozások révén. Problémát jelent viszont, hogy a projektsomagok a 2000 LE alatti települések szennyvízkezelésének fejlesztésére nem térnek ki, így ezeken a településeken a felszín alatti vizek terhelése továbbra is megmarad.
A gazdaság versenyképessége, a helyi gazdasági folyamatok sajátosságai, a térség gazdasági stabilitása	+	**	**	Az energiahatékonysági beruházások a helyi gazdaság versenyképességére jelentős pozitív hatással lehetnek. A megújuló energiaforrásokra, az energetikai programokra szánt jelentős források a környezettechnológiához kapcsolódó gyártó, kereskedő és építőipari vállalkozások számára jelentős piaci lehetőségeket adhatnak. Az agrár-környezetgazdálkodási és agrár-energetikai programok a vidéki térségek, a mezőgazdasági területek jövedelmezőségének növelése révén ezen térségek gazdasági stabilitásához nagymértékben hozzájárulhatnak.
Vonalas infrastruktúrák állapota	+	*	*	A vonalas infrastruktúrák állapotát a prioritás intézkedései közvetlenül nem érintik. Közvetett értelemben, pl. a légkábelek kiváltása révén az intézkedések pozitív hatást gyakorolhatnak.
Épületek és közlekedés fajlagos energiahatékonysága, megújuló energiaforrások részarányának változása	++	***	**	A prioritás által tervezett energetikai projektsomagok az épületek energiahatékonyságára, a megújuló energiaforrások részarányának változására pozitív hatást gyakorolnak. A közlekedés fajlagos energiahatékonyságára a prioritás nincs hatással.
<b>Társadalmi hatások</b>				
Demográfiai jellemzők, a népesség koncentrációjának változása	+	*	*	Tekintettel arra, hogy a prioritás (de különösen annak 1. intézkedése) keretében tervezett beruházások tipikusan nem (vagy nem csak) a városokban történnek meg, ezért a vidéki térségek gazdaságára gyakorolt kedvező hatás révén ezek az intézkedések közvetett módon a vidéki térségek kedvezőtlen demográfiai folyamatai ellenében hatnak.
Foglalkoztatási, munkanélküliségi ráták változása, a népesség foglalkoztathatóságának	+	*	*	A megújuló energiaforrásokra, az energetikai programokra szánt jelentős források a környezettechnológiához kapcsolódó gyártó, kereskedő és építőipari vállalkozások számára

változása				jelentős piaci lehetőségeket adhatnak, így közvetett módon a foglalkoztatási rátákat is kedvező irányban befolyásolhatják.
Rekreációs lehetőségek sokszínűségének és elérhetőségének változása	+	*	*	Az agrár-környezetgazdálkodási projektsomagok a rekreációs lehetőségek sokszínűségét pozitívan befolyásolhatják, pl. a kedvező tájképi hatások révén.
Egészségügyi mutatók, szociális ellátórendszerek teljesítményének változása	+	*	*	A prioritás az egészségügyi mutatók alakulására csak közvetett módon gyakorol hatást, a javuló vízminőségi, levegő-szennyezettségi mutatók pozitív hatása révén.
Relatív biztonságérzet változása	+	**	*	A lakosság biztonságérzetére a prioritás keretében megfogalmazott intézkedések a természeti katasztrófák okozta hatásokra történő felkészülés terén tett lépésekkel pozitív hatást gyakorolnak.

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból egyértelműen pozitív, társadalmi és gazdasági szempontból valószínűsíthetően pozitív.

## 6. prioritás: A városi szövet és a települési épített környezet fenntartható fejlesztése

Állapotjellemzők, indikátorok	Hatás iránya	Hatás nagysága	Hatás bekövetkezésének valószínűsége	Értékelés indoklása
<b>Környezeti hatások</b>				
Földhasználati módok	++	***	***	A prioritás egyértelműen kedvező hatást gyakorol a földhasználati módok változására, mivel a művelésből már kivont területeken belül, a meglévő városi szövet megújítását elősegítve, az élhetőbb, vonzóbb városok kialakítását mozdítja elő. Ezáltal a kompakt városok kialakítása érdekében, a városok térbeli szétterülése ellenében folyó küzdelem és a környezetvédelem nélkülözhetetlen eszköze.
Vízminőségre gyakorolt hatások	0			A prioritásban foglalt intézkedések megvalósulása a vízminőségre nem gyakorol közvetlen hatást.
Légköri kibocsátások	++	**	**	A prioritás a 6.2.1 – 6.2.13 sz. projektcsoomagjai a megújuló energiaforrások elterjesztése és az energiahatékonysági beruházások révén a fosszilis tüzelőanyag-használat mérséklésével a levegőminőségre közvetlen hatást gyakorolnak.
Élőhelyek természetességének változása	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések, tekintve, hogy a települések belterületén valósulnak meg, az élőhelyek természetességét nem befolyásolják.
Biodiverzitásra gyakorolt hatások	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések, tekintve, hogy a települések belterületén valósulnak meg, a biodiverzitás szintjét nem befolyásolják.
Energiafelhasználás változása, közlekedési módok változása, beépítettség változása	++	**	**	A prioritás 6.2.1 – 6.2.13 sz. projektcsoomagjai a megújuló energiaforrások elterjesztése és az energiahatékonysági beruházások révén szolgálja az energiahatékonysági célokat. Az intézkedések megvalósulása a települések beépítettségét kismértékben növelheti, a közlekedési módokra azonban közvetlen hatást nem gyakorol.
Földhasználati módok, beépítettség változása, hulladékgazdálkodás	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések a földhasználati módokat nem befolyásolják. Az intézkedések megvalósulása a települések beépítettségét megyei szinten összességében csak nagyon kismértékben növelheti. A hulladékgazdálkodás feltételrendszerét a beavatkozások közvetlenül nem érintik.
Hatások összegződése, többszörös kölcsönhatások	+	*	*	A prioritás keretében megfogalmazott intézkedések, projektcsoomagok egyértelműen pozitív hatást váltanak ki környezeti szempontból.
<b>Gazdasági hatások</b>				
Térszerkezet változása, települési szerepkörök módosulása	++	***	***	A prioritás keretében tervezett intézkedések elősegítik a térszerkezet megváltozását a megyei jogú városokban, Keszthelyen, Lentiben és a turisztikai központokban a befektetésekhez szükséges urbanizációs háttér előfeltételeinek biztosításával
Nyersanyagok elérhetőségének változása, ásványvagyon, energiaforrások	+	*	*	A prioritás a nyersanyagok elérhetőségére, az energiaforrások hozzáférhetőségére közvetlen hatást nem gyakorol. A megújuló energiaforrások elérhetősége a megcélzott beavatkozások révén

hozzáférhetőségének változása, helyi gazdaság súlyának változása				javul. A zöldgazdaságba történő beavatkozások a helyi gazdaságra pozitív hatással bírnak. A megújuló energiaforrásokra, az energetikai programokra szánt jelentős források a környezettechnológiához kapcsolódó gyártó, kereskedő és építőipari vállalkozások számára jelentős piaci lehetőségeket adhatnak.
Fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződése, a potenciál változása	++	***	***	A prioritás keretében tervezett intézkedések elősegítik a térszerkezet megváltozását a megyei jogú városokban, Keszthelyen, Lentiben és a turisztikai központokban a befektetésekhez szükséges urbanizációs háttér előfeltételeinek biztosításával
Földhasználati módok változása, élelmiszeripari potenciál és ellátási láncok változása	0			A prioritás a földhasználati módokra, az élelmiszeripari potenciálra nem gyakorol érdemi hatást.
Erdőterületek mérete és állapota	0			A prioritás keretében tervezett intézkedések az erdőterületek méretére és állapotára közvetlenül nem fejtenek ki hatást.
Turisztikai forgalom változása, turisztikai attrakciók minőségi változása	++	***	***	A prioritás keretében tervezett intézkedések a városi területek minőségfejlesztése révén a kulturális attrakciók vonatkozásában fejthetnek ki pozitív hatást.
Ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változása	0			A prioritás az ivóvíz-készletek mennyiségét és minőségét nem befolyásolja.
A gazdaság versenyképessége, a helyi gazdasági folyamatok sajátosságai, a térség gazdasági stabilitása	++	***	***	A prioritás keretében tervezett intézkedések elősegítik a térszerkezet megváltozását a megyei jogú városokban, Keszthelyen, Lentiben és a turisztikai központokban a befektetésekhez szükséges urbanizációs háttér előfeltételeinek biztosításával. Az energiahatékonysági beruházások a helyi gazdaság versenyképességére jelentős pozitív hatással lehetnek. A megújuló energiaforrásokra, az energetikai programokra szánt jelentős források a környezettechnológiához kapcsolódó gyártó, kereskedő és építőipari vállalkozások számára jelentős piaci lehetőségeket adhatnak.
Vonalas infrastruktúrák állapota	+	*	*	A prioritás intézkedései a vonalas infrastruktúrák állapotában javulást eredményeznek.
Épületek és közlekedés fajlagos energiahatékonysága, megújuló energiaforrások részarányának változása	++	***	**	A prioritás 6.2.1 – 6.2.13 sz. projektsomagjai a megújuló energiaforrások elterjesztése és az energiahatékonysági beruházások révén szolgálja az épület-energiatermelési célokat. A közlekedés fajlagos energiahatékonyságára a városi területeknek a közösségi közlekedést érintő fejlesztései (pl. buszsávok kialakítása) lehetnek hatással.
<b>Társadalmi hatások</b>				
Demográfiai jellemzők, a népesség koncentrációjának változása	++	***	***	A prioritás keretében tervezett intézkedések elősegítik a térszerkezet megváltozását a megyei jogú városokban, Keszthelyen, Lentiben és a turisztikai központokban a befektetésekhez szükséges urbanizációs háttér előfeltételeinek biztosításával, ami az egész megye társadalmi fejlődésére kedvező hatással van.
Foglalkoztatási, munkanélküliségi ráták	++	***	***	A prioritás keretében tervezett intézkedések elősegítik a térszerkezet megváltozását a megyei

változása, a népesség foglalkoztathatóságának változása				jogú városokban, Keszthelyen, Lentiben és a turisztikai központokban a befektetésekhez szükséges urbanizációs háttér előfeltételeinek biztosításával, ami az egész megye gazdasági és társadalmi fejlődésére, foglalkoztatási viszonyaira kedvező hatással van.
Rekreációs lehetőségek sokszínűségének és elérhetőségének változása	+	*	*	A prioritás a rekreációs lehetőségekre közvetlen hatást nem gyakorol, a közterületek minőségét javítja, ugyanakkor a települési zöldfelületek nagyságát növelik a beavatkozások.
Egészségügyi mutatók, szociális ellátórendszerek teljesítményének változása	++	***	**	A prioritás az egészségügyi mutatók alakulására közvetett módon gyakorol hatást, az egészségügyi intézmények javuló infrastrukturális helyzete által. A szociális ellátórendszerek kapacitásai, infrastrukturális feltételei, hozzáférhetősége (pl. az akadálymentesítés és családbarát funkciók megjelenítésével) egyértelműen javulnak.
Relatív biztonságérzet változása	++	***	***	A prioritás keretében tervezett intézkedések elősegítik a térszerkezet megváltozását a megyei jogú városokban, Keszthelyen, Lentiben és a turisztikai központokban a befektetésekhez szükséges urbanizációs háttér előfeltételeinek biztosításával, ami az egész megye gazdasági és társadalmi fejlődésére, foglalkoztatási viszonyaira kedvező hatással van. Ezen keresztül a lakosság biztonságérzetére a prioritás keretében megfogalmazott intézkedések a települési közterületeken végrehajtott fejlesztésekkel, pl. a közvilágítás korszerűsítésével, vagy a bűnmegelőzési céllal telepített megfigyelőrendszerek elterjesztésével kiegészülve pozitívan hatnak.

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.

## 7. prioritás: Összehangolt infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió erősítése érdekében

Állapotjellemzők, indikátorok	Hatás iránya	Hatás nagysága	Hatás bekövetkezésének valószínűsége	Értékelés indoklása
<b>Környezeti hatások</b>				
Földhasználati módok	0			A megye területéhez viszonyítva összességében nem azonosítható értelmezhető arányú kedvezőtlen hatás.
Vízminőségre gyakorolt hatások	-	*	*	A nagyléptékű infrastrukturális projektek (pl. gyorsforgalmi utak, elkerülő utak építése) a felszíni és felszín alatti vizek állapotában összességében kis mértékű változást okozhatnak, pl. a lefolyási, beszivárgási viszonyok változásával.
Légköri kibocsátások	-	*	*	A prioritás keretében tervezett közútfejlesztések, illetve a sármelléki repülőtér fejlesztése a többletforgalom-generálás következtében a közlekedési eredetű légszennyezést (pl. szállópor-kibocsátást) növelik, egyben az üvegház-hatáshoz is hozzájárulnak. A vasútfejlesztési projektek, kiváltképpen, ha egyes, nagy forgalmú vonalak villamosításával járnak, ezzel ellentétes hatást váltanak ki, csakúgy, mint a városi területeken megvalósított közlekedésszervezési beavatkozások (forgalomcsillapítás), illetve a kerékpárforgalmi létesítmények kialakítása. Az említettek azonban a megye területének egészéhez viszonyítva összességében kis mértékű hatást jelentenek.
Élőhelyek természetességének változása	-	*	*	A prioritás keretében tervezett intézkedések jelentős területek művelésből történő kivonásával járhatnak, főként az új nyomvonalat alkalmazó közútfejlesztési projektek révén. Ezek a fejlesztések az élőhelyek természetességét kedvezőtlen irányba befolyásolják, egyrészt az építés során, másrészt a megvalósult szakaszokon a forgalom által generált zavaró hatások által. A közlekedési folyosók emellett komoly barrierhatást fejtenek ki, amennyiben nem társulnak megfelelő természetvédelmi beavatkozásokkal (pl. vadátjárók létesítésével). Az említettek azonban a megye területének egészéhez viszonyítva összességében kis mértékű hatást jelentenek.
Biodiverzitásra gyakorolt hatások	-	*	*	A prioritás keretében tervezett intézkedések jelentős területek művelésből történő kivonásával járhatnak, főként az új nyomvonalat alkalmazó közútfejlesztési projektek révén. Ezek a fejlesztések a biológiai sokféleséget kedvezőtlen irányba befolyásolják, egyrészt az építés során, másrészt a megvalósult szakaszokon a forgalom által generált zavaró hatások által. A közlekedési folyosók emellett komoly barrierhatást fejtenek ki, amennyiben nem társulnak megfelelő természetvédelmi beavatkozásokkal (pl. vadátjárók létesítésével). Az említettek azonban a megye területének egészéhez viszonyítva összességében kis mértékű hatást jelentenek.
Energiafelhasználás változása, közlekedési módok változása,	0			A fejlesztések pozitív hatásai messzemenően ellensúlyozzák azokat az esetleges negatív hatásokat, amelyek a megye egészének területéhez

beépítettség változása				viszonyítva alacsony mértékűek.
Földhasználati módok, beépítettség változása, hulladékgazdálkodás	0			A fejlesztések pozitív hatásai messzemenően ellensúlyozzák azokat az esetleges negatív hatásokat, amelyek a megye egészének területéhez viszonyítva alacsony mértékűek.
Hatások összegződése, többszörös kölcsönhatások	0			A fejlesztések pozitív hatásai messzemenően ellensúlyozzák azokat az esetleges negatív hatásokat, amelyek a megye egészének területéhez viszonyítva alacsony mértékűek.
<b>Gazdasági hatások</b>				
Térszerkezet változása, települési szerepkörök módosulása	++	***	***	A gyorsforgalmi úthálózat, illetve a vasútvonalak fejlesztése az érintett települések szerepkörének jelentős megerősödésével járhat. A sármelléki repülőtér fejlesztésével a Nyugat-Balaton térsége egyre erősebben elválhat a megye egyéb térségei fejlődésének ütemétől.
Nyersanyagok elérhetőségének változása, ásványvagyon, energiaforrások hozzáférhetőségének változása, helyi gazdaság súlyának változása	+	*	*	A prioritás a nyersanyagok elérhetőségére, az energiaforrások hozzáférhetőségére pozitív hatást gyakorol. A gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése a globális piacok hozzáférhetőségének javítása, az elérhetőségi idők csökkenése révén az exportorientált vállalkozások lehetőségeit javítja, ezzel párhuzamosan viszont (a nagy kereskedelmi központok elérhetőségének javulásával) a belső, helyi piacra fókuszáló kkv-k jelentős versenytársak megjelenésére számíthatnak.
Fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződése, a potenciál változása	++	***	***	A prioritás a fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződésével nem, de a megyei jogú városok, és a Nyugat-Balaton térségének további erősödésével járhat. A tervezett beavatkozások alapvetően hozzájárulnak a gazdaságfejlesztési szempontból jelentős potenciállal rendelkező városok térségközponti szerepkörének felértékelődéséhez, a megye gazdaságának és társadalmának fejlődéséhez.
Földhasználati módok változása, élelmiszeripari potenciál és ellátási láncok változása	0			A megye területéhez viszonyítva összességében nem azonosítható értelmezhető arányú kedvezőtlen hatás.
Erdőterületek mérete és állapota	0			A megye területéhez viszonyítva összességében nem azonosítható értelmezhető arányú kedvezőtlen hatás.
Turisztikai forgalom változása, turisztikai attrakciók minőségi változása	+	*	*	A prioritás keretében tervezett fejlesztések a megye turizmusára összességében pozitív hatással lehetnek. A turisztikailag frekvenciált térségek elérhetőségének javulása többletforgalmat okozhat (pl. a sármelléki repülőtér személyforgalmának növekedése révén), ám a jelentős többletforgalom ugyanakkor a turisztikai vonzerők létalapjaira hosszú távon negatív hatással is lehet (pl. a 71. sz. főút forgalomtorlódása révén).
Ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változása	0			A prioritás az ivóvíz-készletek mennyiségét és minőségét közvetlenül nem befolyásolja.
A gazdaság versenyképessége, a helyi gazdasági folyamatok sajátosságai, a térség	++	***	***	A közlekedési fejlesztések a globális gazdasági vérkeringésbe történő erősebb bekapcsolódás révén a megye nagyvállalkozásainak versenyképességét növelhetik. Ha a gyorsforgalmi

gazdasági stabilitása				úthálózat mellett az alacsonyabb rendű, a megye vidéki térségeit feltáró közutak fejlesztése érzékelhető volumenben történik meg, akkor a mezőgazdasági, élelmiszeripari termékek piacra jutási lehetőségei is javulhatnak.
Vonalas infrastruktúrák állapota	++	**	***	A vonalas infrastruktúrák állapotát a prioritás intézkedései alapvetően pozitív irányban befolyásolják.
Épületek és közlekedés fajlagos energiahatékonysága, megújuló energiaforrások részarányának változása	+	*	*	A prioritás a közlekedés fajlagos energiahatékonyságára összességében pozitív hatást gyakorol (pl. a vasútvonalak villamosítása révén), a közlekedési eredetű összes energiafogyasztás ellenben, a többletforgalom indukálása révén növekszik.
<b>Társadalmi hatások</b>				
Demográfiai jellemzők, a népesség koncentrációjának változása	++	***	***	A prioritás keretében tervezett gyorsforgalmi útfejlesztések javítják a városok elérhetőségét (nagyterségi értelemben) ezért a beavatkozások hozzájárulnak a gazdaságfejlesztési szempontból jelentős potenciállal rendelkező városok térségközponti szerepkörének felértékelődéséhez, a megye gazdaságának és társadalmának fejlődéséhez.
Foglalkoztatási, munkanélküliségi ráták változása, a népesség foglalkoztathatóságának változása	+	*	*	A nemzetközi piacok elérhetőségének javulása az exportorientált nagyvállalkozások beruházásait és munkaerőigényét növelhetik. A tervezett fejlesztések a munkahelyek megközelíthetőségét is szolgálják (a kerékpárutak fejlesztése révén pl. környezeti szempontból is előremutató módon.) A prioritás keretében tervezett intézkedések a népesség foglalkoztathatóságára a mobilitás fokozása révén lehetnek hatással.
Rekreációs lehetőségek sokszínűségének és elérhetőségének változása	+	*	*	A prioritás a rekreációs lehetőségekre közvetlen hatást nem gyakorol, a közúti fejlesztések okozta többletforgalom zavaró hatása helyenként a természeti attrakciók vonzerejére kismértékben negatív hatással lehet. A turisztikai térségek elérhetősége kedvezően változik a projektek megvalósulását követően.
Egészségügyi mutatók, szociális ellátórendszerek teljesítményének változása	++	**	**	A prioritás az egészségügyi mutatók alakulására csak áttételes módon gyakorol hatást. Az elkerülő utak fejlesztésével a belső városi területek, csomópontok közlekedési eredetű zaj- és légszennyezése csökken, ez egészségügyi szempontból is kedvező az érintett településeken élő nagyszámú lakosság szempontjából. A fejlesztések által generált többletforgalom a településeket, illetve sűrűn lakott településrészeket elkerüli, így az általa közvetetten generált, a gazdasági fejlődésből következő, többletforgalom levegőszennyező hatása és zajártalmi sokkal alacsonyabb mértékű káros hatást jelentenek a népesség számára, mint amilyen kedvező hatással jár az, hogy a forgalom a sűrűn lakott területeket elkerüli. Ezért a beavatkozások hatása összességében kedvező irányú.
Relatív biztonságérzet változása	+	*	*	A lakosság biztonságérzetére a prioritás keretében megfogalmazott intézkedések a közúthálózaton



				történő balesetvédelmi intézkedésekkel (pl. forgalomcsillapító beavatkozásokkal, veszélyes csomópontok átépítésével, a kerékpárforgalmi hálózatok fejlesztésével) növekedhet.
--	--	--	--	---

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból enyhén negatív, társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.

Összességében a prioritások keretében tervezett fejlesztések értékelései azt mutatják, hogy a tervezett beruházások a területfejlesztési programban foglaltak megvalósítása esetén a versenyképesség fokozásával, a globális piacok és gazdasági tengelyek elérhetőségének javulásával, a munkahelyteremtő befektetések komplex urbanizációs előfeltételeinek megteremtésével, a vállalkozások támogatásával és a leszakadó népesség felzárkóztatásával egyértelmű előnyöket hordoznak. Ezen belül a társadalmi hatások is egyértelműen pozitívak.

**4 A terv, illetve program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó, a tervben, illetve programban szereplő intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre**

A Program az egyes projektek megvalósítása során potenciálisan bekövetkező káros hatások elkerülésére vonatkozó konkrét intézkedéseket a projektfejlesztés jelenlegi - a projektfejlesztés elindítását előkészítő - fázisának megfelelően csak korlátozott mértékben vonultathat fel, és az említett okok miatt a részletesebb kifejtésükre sincs lehetősége. A káros hatások elkerülésére vonatkozó konkrét intézkedések részletesebb kidolgozása az említettek miatt nem lehetséges, és így nyilvánvalóan nem is várható el. A káros hatások elkerülését az egyes fejlesztések esetében projektszinten, egyedileg lehetséges biztosítani. Ezért a tervezett projektfejlesztés rendszerébe szükséges beépíteni azokat a feltételrendszereket, kritériumokat, amelyek várható kedvező hatásaik maximalizálása mellett potenciális negatív hatásaik enyhítését lehetővé teszik. Ez csak olyan összehangolt megyei területi tervezési és projektfejlesztési eljárásrend kialakítása esetén valósulhat meg, amely biztosítja, hogy a konkrét beavatkozások megtervezésére irányuló projektfejlesztés holisztikusan, az egész megyei területfejlesztési folyamat végrehajtásába integrálódva, a megyei területfejlesztési koncepcióban és stratégiában rögzített célokat folyamatosan szem előtt tartva, és a megyei területi tervek folyamatos aktualizálásával és továbbfejlesztésével összhangban történjen. Ehhez nélkülözhetetlen a végrehajtás monitoringja, visszacsatolása a területi tervekbe és a területi tervek rendszeres aktualizálása, ami a projektfejlesztés szakaszában és a megvalósítás elején, 2015, 2016, 2017 évek folyamán feltétlen a területi tervek évenkénti aktualizálását, azt követően minimum két évenkénti felülvizsgálatát jelenti.

A fejlesztések megvalósulása esetén potenciálisan előre vetíthető káros hatásokat a Program szintjén a fenti eljárások kialakításával lehet mérsékelni.

**5 Javaslat olyan környezeti szempontú intézkedésekre, előírásokra, feltételekre, szempontokra, amelyeket a terv, illetve program által befolyásolt más tervben, illetve programban figyelembe kell venni**

A Program az egyes projektek megvalósítása során potenciálisan bekövetkező káros hatások elkerülésére vonatkozó intézkedéseket csak korlátozott mértékben vonultat fel, illetve kevésbé fejti ki azokat, mivel ezek a tervezés jelen fázisában nem várhatók el, hiszen az egyes fejlesztések esetében a káros hatások elkerülését projektszinten, egyedileg lehetséges biztosítani. Ezért a fentieknek megfelelően a tervezett projektfejlesztés rendszerébe szükséges beépíteni azokat a feltételrendszereket, kritériumokat, amelyek várható kedvező hatásai maximalizálása mellett potenciális negatív hatásai enyhítését lehetővé teszik.

A Program több intézkedés, illetve projektcsomag esetében nevesíti a fenntarthatóságot, mint a fejlesztések minőségi jelzőjét. Ezek értelmezhetősége, a fenntarthatósági kritériumok megjeleníthetősége és a fejlesztéseket befolyásoló képessége projektszinten konkretizálható, és ítéltető meg. A jogszabályi kritériumok kötelező érvényesítésén túl az egyes fejlesztések környezeti hatásai elsősorban a projektgazdák szándékaitól függenek.

Ezek a szándékok a területi tervek megvalósítását szolgáló módszertani megoldások, eljárások, jogi, finanszírozási és szervezeti eszközök megfelelő kialakítása útján eredményesen befolyásolhatók. Ugyanakkor a 2004-2010 időszak és a 2007-2013 EU finanszírozási periódus ez által meghatározott gyakorlata alapján, láthatóan arra is nagyon szükség van, hogy a támogatási rendszer kellően rugalmas és intelligens legyen ahhoz, hogy a konkrét adottságoknak megfelelő, konkrét fenntarthatósági szempontok fokozott figyelembevételével sokszor szükségszerűen együtt járó, és a tartalmi összetevők vagy a helyszín sajátos adottságai miatt hosszabb, bonyolultabb és költségesebb - vagy annak látszó - fejlesztéseket a 2014-2020 időszakban a EU és Kormány támogatásaiból meg lehessen valósítani, mégpedig pénzügyi - gazdasági szempontból kiegyensúlyozottan, fenntarthatóan és átláthatóan. Az említett, tartalmi szempontból eleve bonyolult, hosszabb idő alatt megvalósítható fejlesztések közé tartoznak különösen a következők (a teljesség igénye nélkül felsorolva): barna mezős rehabilitáció, szociális város rehabilitáció, a gazdaság fejlesztéséhez nélkülözhetetlen befektetések komplex urbanizációs előfeltételeit biztosító összetett városfejlesztési, város rehabilitációs akciók, befektetők munkahelyteremtő beruházásainak megvalósításához a műszaki - fizikai és építési jogi előfeltételeket biztosító ipari területek kialakítása a meglévő ipari parkok, ipari területek bővítésével, a természeti értékek és a kulturális örökség integrált védelmére épülő bonyolult fejlesztések, a települések magántulajdonú lakóépület-állományának energetikai megújítása, a sokcsatornás finanszírozást és összetett partneri együttműködéseket szükségessé tevő kombinált energetikai megújítási, gazdaságfejlesztési és vidékfejlesztési projektek megvalósítása, a jó minőségű, egészséges helyi élelmiszerek mikro- és kisvállalkozások által történő piacképes előállítás és rövid csatornás helyi és térségi értékesítési rendszerének kialakítása a szükséges szemléletformálással együtt, a leszakadó társadalmi rétegek felzárkóztatása és integrálása társadalmi, gazdasági és kulturális szempontból.

**6 A program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan a programban szereplő monitorozási javaslatok értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre**

A Program 3.1.2 pontjában leírt ellenőrzési és monitoring rendszer a tervezés jelen fázisában nem tartalmaz részletes elvárásokat a Program megvalósításának nyomon követésével kapcsolatban. Ezért a Programba a véglegesítés során be kell építeni, hogy nélkülözhetetlen a végrehajtás monitoringja, visszacsatolása a területi tervekbe és a területi tervek rendszeres aktualizálása, ami a projektfejlesztés szakaszában és a megvalósítás elején, 2015, 2016, 2017 évek folyamán feltétlen a területi tervek évenkénti aktualizálását, azt követően minimum két évenkénti felülvizsgálatát jelenti.

Az EU 2014-2020 közötti támogatási rendszerének alapvető elvárásai közé tartozik az eredményorientáció. Ez nemcsak pénzügyi értelemben, hanem a szakmai eredménymutatók tekintetében is jóval komolyabb visszajelzési kötelezettséget ró a tagállamokra (így közvetve a projektgazdákra is). A programok végrehajtásának sikerességét nemcsak a forrás elköltésének üteméhez, hanem az egyes, programszintű monitoring-mutatók teljesüléséhez is kötik. Ezen mutatók egyben a tagállamok által vállalt kötelezettségek teljesülését is igazolják. Közöttük fontos helyet foglalnak el a klímaváltozás elleni küzdelemhez (illetve az arra történő felkészüléshez) kapcsolódó indikátorok, vagy az energiahatékonysággal, a megújuló energiaforrások részarányának növelésével kapcsolatos mutatók (ez utóbbi esetben pl. Magyarország a megújuló energiaforrások részarányának 14,65%-ra történő növelésére tett vállalást, a kohéziós és strukturális alapok forrásainak hozzáférhetőségéért).

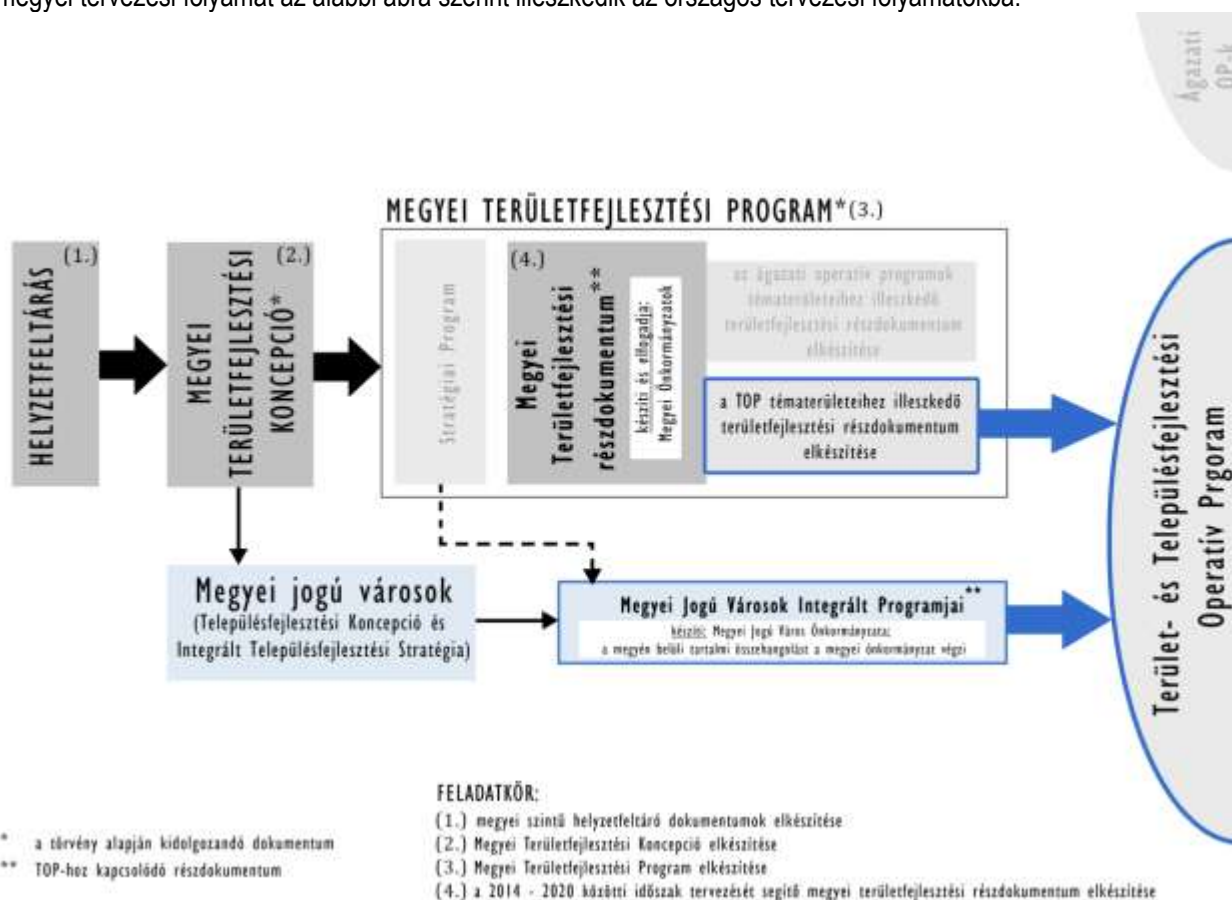
Ezen országos szintű vállalások teljesüléséhez a megyei területfejlesztési programnak is hozzá kell járulni, így a megyei szintű monitoring-rendszert a megyei program megvalósulását szolgáló operatív programok monitoring rendszeréhez igazodó módon kell felépíteni.

## 7 Közérthető összefoglaló

### A hatásvizsgálat tárgya

Igazodva a 2014-2020 közötti új programozási periódus EU-szintű és hazai tervezési folyamataihoz, Zala Megye Területfejlesztési Programja (Stratégiai és Operatív Program) kidolgozása megtörtént. A dokumentum a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény; a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 3. sz. mellékletének 2. pontja és az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet alapján készül el, így stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) elkészítésére kötelezett. A 218/2009. Korm. rendelet 3. sz. mellékletének 2. pontja a megyei területfejlesztési program, mint területi terv kidolgozása esetében a tervezéskísérő eljárások részeként területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat elkészítése szükséges.

A megyei tervezési folyamat az alábbi ábra szerint illeszkedik az országos tervezési folyamatokba:



Forrás: A Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal Iránymutatása a megyei szintű tervezési folyamat keretében elkészítendő tervdokumentumok kidolgozásához

A megyei területfejlesztési program által megcélzott fejlesztési elképzelések a TOP és az ágazati operatív programok tervezett intézkedéseire (forrásaira) épülnek, és annyiban mutatnak túl ezeken, amennyiben jelenlegi ismereteink szerint nem tőlük várható egyes beavatkozások finanszírozása, mint például az M9-es gyorsforgalmi út Nagykanizsa - Zalaegerszeg - Zala megye északi határa közötti megvalósításának finanszírozása.

A területi hatásvizsgálat feladata a programok társadalmi, gazdasági és környezeti hatásainak értékelése, a feltárható pontosítási igények, a fenntarthatóságot pozitívan befolyásoló intézkedések megfogalmazása.

### Az értékelés módszertanának bemutatása

A hatásvizsgálat által megjelölt 23 db állapotjellemző tekintetében a Program megvalósulásával (vagy az intézkedések elmaradásával) bekövetkező hatásokat mátrix formában rendeli hozzá az adott indikátorokhoz. A

mátrix a program célrendszere alapján mutatja be az egyes hatások irányát és mértékét az adott környezeti tényező vonatkozásában. A hatások minőségi elemzését szöveges értékelés teszi teljessé. Az állapotjellemzők a gazdasági, a társadalmi és a környezeti dimenziókat egyaránt figyelembe veszik. Az értékelés során az egyes intézkedéseket, illetve az azok kibontását szolgáló projektsomagok szintjét vizsgáltuk.

Az egyes állapotjellemzők értékelését elvégezve, a Program beavatkozásainak hatásait az alábbi kategóriák mentén foglaljuk rendszerbe:

- Egyértelműen pozitív hatás várható
- Valószínűleg pozitív hatás várható
- Nem várható hatás
- Valószínűleg negatív hatás várható
- Egyértelműen negatív hatás várható
- A hatás beazonosítása nem lehetséges

Az értékelés megállapításai, a javasolt módosítások, intézkedések Program végső jóváhagyásra kerülő változatába történő beépítéssel elősegíthetik a Program környezeti, társadalmi és gazdasági teljesítményének növelését, a negatív hatások mérséklésének lehetőségét.

### A Program beavatkozásainak értékelése

A megye környezeti állapota összességében kedvezőnek mondható. Az ipari tevékenység terhelő hatásait a magas erdősültség, a víztestek viszonylagosan jó állapota kompenzálni tudja. Az egyes pontforrások okozta kibocsátások néhány térségben (döntően a két megyei jogú városban) koncentrálódnak, a határértékek és egyéb vonatkozó követelmények betartását elsősorban ezekben a városokban célszerű fokozottabban ellenőrizni. A kedvező terhelhetőség ugyanakkor nem jelenti azt, hogy egy-egy nagyobb léptékű beruházás ne okozhatna akár jelentős negatív irányú változásokat a környezeti állapot terén. Ezért a környezetvédelmi jogszabályokat a projektfejlesztés és -megvalósítás során következetesen be kell tartatni. A felszíni és felszín alatti vizek (Víz Keretirányelvvel összefüggő) jó állapotának megőrzése (elérése) különösen a Zala vízgyűjtőjén kiemelkedően fontos, mivel a Balaton vízminőségét a vízgyűjtő vizeinek állapota alapvetően meghatározza.

#### 1. prioritás: Innovatív, jövőbeni húzóágazatok fejlődésének és hálózatosodásának elősegítése

A nagy léptékű fejlesztések a már urbanizált helyszíneken, a megyén belül a népesség, a gazdaság és az infrastruktúrák koncentrálódásának helyszínein valósulnak meg, ezért megyei szinten nem jelentenek olyan környezeti terhelés növekedést, aminek valószínű káros hatása bizonyítható lenne, így a tervezett energiahatékonysági beruházások miatt a prioritás keretében előirányzott fejlesztések következtében a beavatkozások hatása környezeti szempontból összességében kedvező irányú. A fejlesztések társadalmi és gazdasági hatásai nagyon kedvezőek.

#### 2. prioritás: Helyi értékekre épülő versenyképes gazdaság megteremtése

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból enyhén pozitív társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.

#### 3. prioritás: Oktatási, képzési és közszolgáltatási fejlesztések a társadalmi kohézió és a gazdaság erősítése érdekében

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból enyhén pozitív társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.

#### 4. prioritás: Integrált programok a szegénység és kirekesztettség kezelésére és a fiatalok elvándorlásának mérséklése érdekében

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból enyhén pozitív társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.

#### 5. prioritás: Integrált környezetvédelmi programok a következő generációk életésélyeinek megtartása és a környezeti szempontból fenntartható fejlődés érdekében

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból egyértelműen pozitív, társadalmi és gazdasági szempontból valószínűsíthetően pozitív.

*6. prioritás: A városi szövet és a települési épített környezet fenntartható fejlesztése*

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti, társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.

*7. prioritás: Összehangolt infrastrukturális fejlesztések a területi kohézió erősítése érdekében*

A prioritás keretében tervezett fejlesztések várható hatása környezeti szempontból enyhén negatív, társadalmi és gazdasági szempontból egyértelműen pozitív.

Összességében a prioritások keretében tervezett fejlesztések értékelései azt mutatják, hogy a tervezett beruházások a területfejlesztési programban foglaltak megvalósítása esetén a versenyképesség fokozásával, a globális piacok és gazdasági tengelyek elérhetőségének javulásával, a munkahelyteremtő befektetések komplex urbanizációs és műszaki előfeltételeinek megteremtésével, a vállalkozások támogatásával valamint a leszakadó népesség felzárkóztatásával egyértelmű előnyöket hordoznak. Ezen belül a társadalmi hatások is egyértelműen pozitívak.

**A program és a kapcsolódó dokumentumok kidolgozásával kapcsolatban tett javaslatok**

A Program az egyes projektek megvalósítása során potenciálisan bekövetkező káros hatások elkerülésére vonatkozó intézkedéseket csak korlátozott mértékben vonultat fel, illetve kevésbé fejt ki azokat, mivel ezek a tervezés jelen fázisában nem várhatók el, hiszen az egyes fejlesztések esetében a káros hatások elkerülését projektszinten, egyedileg lehetséges biztosítani. Ezért a fentieknek megfelelően a tervezett projektfejlesztés rendszerébe szükséges beépíteni azokat a feltételrendszereket, kritériumokat, amelyek várható kedvező hatásaik maximalizálása mellett potenciális negatív hatásaik enyhítését lehetővé teszik.

A Program több intézkedés, illetve projektcsomag esetében nevesíti a fenntarthatóságot, mint a fejlesztések minőségi jelzőjét. Ezek értelmezhetősége, a fenntarthatósági kritériumok megjeleníthetősége és a fejlesztéseket befolyásoló képessége projektszinten konkretizálható, és ítéltető meg. A jogszabályi kritériumok kötelező érvényesítésén túl az egyes fejlesztések környezeti hatásai elsősorban a projektgazda szándékaitól függenek.

Ezek a szándékok a területi tervek megvalósítását szolgáló módszertani megoldások, eljárások, jogi, finanszírozási és szervezeti eszközök megfelelő kialakítása útján eredményesen befolyásolhatók. Ugyanakkor a 2004-2010 időszak és a 2007-2013 EU finanszírozási periódus ez által meghatározott gyakorlata alapján, láthatóan arra is nagyon szükség van, hogy a támogatási rendszer kellően rugalmas és intelligens legyen ahhoz, hogy a konkrét adottságoknak megfelelő, konkrét fenntarthatósági szempontok fokozott figyelembevételével sokszor szükségszerűen együtt járó, és a tartalmi összetevők vagy a helyszín sajátos adottságai miatt hosszabb, bonyolultabb és költségesebb - vagy annak látszó - fejlesztéseket a 2014-2020 időszakban a EU és Kormány támogatásaiból meg lehessen valósítani, mégpedig pénzügyi - gazdasági szempontból kiegyensúlyozottan, fenntarthatóan és átláthatóan. Az említett, tartalmi szempontból eleve bonyolult, hosszabb idő alatt megvalósítható fejlesztések közé tartoznak különösen a következők (a teljesség igénye nélkül felsorolva): barna mezős rehabilitáció, szociális város rehabilitáció, a gazdaság fejlesztéséhez nélkülözhetetlen befektetések komplex urbanizációs előfeltételeit biztosító összetett városfejlesztési, város rehabilitációs akciók, befektetők munkahelyteremtő beruházásainak megvalósításához a műszaki - fizikai és építési jogi előfeltételeket biztosító ipari területek kialakítása a meglévő ipari parkok, ipari területek bővítésével, a természeti értékek és a kulturális örökség integrált védelmére épülő bonyolult fejlesztések, a települések magántulajdonú lakóépület-állományának energetikai megújítása, a sokcsatornás finanszírozást és összetett partneri együttműködésekkel szükségessé tevő kombinált energetikai megújítási, gazdaságfejlesztési és vidékfejlesztési projektek megvalósítása, a jó minőségű, egészséges helyi élelmiszerek mikro- és kisvállalkozások által történő piacképes előállítása és rövid csatornás helyi és térségi értékesítési rendszerének kialakítása a szükséges szemléletformálással együtt, a leszakadó társadalmi rétegek felzárkóztatása és integrálása társadalmi, gazdasági és kulturális szempontból.

Mellékletek



**1. sz. melléklet**



**Zala Megye Területfejlesztési Programjának területi hatásvizsgálata**

**Módszertani tervezet**

**2014. június**

**Megrendelő:**  
Zala Megye Önkormányzata megrendelése alapján a  
Városfejlesztés Zrt.

**Kidolgozó:** Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.

### **Bevezetés, jogi háttér**

Tárgyi dokumentum a 2014-ben elkészülő Zala Megyei Területfejlesztési Program és az annak részét képező területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat elkészítésének tematikáját rögzíti. A dokumentum a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény; a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 3. sz. mellékletének 2. pontja és az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet alapján készül el, igazodva a 2001/42. EK irányelv 3. cikkelyében rögzített követelményekhez.

A 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet 1. melléklete alapján a 1996. évi XXI. törvény 23.§ (1) bekezdése szerinti területi tervek kidolgozása során stratégiai környezeti vizsgálat készítése kötelező, ennek megfelelően a Zala Megyei Területfejlesztési Program esetében is stratégiai környezeti vizsgálat elvégzése szükséges.

### **A vizsgálat tárgyát képező dokumentum bemutatása**

A hatásvizsgálat tárgyát képező megyei stratégiai program alapvető célja egyrészt a fejlesztési programcsomagok stratégiai megalapozása a 2014-2020 közötti időszakra vonatkozóan, másrészt a területfejlesztési koncepcióban meghatározott célkitűzések és a későbbiekben kidolgozandó projektsomagok logikai összekapcsolása. Ennek megfelelően a stratégiai program visszautal a megyei fejlesztési koncepcióban rögzített célhierarchiára, majd definiálja a program fejlesztési prioritásait. A stratégia a végrehajtás keretrendszerének bemutatását követően rögzíti a program monitoring tevékenységéhez kapcsolódó feladatokat. A megyék a területfejlesztési koncepciójuk és programjuk kidolgozása során teljes tervezést végeznek. Ennek megfelelően a koncepciók és területfejlesztési programok stratégiai programrésze valamennyi helyi, térségi fejlesztési szükségletet számba veszi, a tervezés így a lehetséges finanszírozási forrásoktól függetlenül minden meglévő igényre reflektál.

A stratégia átfogó célrendszerét az alábbi táblázat mutatja be:

GAZDAG ÉS HARMONIKUSAN FEJLŐDŐ ZÖLD ZALA							
JÖVŐKÉP 2030-RA							
ÁTFOGÓ CÉLOK	1. JÓL MŰKÖDŐ, FEJLETT GAZDASÁG			2. FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSE ÉS TÁRSADALMI KOHÉZIÓ		3. ÉLHETŐ ZALA MEGYE	
STRATÉGIAI ÁGAZATI CÉLOK/ 2014-2020-RA	1.) KKV-k és nemzetközi nagyvállalat ok aktivitásána k élénkítése	2.) Jövő centrikus, piacképes gazdasági tevékenysé gek fejlesztése	3.) Hagyományoko n alapuló gazdasági ágazatok megerősítése, hozzáadott érték növelése	4.) A jövő iparágait és a hagyományos ágazatokat támogató rugalmas képzési rendszer	5.) Társadalmi depresszió kezelése felkészítés a munkára	6.) Egészséges, vonzó, emberközpontú épített- és természeti környezet	7.) Korszerű, elérhető intézményi struktúra és szolgáltatás-rendszer, egyenlőtlenségek csökkentése
STRATÉGIAI TERÜLETI CÉLOK/ 2014-2020-RA	Észak-Zala gazdaság- és iparfejlesztése (Zalaegerszeg, Pacsa, Zalalövő, Zalaszentgrót és térsége)						
	Dél-Zala (Nagykanizsa, Zalakaros, Lenti és Letenye térsége) diverzifikált újraiparosítása és gazdaságának revitalizációja						
	Zala balatoni térsége (Keszthely és Hévíz térsége) kreatív tudásra és természeti értékekre épülő fejlesztése						

A megyei területfejlesztési program operatív programrésze ugyancsak teljes tervezéssel készül, az alábbi szempontok szerint tovább konkretizálva a térségi fejlesztési igények megfogalmazását:

- Meg kell határozni a tervezett fejlesztések területi specifikumait, ahol csak lehetséges;
- A finanszírozó forrás (uniós forrás esetén uniós alap) definiálása is történjen meg az egyes tervezett fejlesztések esetében;
- A tervezett fejlesztések elvárt eredményét elérhető és mérhető indikátorokkal szükséges alátámasztani, ahol csak lehetséges.

A területi hatásvizsgálat célja a Zala Megyei Fejlesztési Programban foglalt célkitűzések vizsgálata, annak érdekében, hogy megismerhetőek legyenek a Program beavatkozásai által kiváltott hatások, illetve a beavatkozások elmaradása, valamint azok befolyása a célterület környezeti, társadalmi és gazdasági jellemzőit. A vizsgálat célja, hogy mindhárom dimenzió esetében számba vegye a lehetséges ok-okozati összefüggéseket, továbbá javaslatokat fogalmazzon meg a Program környezeti, társadalmi és gazdasági teljesítményének javítása érdekében.

### A vizsgálati terület

A vizsgálat tárgyát képező Program Zala megye, mint NUTS 3 térség területére terjed ki.

### A vizsgált környezeti tényezők, és azok állapotjellemzői

A vizsgálat az alábbi táblázatban felsorolt tényezőkre, és az alábbi, kapcsolódó állapotjellemzőkre terjed ki:

Tényezők	Állapotjellemzők, indikátorok
<b>Környezeti tényezők</b>	
Felszín alatti közeg	Földhasználati módok
Felszíni és felszín alatti vizek	Vízminőségre gyakorolt hatások
Levegő	Légköri kibocsátások
Állatvilág	Élőhelyek természetességének változása
Növényvilág	
Élőhelyek	
Biodiverzitás	Biodiverzitásra gyakorolt hatások
Épített környezet, kulturális örökség	Energiafelhasználás változása, közlekedési módok változása, beépítettség változása
Tájkép	Földhasználati módok, beépítettség változása, hulladékgazdálkodás
Környezeti kölcsönhatások	Hatások összegződése, többszörös kölcsönhatások
<b>Gazdasági tényezők</b>	
Térszerkezet, településhálózat	Térszerkezet változása, települési szerepkörök módosulása
Természeti erőforrások	Nyersanyagok elérhetőségének változása, ásványvagyon, energiaforrások hozzáférhetőségének változása, helyi gazdaság súlyának változása
Ipar, kereskedelem térbeli szerkezete	Fő ipari és kereskedelmi csomópontok átrendeződése, a potenciál változása
Mezőgazdaság, élelmiszeripar	Földhasználati módok változása, élelmiszeripari potenciál és ellátási láncok változása
Erdőgazdálkodás	Erdőterületek mérete és állapota
Idegenforgalom	Turisztikai forgalom változása, turisztikai attrakciók minőségi változása
Vízgazdálkodás	Ivóvíz-készletek mennyiségi és minőségi változása
Eltartó képesség	A gazdaság versenyképessége, a helyi gazdasági folyamatok sajátosságai, a térség gazdasági stabilitása
Műszaki infrastruktúra	Vonalas infrastruktúrák állapota
Energiaellátás	Épületek és közlekedés fajlagos energiahatékonysága, megújuló energiaforrások részarányának változása
<b>Társadalmi tényezők</b>	
Népesség területi elhelyezkedése	Demográfiai jellemzők, a népesség koncentrációjának változása
Foglalkoztatás	Foglalkoztatási, munkanélküliségi ráták változása, a népesség foglalkoztathatóságának változása
Rekreáció	Rekreációs lehetőségek sokszínűségének és elérhetőségének változása
Életminőség, szociális és egészségi állapot	Egészségügyi mutatók, szociális ellátórendszerek teljesítményének

	változása
Élet- és vagyonbiztonság	Relatív biztonságérzet változása

### Elemzési módszertan

A fent megjelölt állapotjellemzőket befolyásoló, a Program megvalósulásával (vagy az intézkedések elmaradásával) bekövetkező hatásokat mátrix formában rendljük hozzá az adott környezeti indikátorokhoz. A mátrix a program célrendszere alapján mutatja be az egyes hatások irányát és mértékét az adott környezeti tényező vonatkozásában. A hatások minőségi elemzését szöveges értékelés teszi teljessé, figyelembe véve az hatások alábbi dimenziót:

- Irány
- Tartósság, időtartam
- Időpont
- Gyakoriság
- Visszafordíthatóság
- Jelentőség
- Bekövetkezés valószínűsége
- Térbeli kiterjedés

Az egyes állapotjellemzők értékelését elvégezve, a Program beavatkozásainak hatásait az alábbi kategóriák mentén foglaljuk rendszerbe:

- Egyértelműen pozitív hatás várható
- Valószínűleg pozitív hatás várható
- Nem várható hatás
- Valószínűleg negatív hatás várható
- Egyértelműen negatív hatás várható
- A hatás beazonosítása nem lehetséges

Az egyes hatások értékelése becslésen alapul, melynek mélységét értelemszerűen a Program beavatkozásainak részletezettsége határozza meg.

Az értékelés a Program kidolgozásáért felelős szakértőkkel történő egyeztetéssel készül el, az értékelés megállapításai, a javasolt módosítások, intézkedések Program végső jóváhagyásra kerülő változatába történő beépítéssel garantálhatják a Program környezeti, társadalmi és gazdasági teljesítményének növelését, a negatív hatások mérséklésének lehetőségét.

Ezen eljárással biztosítható, hogy a Program végső változata a hatályos tervezési jogszabályoknak megfelelő formai és tartalmi követelményeknek megfelelően készülhessen el.

### Az értékelés tematikája

#### 1. A környezeti értékelés kidolgozási folyamatának ismertetése

- 1.1. A hatásvizsgálat előzményei, a tervezési folyamat bemutatása
- 1.2. A tervezési folyamat más részeihez való kapcsolódása
- 1.3. A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a program alakulására
- 1.4. A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása, az általuk adott véleményeknek, szempontoknak a környezeti értékelés készítése során történő figyelembevétele, az indokok összefoglalása
- 1.5. A környezeti értékelés készítéséhez felhasznált adatok forrása, az alkalmazott módszer korlátai, nehézségek az előrejelzések érvényességi határai, a felmerült bizonytalanságok.
- 1.6. A felhasznált adatok forrása

#### 2. A program és a kidolgozásakor vizsgált változatok rövid ismertetése

- 2.1. A program céljainak, tartalmának összefoglaló ismertetése, kiemelve a környezeti értékelés készítése szempontjából fontos részeket
- 2.2. A program összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal
- 2.3. A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása

#### 3. A program megvalósítása környezeti hatásainak, következményeinek feltárása

- 3.1. A program céljainak összevetése a program szempontjából releváns nemzetközi, közösségi, országos vagy helyi szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal
- 3.2. Környezetvédelmi célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembevétele a tervben, illetve programban
- 3.3. A program céljainak egymás közti, illetve a releváns tervek, illetve programok céljaival való konzisztenciája környezeti szempontból
- 3.4. A jelenlegi környezeti helyzet releváns, a programmal összefüggésben lévő elemeinek ismertetése
  - 3.4.1. A terület azon környezeti jellemzőinek azonosítása, amelyeket a program megvalósítása valószínűleg jelentősen befolyásol
  - 3.4.2. A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása (eltartóképeség, terhelhetőség)
  - 3.4.3. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és mindezek várható alakulása, ha a program nem valósulna meg
- 3.5. A program megvalósulásával közvetlenül vagy közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása, különös tekintettel azokra a tervelemekre, tervezett intézkedésekre, amelyek
  - 3.5.1. természeti erőforrás közvetlen igénybevételét vagy környezetterhelés közvetlen előidézését jelentik,
  - 3.5.2. olyan társadalmi, gazdasági folyamatokat váltanak ki, vagy ösztönöznek, amelyek közvetett módon környezeti következménnyel járhatnak
- 3.6. Az előző pontok szerint meghatározott információkból kiindulva a program megvalósítása esetén várható, a környezetet érő hatások, környezeti következmények előrejelzése:
  - 3.6.1. Jól azonosítható környezet igénybevétel vagy terhelés esetén különös tekintettel:
    - 3.6.1.1. a környezeti elemekre (földre, levegőre, vízre, élővilágra, épített környezetre, ez utóbbi részeként az építészeti és régészeti örökségre,
    - 3.6.1.2. a környezeti elemek rendszereire, folyamataira, szerkezetére, különösen a tájra, településre, klímára, természeti (ökológiai) rendszerre, a biodiverzitásra,
    - 3.6.1.3 a Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére, valamint e területeken lévő élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzete megmaradásának, fenntartásának, helyreállításának, fejlesztésének lehetőségeire, továbbá
    - 3.6.1.4. az előbbi hatások következtében az érintett emberek egészségi állapotában, valamint társadalmi, gazdasági helyzetében - különösen életminőségében, kulturális örökségében, területhasználata feltételeiben - várhatóan fellépő változásokra;
  - 3.6.2. a közvetett módon hatást kiváltó tényezők fellépése esetén különös tekintettel:
    - 3.6.2.1. új környezeti konfliktusok, problémák megjelenésére, meglévők felerősödésére
    - 3.6.2.2. környezettudatos, környezetbarát magatartás, életmód lehetőségeinek, feltételeinek gyengítésére vagy korlátozására
    - 3.6.2.3. a helyi adottságoknak megfelelő optimális térszerkezettől, területfelhasználási módtól való eltérés fenntartására vagy létrehozására
    - 3.6.2.4. olyan helyi társadalmi-kulturális, gazdasági-gazdálkodási hagyományok gyengítésére, amelyek a táj eltartó képességéhez alkalmazkodtak
    - 3.6.2.5. a természeti erőforrások megújulásának korlátozására
    - 3.6.2.6. a nem helyi természeti erőforrások jelentős mértékű használatára vagy a helyi természeti erőforrások túlnyomóan más területen való hasznosítására
- 3.7. A környezeti következmények alapján a program értékelése, a környezeti szempontból elfogadható változatok meghatározása
4. A terv, illetve program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó, a tervben, illetve programban szereplő intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre
5. Javaslat olyan környezeti szempontú intézkedésekre, előírásokra, feltételekre, szempontokra, amelyeket a terv, illetve program által befolyásolt más tervben, illetve programban figyelembe kell venni
6. A program megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezeti hatásokra vonatkozóan a programban szereplő monitorozási javaslatok értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre
7. Közérthető összefoglaló

**A tematika és módszertani tervezet egyeztetése**

A Stratégiai Környezeti Vizsgálatok tartalmi követelményeit a 2/2005. Korm. rendelet rögzíti. Ennek 7. §-a alapján a készítendő értékelés tartalmával és részletezettségével kapcsolatban a kidolgozó kikéri a rendelet 3 sz. mellékletében meghatározott, a környezet védelméért felelős szervek véleményét, azaz rögzíti az értékelés hatósági egyeztetésébe bevonandó szakhatóságok körét.

Az értékelés tematikájának egyeztetésébe bevont szakhatóságokat az alábbi felsorolás mutatja be. A szakhatóságoknak levélben küldtük meg az értékelés módszertani tervezetét. Érintettség esetén a jogszabályban meghatározott 30 napos határidőn belül beérkező észrevételek beépítésre kerültek az értékelés végső változatába.

**Nyugat-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség**

**Bencsics Attila**

Szombathely  
Vörösmarty u. 2  
9700

**Őrségi Nemzeti Park Igazgatósága**

**dr. Markovics Tibor**

Őriszentpéter  
Siskaszer 26/A.  
9941

**Zala Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve**

**Dr. Paizs Teréz**

Zalaegerszeg  
Göcseji u. 24.  
8900

**Zala Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal**

**Lengl Zoltán**

Zalaegerszeg  
Göcseji u. 24.  
8900

**Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság**

**Gaál Róbert**

Szombathely  
Vörösmarty u. 2  
9700

**Zala Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság**

**Jagicza Attila**

Zalaegerszeg  
Pf. 209.  
8901

**Zala Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság**

**Szabó Béla**

Zalaegerszeg  
Kinizsi u. 81  
8900

**Zala Megyei Kormányhivatal Földhivatal**

**Dr. Mészáros Levente**

Zalaegerszeg  
Mártírok útja 35-39.  
8900

**Pécsi Bányakapitányság**

**Dr. Riedl István György**

Pécs

Pf. 61  
7602

**Országos Tisztifőorvosi Hivatal Országos Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főigazgatóság**  
Budapest  
Pf. 839  
1437

**Fodor József Országos Közegészségügyi Központ, Országos Kémiai Biztonsági Intézet**  
Budapest  
Nagyvárad tér 2.  
1097

**Zala Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság**  
**Egri Gyula igazgató**  
Zalaegerszeg  
Széchenyi tér 5. II. emelet  
8900





## PÉCSI BANYAKAPITÁNYSÁG

7623 Pécs, JÓZSEF ATTILA U. 5. 7602 Postafiók 61

☎ (06-72) 314-952, 510-366 Fax: 510-307 E-mail: pba@mbh.hu

**NYUGAT-DUNÁNTÚLI REGIONÁLIS  
FEJLESZTÉSI ÜGYNÖKSÉG  
KÖZHASZNÚ NONPROFIT KFT.**

Iktatószám: PBK/1629-2/2014  
Ügyintéző: Gacsályi Márta  
(t: 72/314-952/220, ✉ [marta.gacsalyi@mbh.hu](mailto:marta.gacsalyi@mbh.hu))

**9400 SOPRON  
Csatka E. u. 6.**

Hivatkozási szám: 34-1-7/2014.  
Ügyintéző: Polgár András

**Tárgy:** Zala Megye Területfejlesztési Program környezeti hatásvizsgálat tematikájának véleményezése

A Pécsi Bányakapitányság (továbbiakban: Bk.) a Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. megkeresésére, az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet 7§ (4) (b) bekezdése, valamint 3. számú melléklet II. pontja bekezdésére figyelemmel közli, hogy a tárgyi vonatkozása környezeti hatásvizsgálat módszertani tervezettel kapcsolatosan észrevétele nincs.

A Bk. indoklásul a következőket adja elő:

Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. 34-1-7/2014 számú levelében vélemény-kéréssel kereste meg a Bk.-t Zala Megye Területfejlesztési Programjának területi hatásvizsgálata módszertani tervezetére vonatkozóan.

A megküldött módszertani tervezet a vizsgálati tényezők és a kapcsolódó állapotjellemzőket felsorolva kiemelten kezeli a gazdasági tényezők között a természeti erőforrások vizsgálatát, a nyersanyagok elérhetőségének, az ásványvagyon és az energiaforrások hozzáférhetőségének változását elemezve.

Az értékelés tematikája a 3 pontban tartalmazza a program megvalósítása környezeti hatásainak, következményeinek feltárását, különös tekintettel a természeti erőforrások megújulásának korlátozására, a környezeti elemekre, így a földre (földtani környezetre) vonatkozóan.

A Bk. véleményét a Magyar Állami Földtani, Geofizikai és Bányászati Adattár részét képező Bk. adattárában meglévő adatok és dokumentációk felhasználásával, az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet 1§ (2) (a), 4.§ (2) bekezdése, valamint 3. számú mellékletének II. pontja alapján adta ki. A Bk. hatáskörét a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény 43.§ (3), valamint 44.§ (1) bekezdése határozza meg. A Bk. illetékességi területéről a 267/2006. Korm. rendelet 1. melléklete rendelkezik.

Pécs, 2014. július 15.

  
dr. Riedl István  
bányakapitány

Kapja:

1. Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft 9400 Sopron, Csatka E. u. 6.
2. Irattár



ÁLLAMI NÉPEGÉSZSÉGÜGYI ÉS TISZTIORVOSI SZOLGÁLAT  
Országos Tisztifőorvosi Hivatal

Beszám: KEF-16188-2/2014  
Tárgy: Véleményezés, Zala megye  
területfejlesztési program  
Előadó: Debeczeni László András  
Telefon: (06-1) 476-1100/2830  
Válaszadás esetén kérem, a fenti iktatószámra  
hivatkozni a levelezésben.

Hivatkozási szám: 34-1-7/2014.

Breznovits István  
ügyvezető igazgató

Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség

Sopron  
Csatkay E. u. 6.  
9400

Tisztelt Igazgató Úr!

A 34-1-7/2014. számú levelében történt megkeresésére válaszolva Zala Megye Területfejlesztési Programja kapcsán az alábbi véleményt adom:

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat tematikájával és módszertani tervezetével egyetértek, ellene kifogást nem emelek.

A szakmai vélemény kiadására az OTI hatáskörét és illetékességét az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet 8. § (3) bekezdés a) pontja és 3. számú melléklet II. 2. h) pontja állapítja meg.

Budapest, 2014. július „14.”

Dr. Paller Judit  
mb. országos tisztifőorvos  
neveben kiadmányozza



Dr. Kovács Márta  
főosztályvezető



**Zala Megyei  
Katasztrófavédelmi Igazgatóság**  
Igazgató

H-8900 Zalaegerszeg, Széchenyi tér 5. Ikt.: 8901 Zalaegerszeg, Pf.: 109  
Tel: +36 (92) 549562 Fax: +36 (92) 549565 e-mail: zala.ikrarsag@katved.gov.hu



Szám: 43-5/2014/GH.

Tárgy : Zala Megye Területfejlesztési  
Programjának területi hatásvizsgálata-  
Módszertani tervzet véleményezés  
Hív. szám : 34-1-7/2014.  
Ügyintéző : Bugnits-Fóth Eszter t. főhadnagy  
Telefon : 92/549-396

Breznovits István Úr  
Ügyvezető igazgató  
Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség  
Közhasznú Nonprofit Kft.

9400 Sopron  
Csatnai u. 6.

*Tisztelt Igazgató Úr!*

Értesitem, hogy a Zala Megyei Területfejlesztési Programjának területi hatásvizsgálat  
módszertani tervzetét átanulmányoztuk.

**A módszertani tervzet elfogadását nem kifogásolom.**

Zalaegerszeg, 2014. július 9.

Egri Gyula t. ezredes, igazgató nevében és megbízásából:

**Tüske Ferenc t. őrnagy**  
hatósági osztályvezető

Készült : 2 példányban  
Egy példány : 2 lúp



**NYUGAT-DUNÁNTÚLI VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG**

**Szombathely, Vörösmarty u. 2.**

GPS: ↑ 47.2329, → 16.6290

☎ 9701 Szombathely, Pf. 52

E-mail: [vezetso@nyudavizig.hu](mailto:vezetso@nyudavizig.hu)

☎ (94) 521-280 Fax (94) 316-866

Ikt. szám: 1044-011/2014

Fa.: Belovai Tamás

☎ 16 270 / mellék

Tárgy: Zala Megyei Területfejlesztési Program (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálatának véleményezése

**Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft.**

**Sopron**

Csatkai utca 6.

9400

Tisztelt Cím!

A Zala Megye Területfejlesztési Programjának területi hatásvizsgálatával kapcsolatosan megküldött módszertani tervezetet áttekintettük, és a 2/2005 Korm.rendeletben rögzített követelményeknek megfelelően az alábbi véleményt adjuk:

A tárgyi dokumentum tartalmával egyetértünk, viszont javasoljuk a környezeti tényezők körét az árvizek hatásainak vizsgálatával kiegészíteni, illetve a gazdasági tényezők között a Vízgazdálkodás fejezet kibővítését az alábbiakkal:

- A közműves vízszolgáltatás mennyiségi és minőségi biztonsága
- A települési szennyvízelvezetés és-tisztítás helyzete

A további véleményezési eljárásban is részt kívánunk venni, amennyiben a fejlesztési terv vízgazdálkodási kérdéseket is érint.

Szombathely, 2014. július 14.

Tisztelettel:

Engi Zsuzsanna  
osztályvezető





## ORSZÁGOS KÉMIAI BIZTONSÁGI INTÉZET

**Főigazgató**

1097 Budapest, Nagyvárad tér 2.  
Telefon: (06-1) 476-1195, (06-1) 476-1100\*, Fax: (06-1) 476-1227 E-mail: okbi@okbi.intez.hu

**Nyugat-Dunántúli Regionális  
Fejlesztési Ügynökség**

Iktatószám: KNHF-17870-2/2014  
Hivatkozási szám: 34-1-7/2014  
Tárgy: Környezeti vizsgálat

**Sopron**

Csatkai u. 6.  
9400

**Tisztelt Cím!**

Levelét, amelyben a Zala Megyei Területfejlesztési Programmal kapcsolatos álláspontunkat kéri, megkaptuk. Mivel azonban a levél a 2/2005. (I.11.) Korm. rendeletre bekezdésre hivatkozva megállapítja, hogy a Területfejlesztési Program készítéséhez kötelező a környezeti vizsgálat lefolytatása, az eljárásban nem az Országos Kémiai Biztonsági Intézet, hanem az Országos Tisztifőorvosi Hivatal, és érintettség esetén az Emberi Erőforrások Minisztériuma illetékes részt venni. Az Országos Kémiai Biztonsági Intézet az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet 1.§ (3.) bekezdése hatálya alá eső tervek esetében, érintettség esetén tartozik a véleményezésre bevonandó államigazgatási szervek közé, a 3. sz. melléklet II/2. pontja szerint.

Hatáskör hiányában a Zala Megyei Területfejlesztési Programmal kapcsolatban nincs álláspontunk.

Kérem, szíveskedjenek tekintetbe venni, hogy az eljárás további szakaszában az intézet nem kíván részt venni, ennek megfelelően az egyeztetési dokumentáció papír alapú hordozón történő megküldésétől is eltekintünk.

Abban az esetben, ha az Országos Kémiai Biztonsági Intézet törvényben és rendeletekben meghatározott feladataihoz kapcsolódó problémák merülnek fel, –konkrét kémiai biztonsági kérdésekben– készséggel állunk rendelkezésükre.

Budapest, 2014. július 7.

Tisztelettel:



Dr. Major Jenő

főigazgató

1.